

Älä ole tyhmä

Tutkielma tyhmyydestä Saarnaajan kirjassa

Senja Emilia Salmi

014336663

Vanhan testamentin eksegetiikan syventävien opintojen tutkielma

Maaliskuu 2021

HELSINGIN YLIOPISTO – HELSINGFORS UNIVERSITET		
Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion Teologinen tiedekunta		Laitos – Institution -
Tekijä – Författare Senja Emilia Salmi		
Työn nimi – Arbetets titel Älä ole tyhmä – Tutkielma tyhmyydestä Saarnaajan kirjassa		
Oppiaine – Läroämne Vanhan testamentin eksegetiikka		
Työn laji – Arbetets art Syventävien opintojen tutkielma	Aika – Datum Maaliskuu 2021	Sivumäärä – Sidoantal 78
Tiivistelmä – Referat <p>Tämä pro gradu -tutkielma tarkastelee mitä tyhmyys on Saarnaajan kirjassa. Tutkielman metodeina hyödynnetään semantiikkaa, hermeneutiikkaa sekä metaforien teoriaa. Tutkielmassa analysoidaan yksitellen kaikki jakeet, joissa hepreankielinen alkuteksti mainitsee sanan tyhmyys tai tyhmä. Tyhmyys jaotellaan seitsemään eri kategoriaan, joista jokainen paljastaa jotakin siitä, miten tyhmyys käsitettiin Saarnaajan kirjassa.</p> <p>Ensimmäiseen kategoriaan, tyhmyys viisauden vastakohtana, kuuluu suurin osa tarkasteltavista kohdista. Toinen kategoria käsittelee tyhmyyttä mielettömyytenä. Moraalittomuuden ja tyhmyyden kategoria paljastaa Saarnaajan kirjan yhdistävän tyhmyyden vääränlaiseen kultilliseen toimintaan tavalla, jollaista ei esiinny muissa Vanhan testamentin teksteissä. Sen sijaan tyhmyyden liittäminen puheliaisuuteen ja kuuntelemattomuuteen on hyvin tyypillistä muinaisen Lähi-idän viisaukskirjallisuudessa, ja myös Saarnaajan kirjassa nämä piirteet yhdistetään tyhmyyteen. Laiskuus on ominaisuus, jonka Saarnaaja yhdistää tyhmyyteen. Myös liiallinen iloitseminen on tyhmän ihmisen piirre. Viimeisessä kategoriassa käsitellään tyhmyyden suhdetta pimeyteen, vasempaan ja pahuuteen.</p> <p>Pääosin Saarnaajan kirjan näkemys tyhmyydestä vastaa sitä, miten se ymmärretään myös muissa Vanhan testamentin viisauks-teksteissä. Eroakin löytyy niin tyhmyydestä käytettävien sanojen osalta kuin sen osalta mitä tyhmyydellä tarkoitetaan. Saarnaaja käyttää tyhmyydestä vain muutamaa sanaa, mutta on laajentanut niiden semanttisia kenttiä merkityksiin, joita kyseiset sanat eivät muissa teksteissä saa.</p>		
Avainsanat – Nyckelord Vanha testamentti, Saarnaajan kirja, tyhmyys, viisaus, viisaukskirjallisuus		
Säilytyspaikka – Förvaringställe Helsingin yliopiston kirjasto, Keskustakampuksen kirjasto, Teologia		
Muita tietoja		

Sisällysluettelo

1 Johdanto	1
1.1 Tutkimuksen tavoite	1
1.2 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys	2
1.3 Tutkimuksen kulku	5
2 Aineiston esittely ja aiempi tutkimus	6
2.1 Johdatus Saarnaajan kirjaan	6
2.2 Kieli ja ajoitus	8
2.3 Kirjallisuuden laji	11
2.4 Viisauksikirjallisuutena	12
2.5 Tyhmyyden aiempi tutkimus	13
2.6 Saarnaajan kirjan epistemologia	16
3 Tyhmyys Saarnaajan kirjassa	18
3.1 Yleistä	18
3.2 Tieto ja mielettömyys	18
3.3 Viinillä virkistäminen	21
3.4 Valo on pimeyttä hyödyllisempää	23
3.5 Kaikki kuolevat ja tulevat unohdetuiksi	24
3.6 Viisas vai tyhmä?	25
3.7 Käsien ristiminen	27
3.8 Vanha, mutta tyhmä	29
3.9 Mene varoen temppeliin	31
3.10 Täytä lupauksesi Jumalalle	35
3.11 Onko viisaudesta hyötyä?	38
3.12 Piikkipensaat kattilan alla	40
3.13 Älä ole äkkipikainen	42
3.14 Älä ole liian moraalinen	44
3.15 Tyhmyys on mielettömyyttä	46
3.16 Kuolleet karpäset pilaavat öljyn	48
3.17 Tyhmä kertoo olevansa tyhmä	50
3.18 Hallitsijan virhe	52
4 Tyhmyyden ydin	56
4.1 Johdatus tyhmyyden ytimeen	56
4.2 Tyhmyys viisauden vastakohtana	56
4.3 Tyhmyys mielettömyytenä	59
4.4 Tyhmyys moraalittomuutena	61

4.5 Puhelias tyhmä.....	62
4.6 Tyhmyys laiskuutena.....	64
4.7 Iloitsemisen tyhmyys.....	66
4.8 Viha, pahuus, pimeys ja tyhmyys.....	67
4.9 Yhteenveto tyhmyydestä.....	68
5 Yhteenveto.....	70
6 Lähteet ja kirjallisuus.....	72
6.1 Lähteet ja apuneuvot.....	72
6.2 Kirjallisuus.....	72
Liite 1.....	76
Viisauden vastakohtana.....	76
Mielettömyys.....	77
Moraalittomuus.....	77
Puheliaisuus.....	77
Laiskuus.....	78
Iloitseminen.....	78
Negatiiviset.....	78

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen tavoite

Saarnaajan kirja on monille tuttu. Yleisimmin se tunnetaan lausahduksesta ”turhuuksien turhuus, kaikki on turhuutta”¹, tai elämän ajoitusta pohtivasta osiosta (3:1-9). Saarnaajan kirjan vaikutteita voi löytää monesta paikasta, mutta suomalaisille kenties tunnetuin on Mika Waltarin Sinuhe egyptiläinen. Kirjan päähenkilö Sinuhe toteaa usein, ettei auringon alla ole mitään uutta. Tämä lausahdus, ja muutenkin Sinuhen tapa ilmaista ajatuksiaan ja pohdintojaan², on hyvin samankaltainen kuin miten Saarnaaja ilmaisee itseään.

Saarnaajan kirja tarjoaa lukijalleen kuitenkin paljon muutakin, kuin vain elämän turhuuden ja merkityksen pohdintaa. Se kertoo meille jotakin kirjoittajan itsensä sekä hänen aikalaistensa ajattelusta, koska teksti ei kerro historiallisista tapahtumista, vaan sen fokus on elämän ymmärtämisessä. Vaikka Saarnaaja puhuu paljon viisaudesta ja viisaista ihmisistä, hän mainitsee usein myös tyhmyyden ja tyhmät ihmiset. Tämän tutkimuksen tavoitteena onkin selvittää, minkälaisia nämä tyhmät ihmiset ovat Saarnaajan kirjan perusteella. Saarnaajan kirjan maailmankuva eroaa muista Vanhan testamentin viisaukirjoista, joten myös tästä syystä Saarnaajan kirja on mielenkiintoinen kohde tällaisella tutkimuksella. Lähestyn aihetta tarkastelemalla ensin yksittäisiä tyhmyyteen liittyviä sanoja, jonka jälkeen laajennan tarkasteluani muihin Vanhan testamentin teksteihin sekä muihin muinaisen Lähi-idän lähteisiin.

Saarnaajan kirjaa on tutkittu melko paljon, kuten muitakin Vanhan testamentin kirjoja. Iso osa Saarnaajan kirjan aiemmasta tutkimuksesta on keskittynyt joko sanan הָבַל *häväl* ’turhuus’ merkitykseen, siihen minkälaista viisauksetusta teksti tarjoaa tai Saarnaajan kirjan ja hellenismien suhteeseen. Hyvin paljon on myös käyty niin akateemista kuin kirkollistakin keskustelua siitä, mikä on Saarnaajan kirjan keskeisin sanoma tai sen pohjalla oleva filosofia. Laajemmassa muinaisen Lähi-idän kontekstissa viisautta ja viisaukirjallisuutta on tutkittu runsaasti. Sen sijaan tyhmyyttä on tutkittu yllättävän vähän. Kenties syynä on se, että tyhmyyden ajatellaan usein olevan viisauden vastakohta. Viisaus ymmärrettiin muinaisessa Lähi-idässä hyvin eri tavalla kuin miten se ymmärretään 2000-luvun Suomessa. On siis hyvin todennäköistä, että myös muinainen käsitys tyhmyydestä on erilainen kuin nykyaikainen käsitys. Saarnaajan kirjan viisaukäsityksen sanotaan eroavan muiden Vanhan testamentin

---

¹ Esimerkiksi Saarnaajan kirja 1:2.

² Esimerkiksi Waltari 1981, 10.

viisaustekstien. Joten, jos viisaus ja tyhmyys ovat toisiinsa liittyvät käsitteet, on todennäköistä, että myös Saarnaajan käsitys tyhmyydestä eroaa muista teksteistä.

Raamattu ja sen kirjat vaikuttavat edelleen yhteiskuntaamme. Tämän vuoksi on tärkeää, että pyrimme ymmärtämään Raamatun tekstejä entistä paremmin, jotta emme tekisi vääränlaisia tulkintoja näistä teksteistä. Osana tätä ymmärrystä on sen kulttuurin ja ympäristön ymmärtäminen, jossa tekstit ovat syntyneet. Täyttä selvyyttä siihen, miten Saarnaajan kirjan kirjoittaja ymmärsi tyhmyyden, on mahdotonta saada, mutta toivon, että tämä tutkielmani avaa pienen ikkunan siihen, mitä yhdessä Vanhan testamentin kirjassa tarkoitetaan puhuttaessa tyhmyydestä ja tyhmästä ihmisestä.

1.2 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys

Kulttuurientutkimuksessa painotetaan usein sitä, että jokainen kulttuuri tulee ymmärtää sen omasta viitekehyksestä käsin. Jos tutkija vertaa muita kulttuureja omaansa, on vaarana sortua etnosentrismiin, ja näin arvottaa jokin kulttuuri toisia paremmaksi tai ”sivistyneemmäksi”.³ Muinaisia kulttuureita tutkittaessa lisää ongelmia tuottaa tietenkin se, ettei kyseisiä kulttuureita ole mahdollista päästä tutkimaan paikan päälle. Ainoat lähteet, joiden avulla muinaisia kulttuureita voidaan tutkia ovat kirjalliset lähteet sekä arkeologiset löydöt. Tekstien tutkimuksen haasteena on se, että tekstejä ja kieltä voidaan kuitenkin kuvailla ja selittää ainoastaan kielen avulla. Kuvailtava kieli ja kuvaileva kieli voivat olla eri kieliä.⁴ Kuten tämän tutkimuksen kohdalla, jossa tutkin hepreankielistä tekstiä suomenkielellä.

Haasteena on se, miten muiden kulttuurien ja aikakausien käsitteet voidaan ymmärrettävästi kääntää toisesta ajasta käsin. Muinaisten hepreaa puhuvien ihmisten käsitys siitä, mitä eri sanat ovat merkinneet eroavat varmasti siitä, miten me nämä asiat käsitämme. Mitä abstraktimpaa asiaa käsitellään, sitä suuremmaksi tämä haaste kasvaa. On jopa esitetty, että se kieli, jota käytämme vaikuttaa siihen, miten ymmärrämme ja kategorisoimme ympäröivän maailman. Tällaista ajatusta kutsutaan nimellä Whorfin hypoteesi tai Sapir-Whorfin -hypoteesi. Tämän hypoteesin mukaan käsitteiden kääntäminen yhdestä kielestä toiseen on hyvin hankalaa, koska jokaisen kielen käsitteet ovat sidoksissa siihen kulttuuriin, jossa ne esiintyvät.⁵

Kaikki kielet muodostavat omanlaisensa erityisen relationaalisen systeemin, jonka puitteissa yksittäisten sanojen⁶ merkitys määräytyy. Semantiikka tutkii merkityksiä, joita eri

---

³ Eriksen 2012, 6-8.

⁴ Lyons 1977, 231-232.

⁵ Eriksen 2012, 239-240.

⁶ Yleensä kielitieteessä käytetään termiä lekseemi, kun puhutaan sanoista, tai tarkemmin leksikalisoituneista yksiköistä. Lekseemillä tarkoitetaan siis yhden sanan eri muotoja ja yleensä lekseemistä käytetään sen sanakirja

sanoille ja ilmaisuille annetaan. Sanat saavat sisältönsä ja merkityksensä suhteessa muihin saman kielisysteemin yksiköihin. On siis samanaikaisesti analysoitava sekä erillisiä yksiköitä, että niiden suhteita muihin yksiköihin.⁷ Kun tutkitaan muita kieliä ja kulttuureita on otettava huomioon, että vaikka jossakin kielessä on vakiintuneet ilmaisut ja sanat tietyille ilmiöille, se ei tarkoita, että näin olisi myös toisessa kielessä. Tämä liittyy Sapir-Whorfin -hypoteesissa kuvattuun ilmiöön, sillä yleensä kielissä vakiintuvat sellaiset ilmaisut, jotka ovat kyseisessä kulttuurissa keskeisiä. Jokainen kieli on osa sitä kulttuuria, jossa sitä käytetään. Kielen rakenne heijastelee niitä merkityksiä ja eroja, jotka ovat (olleet) tärkeitä kyseisessä kulttuurissa.⁸

Semantiikkaan lisähaastetta tuo se, että jonkin sanan merkityksen selittämiseen tarvitaan sanoja, joiden merkitykset pitäisi myös selittää ja avata. Ongelmia luo myös se, miten tarkkoja sanoille annetut merkitykset ovat. Voidaanko toisistaan erottaa lingvistinen tieto eli se mitä merkityksiä sanoilla on, ensyklopedisesta tiedosta, eli siitä minkälainen maailma on. Helposti tulee ajatelleeksi, että jotakin kieltä äidinkielenään puhuvalla on tieto siitä, minkälaisia merkityksiä tiettyihin sanoihin liitetään. Hyvin usein kuitenkin myös äidinkielenään puhuvien ajatukset siitä, minkälaisia merkityksiä sanat saavat, eroavat toisistaan. Lisäksi, kuten jo aiemmin kävi ilmi, konteksti vaikuttaa siihen, miten sanat ja lauseet voidaan ymmärtää.⁹

Kielitieteellisen analyysin ja eksegeetiikan suhteesta on keskusteltu jonkin verran. Toisten mielestä näitä kahta lähestymistapaa ei voida yhdistää, koska kielitiede tähtää universaaleihin totuuksiin, kun taas eksegeetiikka on pohjimmiltaan hermeneuttista tulkintaa.¹⁰ Hermeneutiikan voidaan ajatella tarkoittavan ymmärtämisen teoriaa tai tiedettä. Hermeneutiikan keskeisiä kysymyksiä ovat miten voidaan ymmärtää tekstejä sekä etenkin se, miksi tietyt asiat ymmärretään tietyllä tavalla. Keskeistä hermeneutiikalle on herättää lukija tai tulkitaja pohtimaan sitä, miten hänen omat kokemuksensa ja ajatuksensa vaikuttavat tekstin tulkintaan. Vasta kun lukija on tietoinen omista ennakkoajatuksistaan, pystyy hän lähestymään tekstiä avoimemmin. Näiden ennakkoajatuksien tiedostaminen myös auttaa lukijaa lähestymään tekstiä sellaisena kuin se on, eikä omien ennakkoajatuksensa kautta.¹¹

---

muotoa. Tämä tutkielma ei kuitenkaan ole tiukan kielitieteellinen, joten käytän lekseemin sijaan epämääräisempää, mutta tutumpaa termiä sana.

⁷ Lyons 1977, 231-232.

⁸ Lyons 1977, 248.

⁹ Saaed 2016, 6.

¹⁰ Van Hecke 2011, 7.

¹¹ Thiselton 2009, 2-9.

Hermeneuttisen lähestymistavan avulla voidaan tarkastella niitä asioita, jotka ovat tiedostamattomasti vaikuttaneet alkuperäistekstin kirjoittajaan. Tällä tavalla tutkimusta tehtäessä voi tutkijan ajatella olevan psykoterapeutin roolissa suhteessa tekstiin; hänen tehtävänä on selvittää tekstin takana vaikuttavia asioita, joista tekstin kirjoittaja ei välttämättä ole ollut tietoinen.¹² Tiedostamattomia vaikutteita voivat olla esimerkiksi erilaiset kulttuurilliset elementit ja vallitsevat ajatussuuntauukset. En siis pidä kielitieteellistä ja hermeneuttista lähestymistapaa toisensa pois sulkevana, päinvastoin koen niiden täydentävän toisiaan. Kielitieteelliset metodit ovat hyvä lähtökohta tekstin tutkimuksessa, mutta ne eivät yksistään riitä, vaan kielitieteen tuloksia on myös tulkittava ja avattava. Siihen tarvitaan hermeneuttisen lähestymistavan ymmärtämistä.

Vanhassa testamentissa, ja myös Saarnaajan kirjassa, käytetään paljon metaforia. Pitkään metaforia pidettiin vain tapana koristella tekstiä, tehdä tekstistä kauniimpaa ja elävämpää. 1980-luvulta alkaen Raamatun tutkijat alkoivat suhtautua metaforiin vakavammin ja alettiin ymmärtää, että niillä saattoi olla paljonkin annettavaa tekstien tutkimukselle ja tulkinnalle. Metaforien ajateltiin kertovan jotakin siitä, miten niitä käyttävät ihmiset ymmärtävät ja jäsentävät maailman. Näin siis Raamatussa esiintyvät metaforat tarjoaisivat ikkunan niiden kirjoitusajankohdan ihmisten mieliin ja ajatteluun.¹³ Vaikka metaforat eivät olisikaan aivan niin suoria ilmaisuja ihmisten kognitiivisista prosesseista kuin edellä esiteltyt teorialat olettavat, niillä on silti paljon annettavaa Raamatun tutkimukselle.

Metaforien kautta abstrakteista asioista, kuten viisaudesta ja vihasta, on voitu tehdä helpommin ymmärrettävämpiä sekä konkreettisempia asioita. Viha yhdistetään usein kuumuuteen, koska ihmisen suuttuessa hän tuntee kuumuuden tunnetta. Tai ajatuksesta tai viisaudesta voi saada kiinni, kun sen ymmärtää. Nämä yhteydet abstraktien ja konkreettisten asioiden välillä eivät muodostu sattumanvaraisesti, vaan ne toisintavat niitä tapoja, joilla ihmiset kategorisoivat ja luokittelevat näitä ilmiöitä jokapäiväisessä elämässään. Ihmisen kehittyneen abstraktin ajattelutaidon avulla näitä kielikuvia voidaan kehitellä vielä pidemmälle ja entistä abstraktimmalle tasolle.¹⁴

Tutkielmassani hyödynnän siis kaikki näitä edellä esiteltyjä lähestymistapoja. Näkyvin käytetyistä metodeista on semantiikka, jota käytän erityisesti yksittäisten tekstikohtien analysoinnissa. Sen sijaan ymmärrys hermeneuttisesta metodista ja metaforista kulkevat läpi koko tutkielman, ikään kuin pinnan alla.

---

¹² Ruokanen 1987, 180.

¹³ Tilford 2017, 1-2.

¹⁴ Tilford 2017, 15-19.

1.3 Tutkimuksen kulku

Aloitan tutkimukseni taustoittamalla Saarnaajan kirjaa, sen kieltä, ajoitusta ja kirjallisuudenlajia, sekä tarkastelen sitä suhteessa muuhun muinaisen Lähi-idän viisauksikirjallisuuteen. Tämän jälkeen esittelen minkälaista tutkimusta tyhmyydestä on aiemmin tehty tässä kontekstissa. Luvussa kolme siirryn Saarnaajan kirjan tekstiaineiston analysointiin. Tarkastelen jokaista Saarnaajan kirjan kohtaa, joissa tyhmyys mainitaan. Nämä kohdat olen kääntänyt itse hepreankielisestä tekstistä. Jokaisen tyhmyys-sanan kohdalla selvitän, minkälaisessa seurassa se esiintyy eli millaisia muita sanoja sen läheisyydessä on. Tämän jälkeen laajennan tarkastelua myös läheisiin jakeisiin. Tutkimukseni metodeina ovat historialliskriittinen lähestymistapa sekä semantiikka. Lopuksi luokittelen tyhmyyttä käsitelleet jakeet seitsemään eri kategoriaan. Jotkin kohdat kuuluvat muutamaankin kategoriaan. Näitä kategorioita vertaan laajemmin siihen miten niiden sisältöä ymmärrettiin muualla muinaisen Lähi-idän kirjallisuudessa. Hyödynnän tutkimuksessani siis laajasti myös aiempaa tutkimusta eri aiheista.

Puhuessani Saarnaajan kirjan oletetusta kirjoittajasta, viittaan häneen nimellä Saarnaaja. Sen sijaan tekstistä puhuttaessa käytän nimitystä Saarnaajan kirja. Tämä tuo tekstiin hieman toistoa, mutta on selkeyden kannalta välttämätöntä. Kuten totesin, Saarnaajan kirjan käännökset ovat omiani, mutta muut Vanhan testamentin tekstit ovat vuoden 1992 Kirkkoraamatusta. Septuagintasta olen kääntänyt muutaman yksittäisen kohdan. Käytän analyysin apuna myös 1930-luvun Kirkkoraamatun käännöstä, vaikka en tee siihen suoria viittauksia. Muina apukeinoinani hyödynnän myös muun muassa Mika Aspisen Raamatun heprean kielioppia sekä Matti Liljeqvistin Heprea-suomi -sanakirjaa.

Hepreankielinen teksti, jota käytän, on *Biblia Hebraica Stuttgartensiassa* (BHS) julkaistu teksti. Tutkielman hepreankieliset tekstit ovat peräisin Deutsche Bibel Gesellschaftin nettisivuilta¹⁵, josta löytyy BHS:n teksti. BHS:n teksti pohjautuu erityisesti 1000-luvulta peräisin olevaan *Codex Leningradensis* käsikirjoitukseen. Tämän käsikirjoituksen vokalisoinnin tekivät niin kutsutut masoreetit 8.-10. vuosisadalla. Vokalisoinnin lisäksi he tekivät tekstien marginaaleihin pieniä lisähuomioita, mutta eivät enää tarkoituksella muuttaneet varsinaista tekstiä.¹⁶ Lisäksi olen tarpeen tullen katsonut, miten tietyt tekstikohdat on käännetty Vanhan testamentin varhaisimmassa käännöksessä, Septuagintassa. Siihen tekstit käännettiin kreikaksi 2. vuosisadalla ennen ajanlaskun alkua.¹⁷

---

¹⁵ www.academic-bible.com

¹⁶ Riekkinen & Veijola 1986, 11-14.

¹⁷ Riekkinen & Veijola 1986, 22.

2 Aineiston esittely ja aiempi tutkimus

2.1 Johdatus Saarnaajan kirjaan

Saarnaajan kirjan alussa Saarnaaja pohtii ihmiselämän turhuutta ja merkityksettömyyttä, sillä hänen mukaansa ei ihmisen ole mahdollista tehdä elämänsä aikana mitään sellaista, mitä joku muu ei olisi jo tehnyt. Ensimmäinen luku tiivistääkin hyvin ne teemat, joiden pohtimiseen suurin osa Saarnaajan kirjasta keskittyy. Ensimmäisen luvun lopussa Saarnaaja kertoo olleensa Israelin kuningas ja hän myös kertoo tavoitteensa: ymmärtää mikä on viisautta ja mikä mielettömyyttä. Luvussa kaksi Saarnaaja kertoo keräämästään omaisuudestaan sekä harmittelee sitä, että tästä kaikesta huolimatta hän tulee kuolemaan ja joutuu jättämään kaiken hankkimansa tuleville sukupolville. Tältä kohtalolta ei edes viisaus pelasta.

Kolmannen luvun alkupuolen runomuotoinen pohdinta siitä, että kaikelle tapahtuvalle on oma aikansa, on eräs Saarnaajan kirjan tunnetuimpia kohtia. Tästä seuraa, että Saarnaaja ymmärtää, että vaikka ihmisten saavutukset ovat katoavia, niin kaikki minkä Jumala on tehnyt, säilyy ikuisesti. Koska ihmisten kohtalo on kuolla ja tulla unohdetuksi, on ihmisten parasta nauttia maanpäällisestä elämästä mahdollisimman paljon. Saarnaaja kuitenkin vaipuu epätoivoon huomattaessaan miten paljon vääryyttä ja yksinäisyyttä maailmassa esiintyy, ja hän toteaa syntymättömien olevan onnellisempia kuin niiden, jotka joutuvat maanpäälle kulkemaan. Luvussa viisi kerrotaan, miten temppelissä tulee käyttäytyä, sekä kerrotaan rikkauksien turmelevasta voimasta. Rikkaus ei tuo ihmiselle onnea, koska rikkautta havitteleva ei tyydy mihinkään vaan haluaa aina lisää. Tämän lisäksi edes rikas ei pysty kuollessaan ottamaan täältä mitään mukaan. Jumalan lahjana on Saarnaajan mukaan pidettävä sitä, että omaisuuttaan voi kuluttaa eläessään, samalla tehden sopivasti työtä, jotta ei jää aikaa oman kuolevaisuutensa pohtimiseen.

Saarnaaja vaipuu luvussa kuusi jälleen epätoivoon, sillä ihminen ei voi omalle kohtalolleen mitään. Hän kertoo esimerkin rikkaasta miehestä, jonka omaisuus menee tämän perijöille ennen kuin omaisuuden kerännyt on ehtinyt siitä nauttia. Luku seitsemän koostuu erilaisista sananlaskuista, jotka eivät muodosta kovin selkeää jatkumoa. Temaattisesti ne jatkavat kuitenkin samalla linjalla kuin Saarnaajan kirjan teksti. Sananlaskuissa pohditaan sitä, mikä on hyvää, viisasta tai tyhmää. Lisäksi luvun lopussa Saarnaaja kertoo myös naisten petollisuudesta, sekä siitä, ettei hän ikinä ole tavannut viisasta naista. Seuraavan luvun alussa Saarnaaja muistuttaa, että ihmisen tulee osoittaa alamaisuutta ja uskollisuutta kuninkaalle. Hän jatkaa kauhistelemalla sitä, miten jumalattomat voivat elää yhtä pitkään ja hyvin kuin Jumalan tahdon mukaan elävät.

Kaikilla on sama kohtalo, elivät he Jumalan tahdon mukaan tai eivät, Saarnaaja toteaa luvun yhdeksän alussa. Hänen mielestään tämä on lohdutonta, mutta kannustaa kuitenkin ihmisiä tekemään nyt sen mitä pystyvät, sillä kuoleman jälkeen ei ole mahdollista tehdä mitään. Ainoa mitä ihminen voi maan päällä tehdä, on nauttia elämästään. Luvussa kymmenen Saarnaaja kertoo viisauden hyödyistä, sananlaskumaiseen tyyliin, sekä tuomitsee mässäilevät hallitsijat. Elämän ja kohtalon epävarmuuteen Saarnaaja palaa jälleen luvussa yksitoista, todeten muun muassa omaisuuden hajauttamisen olevan hyvä idea, sillä arvaamattomia asioita voi tapahtua. Kyseisen luvun loppu kääntyy melankolisemmaksi Saarnaajan siirtyessä pohtimaan nuoruuden ja vanhuuden eroja. Samalla teemalla hän jatkaa luvussa kaksitoista ja muistuttaa ihmisen ruumiin palaavan lopulta maan tomuksi ja hengen palaavan sen luoneen Jumalan tykö.

Saarnaajan kirja ei ole yksi yhtenäinen teksti vaan sitä on editoitu aikojen saatossa, aivan kuten muitakin Vanhan testamentin tekstejä. Tekstin kaksi ensimmäistä jaetta ja viisi viimeistä ovat hyvin todennäköisesti jonkun muun tekstiin lisäämiä.¹⁸ On tutkijoita, joiden mukaan ristiriitaisuuksien selittäminen useilla editoreilla tai kirjoittajilla on vain tapa pyrkiä yhdenmukaistamaan kiistanalaisen ja ristiriitaisenkin kirjan sisältö. Sen sijaan, että hankalaa tekstiä voitaisiin tulkita sen omista lähtökohdista, vaikeat kohdat pyritään selittämään pois esimerkiksi sillä, että se onkin useamman kirjoittajan aikaansaannos. Yhtenäistämisen sijaan tulisi pohtia onko Saarnaajan kirjan ristiriitaisuuksilla jokin merkitys ja viesti.¹⁹ Halu löytää tekstistä sisäistä jatkuvuutta ja suuria kokonaisuuksia Saarnaajan tekstistä on toisinaan johtanut tulkintoihin, jotka ovat entisestään hankaloittaneet tämän jo itsessään hankalan tekstin ymmärtämistä.²⁰

Saarnaajan kirjassa on havaittavissa vahvasti juutalaisia piirteitä, vaikka sitä yleensä pidetään melko ei-uskonnollisena. Saarnaaja muun muassa uskoo yhden jumalan luoneen maailman (3:11), sanoo ihmisen olevan luotu tomusta (3:20), josta hänet herätti henkiin tämän Luojan henki (3:19). Kenties Saarnaajan tavoitteena olikin tulkita juutalainen usko uudelleen sellaisessa muodossa, jossa hänen aikalaisensa ymmärtäisivät sen helpommin.²¹ Tekstistä on etsitty myös viitteitä erilaisten hellenististen filosofisten suuntausten vaikutuksista. Jotkut pitävät Saarnaajan kirjaa pessimistisenä kirjoituksena, jonka mukaan elämä ja kaikki siihen liittyvä on turhaa ja merkityksetöntä, sillä ihmisen elämässä kaikki riippuu ainoastaan

---

¹⁸ Whybray 1989a, 23.

¹⁹ Newsom 1995, 190.

²⁰ Weeks 2018, 170.

²¹ Whybray 1989a, 59-61.

sattumasta.²² Ei kuitenkaan ole pitäviä todisteita siitä, että Saarnaajan kirjan taustalla vaikuttaisi mikään yksittäinen hellenistinen filosofinen suuntaus. Jonkin näköisiä vaikutteita Saarnaajan kirjan kirjoittaja on kuitenkin todennäköisesti saanut hellenistisestä ajatusmaailmasta ja filosofiasta.²³

2.2 Kieli ja ajoitus

Jo pelkästään Saarnaajan kirjan hepreankielinen nimi on hämmentävä eikä sen merkityksestä ole täyttä varmuutta. Hepreankielisessä tekstissä Saarnaaja käyttää itsestään nimeä קהלל *qohälät*, joka tarkoittaa kokouksessa puhujaa tai yhteisön johtajaa. Kyseessä ei ole Saarnaajan kirjan kirjoittajan varsinainen nimi vaan nimitys tai epiteetti, jota hän itsestään käyttää.²⁴ Tätä nimitystä kirjoittaja käyttää itsestään seitsemässä eri kohdassa.²⁵ Nimen merkityksen tulkinta on haastavaa, koska Saarnaaja itsekkin näyttää käyttävän sitä eri tavoin. Toisinaan hän yhdistää siihen määräisen artikkelin, toisinaan taas ei.²⁶ Sana *qohälät* on johdettu juuresta קהל.²⁷ Muodossa *qohälät* esiintyvä sana on partisiipin feminiini, mikä on erikoista ottaen huomioon, että Saarnaaja kuitenkin selkeästi kertoo olevansa mies viittaamalla itseensä esimerkiksi sanalla kuningas (1:12). Persialaisajalle ajoitetuissa Esran ja Nehemian kirjoissa virkojen nimet ovat yleensä feminiinin näköisiä.²⁸ On siis mahdollista, että *qohälät* on ollut kirjoittajan virkanimi ja tästä syystä se on päätynyt tekstiin feminiinisessä muodossa, vaikka viittaakin oletettavasti mieheen. Sanajuuri קהל merkitsee kaikissa muissa käyttöyhteyksissään ihmisten kokoamista, joten on esitetty, että Saarnaajan nimitys tulisi siitä, että hän kokosi ihmisiä yhteen ja opetti heitä.²⁹ Vaihtoehtoisesti Saarnaajan on ajateltu olevan viisauksien tai sananlaskujen kerääjä. Tämä olisi kuitenkin ainoa kerta Vanhassa testamentissa, kun juurta קהל käytettäisiin muussa yhteydessä kuin ihmisten yhteen kokoamisessa.³⁰ Toisaalta Saarnaajan kirjan kieli poikkeaa muissakin kohdin totutusta, joten tämä vaihtoehto ei ole täysin poissuljettu.³¹

Saarnaaja kertoo tekstin alussa olevansa Israelin kuningas, mutta ei kerro nimeään. Pitkään tätä pidettiin todisteena siitä, että tekstin on kirjoittanut kuningas Salomo. Nykyään

---

²² Crenshaw 1988, 23-24.

²³ Whybray 1989a, 51-56.

²⁴ Whybray 1989a, 15.

²⁵ 1:1, 2, 12; 7:27; 12:8, 9, 10.

²⁶ Crenshaw 1988, 32.

²⁷ Whybray 1989a, 17.

²⁸ Koosed 2006, 18.

²⁹ Whybray 1989a, 17-18.

³⁰ Whybray 1989b, 2.

³¹ Crenshaw 1988, 33-34.

tätä teoriaa pidetään hyvin epätodennäköisenä johtuen muun muassa Saarnaajan kirjan myöhäisestä ajoituksesta. Mahdollisesti kirjoittaja halusi saada kirjoituksilleen ja ajatuksilleen vahvistusta kuninkaan auktoriteetista, joten tekstin laittaminen kuningas Salomon nimiin täyttäisi tämän tarkoituksen.³² Etenkin, kun monet Saarnaajan esittämät väitteet elämästä ja sen luonteesta perustuvat hänen omiin kokemuksiinsa, tällainen näennäinen auktoriteettiasema antaa väitteille enemmän pohjaa.³³

Kuten monien muiden Vanhan testamentin kirjojen, myöskään Saarnaajan kirjan kirjoitusajankohdasta ei ole täyttä varmuutta. Joitakin hyvin tarkkoja ehdotuksia Saarnaajan kirjan kirjoitusajankohdasta on tehty, kuten Haupt tekee 1905 julkaistussa artikkelissaan.³⁴ Jonkinlainen mahdollinen kirjoitusaika Saarnaajan kirjalle on mahdollista määritellä. Yleisesti hyväksytyn ajatuksen mukaan teksti on kirjoitettu Babylonin pakkosiirtolaisuuden jälkeen.³⁵ Pakkosiirtolaisuus sai alkunsa, kun Kuningas Nebukadnessar II valloitti Jerusalemin ja lähetti kaupungin asukkaita pakkosiirtolaisuuteen Babyloniin 590-luvulla eaa.³⁶ Toisen rajan kirjoitusajankohdalle asettaa 180-luvulle eaa ajoitettu Siirakin kirja. Siirakin kirjassa viitataan Saarnaajan kirjaan, joten Saarnaajan täytyy olla Siirakin kirjaa vanhempi. Näiden rajojen asettamisissa puitteissa Saarnaajan kirjan ajoitukseksi on ehdotettu kolmatta vuosisataa ennen ajanlaskun alkua. Tämä ajoitus sopisi myös hyvin Saarnaajan kirjan kuvaamaan maailmaan, sillä 200-luvun alku oli rauhallista ja vaurasta aikaa, joka olisi mahdollistanut sellaisen varallisuuden keräämisen, josta Saarnaaja puhuu.³⁷

Siitä, mitä heprean kielen vaihetta Saarnaajan käyttämä heprea edustaa on kirjoitettu ja keskusteltu todella paljon, eivätkä kaikki tutkijat ole asiasta vielääkään samaa mieltä. Saarnaajan heprea ei ole täysin klassista hepreaa, mutta ei myöskään niin kutsuttua myöhäistä hepreaa. Sen sijaan kieli on näiden kahden välimaastossa. Saarnaajan kirjan kielessä on nähtävissä aramean vaikutus, joka voi viitata sen olevan kirjoitettu aikana, jolloin aramean asema oli alueella vahva.³⁸ Aramean asema nykyisen Israelin alueella alkoi vahvistua 400-luvulla eaa ja tämä näkyy tuon ajan jälkeen kirjoitetuissa Vanhan testamentin teksteissä.³⁹ Kirjassa on useita sanoja ja sanayhdistelmiä, joita ei muissa Vanhan testamentin kirjoissa esiinny. Aramealaisen vaikutuksen lisäksi nämä erikoisuudet muistuttavat Mishnassa

---

³² Crenshaw 1988, 28.

³³ Crenshaw 1988, 71.

³⁴ Haupt 1905.

³⁵ Seow 2008, 193.

³⁶ Beaulieu 2018, 228.

³⁷ Whybray 1989a, 19-20.

³⁸ Whybray 1989a, 29.

³⁹ Hurvitz 2014, 2-3.

käytettyä heprean kieltä. Kirjan erikoista kieltä on selitetty myös sillä, ettei hepreaksi ollut aiemmin ilmaistu samanlaisia filosofisia ajatuksia. Kieli ei siis syntaksisesti mahdollistanut sellaista ilmaisua, johon Saarnaajan kirjan kirjoittaja pyrki ja ilmaistakseen näitä asioita kirjoittaja päätyi toisinaan erikoisiin ratkaisuihin.⁴⁰ Erääksi selitykseksi on tarjottu myös mahdollisuutta, että Saarnaaja olisikin kirjoitettu aikansa puhekielisellä heprealla, ja tästä syystä sen kieli ja sanavalinnat poikkeavat muista Vanhan testamentin teksteistä.⁴¹ Muinaisia heprealaisia puhekielellä kirjoitettuja tekstejä ei ole säilynyt, joten tämän teorian paikkansa pitävyyttä tai pitämättömyyttä ei pystytä todistamaan.⁴²

Saarnaajan kirja poikkeaa muista Vanhan testamentin kirjoista myös sen osalta, että sen kirjoittaja kertoo suoraan omista ajatuksistaan ja tunteistaan. Teksti on kirjoitettu minäperspektiivistä, mikä on poikkeuksellista Vanhan testamentin kirjojen kohdalla. Tätä näkökulmaa korostetaan käyttämällä pronominia **אני** *ʾani* 'minä'.⁴³ Hepreassa oli kaksi pronominia yksikön ensimmäiselle persoonalle **אֲנִי** *ʾānokī* ja *ʾani*. Vaikka pronominit esiintyivät rinnakkain jo varhaisessa vaiheessa, on *ʾānokī* vanhemmissa teksteissä yleisempi ja *ʾani* puolestaan myöhemmissä teksteissä. Aramean vaikutus on nähty tässäkin muutoksessa, sillä arameassa käytetty minä-pronominini oli **אֲנִי** *ʾanā*.⁴⁴ Vanhan testamentin hepreassa persoonapronomineja käytettiin yleensä vain silloin, kun tekijää haluttiin painottaa. Tällöin persoonapronominini esiintyi ennen persoonassa taivutettua verbiä. Saarnaajan kirjassa pronominia käytetään poikkeuksellisesti, sillä persoonapronominini esiintyy vasta verbin jälkeen. Siitä, antaako pronomini näin käytettynä erityistä painoarvoa tekijälle, koko lauseelle vai ei millekään, on käyty tutkijoiden keskuudessa paljon keskustelua.⁴⁵ Toinen erikoinen Saarnaajalle tyypillinen piirre on sekä persoonapronominin että persoonamuodossa taivutettujen verbien yhdistäminen. Hän myös käyttää partisiippeja tavallisten verbien tavoin.⁴⁶ Saarnaajan kirjan kielessä on useita muitakin piirteitä, jotka eivät sovi yhteen klassisen heprean kanssa, vaan sen sijaan viittaisivat sen olevan uudempaa tuotantoa.⁴⁷

Saarnaajan kirjassa on nähty myös paljon hellenistisiä vaikutteita, jonka myötä myös kirjan ajoitus olisi hieman myöhäisempi. Tosin joidenkin mukaan Saarnaajan tekstissä ei voi olla hellenistisiä piirteitä, eikä sitä voida ajoittaa hellenistiselle ajalle. Tätä perustellaan muun

---

⁴⁰ Whybray 1989a, 30.

⁴¹ Seow 1996, 664.

⁴² Weeks 2018, 173.

⁴³ Whybray 1989a, 38.

⁴⁴ Schoors 1992, 47.

⁴⁵ Schoors 1992, 160-161.

⁴⁶ Crenshaw 1988, 31.

⁴⁷ Schoors 1992, 5-6.

muassa sillä, ettei tekstistä ole löydetty lainkaan kreikkalaisia lainasanoja, toisin kuin muista hellenistisen ajan hepreankielisistä teksteistä.⁴⁸

Vaikka tarkkaa ajoitusta Saarnaajan kirjalle ei voidakaan antaa, jonkinlaisia arvioita asiasta voidaan kuitenkin esittää. Kuten edellä esitetyistä perusteluista voidaan lukea, teksti on aikaisintaan kirjoitettu 590-luvulla eaa. ja myöhäisimmillään 190-luvulla eaa.

2.3 Kirjallisuuden laji

Saarnaajan kirja on ongelmallinen ja poikkeuksellinen kirja muiden Raamatun tekstien joukossa monella tavalla. Poikkeukselliseksi sen tekee muun muassa jo aiemmin mainittu kirjoittajan harvinaisen henkilökohtainen tyyli. Saarnaaja ei myöskään kerro Israelin kansan vaiheista tai esitä profetioita, vaan hän kertoo asioista, joita hän on itse havainnoinut ja pohtinut. Mikään muu Vanhan testamentin kirja ei ole yhtä filosofinen kuin Saarnaajan kirja, ja myös tämä piirre tekee siitä poikkeuksellisen.⁴⁹ Saarnaajan kirjan paikasta Raamatun kaanonissa ovat keskustelleet niin sen aikaiset juutalaiset oppineet kuin reformaattori Martti Luther, eikä vielä tänä päivänäkään ole täyttä selvyyttä siitä, miksi Saarnaajan kirja on osa Vanhaa testamenttia.

Erimielisyyttä on myös siitä, mihin kirjallisuuden luokkaan Saarnaajan kirja kuuluu. Kirjallisuuden lajin määrittely on siinä mielessä tärkeää, että se auttaa ymmärtämään tekstiä sekä sen ominaispiirteitä paremmin.⁵⁰ Osa tutkijoista luokittelee kirjan viisaukirjallisuuteen, osa taas pitää sitä fiktiivisenä autobiografisena teoksena. Saarnaajan kirjan tyyli on paikoitellen hyvin samankaltainen kuin akkadiksi kirjoitettujen mesopotamialaisten kuninkaiden omaelämäkerrat. Tällainen piirre on esimerkiksi Saarnaajan kirjan ensimmäisen luvun esittely, joka muodoltaan muistuttaa (fiktiivisissä) kuninkaallisissa omaelämäkertoissa käytettyjä esittelyjä.⁵¹ Muinaisesta Egyptistä tunnetaan useita viisaukirjallisuudeksi luokiteltavia teoksia, jotka on kirjoitettu kuninkaallisen fiktion muotoon.⁵² Saarnaajan kirjan fiktiivistä omaelämäkerrallisuutta on myös kritisoitu, koska ajatus yksilöstä individualistisena toimijana on syntynyt vasta valistuksen aikana. Täten Saarnaajan kirja ei voisi olla omaelämäkerrallinen.⁵³ Kuitenkin tunnetaan useita teoksia, jotka on kirjoitettu ennen valistusta, joiden katsotaan olevan omaelämäkerrallisia, kuten edellä mainitut kuninkaalliset kirjoitukset.

---

⁴⁸ Seow 2008, 192.

⁴⁹ Fox 2004, xi.

⁵⁰ Koosed 2006, 25.

⁵¹ Seow 1995, 278-279.

⁵² Loader 1979, 19.

⁵³ Koosed 2006, 29.

Saarnaajan kirjan sisäistä ristiriitaisuutta on selitetty myös psykologian teorioilla siitä, että niin tekstit kuin ihmisten persoonallisuus voivat molemmat olla fragmentaarisia ja epäkoherentteja, mutta silti muodostaa yhden kokonaisuuden.⁵⁴ Tai voi olla, että kirjoittaja on työstänyt tekstiään pitkään ja ristiriitaisuudet ovat seurausta kirjoittajan ikääntyessään läpi käymistä muutoksista.⁵⁵ Jotkut tutkijat ovat ratkaisseet Saarnaajan kirjan sisäiset ristiriidat ehdottamalla, että kirja on kirjoitettu dialogin muotoon.⁵⁶ Dialogi voi olla myös Saarnaajan sisäistä dialogia, eikä välttämättä kahden erillisen ihmisen dialogia. Kirjassa on nähtävissä lainauksia Sananlaskuista, joten muiden ajatusten tai puheen lainaaminen on myös varteenotettava selitys kirjan ristiriitaisuuksille.⁵⁷

Saarnaajan kirjaa ei siis voida selkeästi sovittaa yhden kirjallisuuden lajin muottiin. Sen sijaan siinä on piirteitä useista eri tyyleistä. Kirjan alku on vahvasti (fiktiivistä) omaelämäkertaa, mutta muualta löytyy niin sananlaskuja, opetusta, nuhteluita kuin runouttakin.

2.4 Viisaukirjallisuutena

Kuten edellisestä luvusta kävi ilmi, Saarnaajan kirjallisuuden laji määrittelemisen on haastavaa. Usein se luetaan osaksi Vanhan testamentin viisaukirjoja, mutta kaikilta osin se ei sovi tähänkään kategoriaan. Viisaukirjallisuuden määrittely on haasteellista, koska se on kategoriana ongelmallinen. Niillä Raamatun teksteillä, jotka viisaukirjallisuudeksi luokitellaan ei näytä olevan kovin paljon yhdistäviä tekijöitä. Se ei siis ole samalla tavalla selkeä kirjallisuuden laji, kuten esimerkiksi runous tai draama. Kategoriana viisaukirjallisuus on täysin tutkijoiden luomus eikä kyseiseen kategoriaan liitetyillä kirjoilla ole välttämättä mitään muuta yhteistä tekijää kuin tämä keinotekoinen luokittelu. Yhteisenä tekijänä voidaan pitää sitä, että kaikki tekstit käsittelevät jollakin tavalla viisautta, mutta tekstien käsitykset viisauudesta vaihtelevat suuresti.⁵⁸ Vanhassa testamentissa viisauella yleensä tarkoitetaan tietoa ja taitoa, joiden avulla on mahdollista menestyä. Ihmisen viisauden katsotaan olevan Jumalalta peräisin. Myös Saarnaaja vaikutti ajattelevan näin. Jahvelta saadulla viisauella on silti rajoituksensa, jotka turhauttavat ihmistä, sillä hän ei tiedä asioiden tapahtumishetkiä etukäteen.⁵⁹ Toinen ehdotettu yhdistävä tekijä on, että kaikkea viisaukirjallisuutta yhdistää ajatus siitä, miten ihmisten on mahdollista ei ainoastaan selviytyä tässä maailmassa, vaan

---

⁵⁴ Koosed 2006, 2.

⁵⁵ Crenshaw 1987, 34.

⁵⁶ Perry 1993, ix.

⁵⁷ Whybray 1989a, 25-26.

⁵⁸ Weeks 2016, 12-14.

⁵⁹ Whybray 1989a, 66-67.

myös kehittää itseään. Viisaukirjallisuus määritellään usein puuttumisen kautta. Ne tekstit, joista puuttuu tiettyjä yleisiä teemoja, luokitellaan viisaukirjallisuudeksi. Tällaisia puuttuvia piirteitä ovat esimerkiksi profetiat sekä Israelin kansan historiasta kertovat osuudet.⁶⁰

Viisaukirjallisuuden kategoria on vielä ongelmallisempi, kun siihen yritetään mahduttaa muinaisen Lähi-idän tekstejä Vanhan testamentin ulkopuolelta. Viisaukirjallisuus kategoriana on kehitetty Raamatun tutkimuksen tarpeisiin, joten muiden kulttuurien tekstit on vaikea saada sopimaan tämän luokittelun raameihin.⁶¹ Ne Egyptin ja Mesopotamian tekstit, jotka luokitellaan viisaukirjallisuudeksi edustavat useita hyvin erilaisia kirjallisuudenlajeja. Mukana on niin ihmekertomuksia, rukouksia, hymnejä kuin myyttejä kuin rakkaustarinoitakin. Luokittelujen perusteena on lähinnä käytetty sitä, löytyykö kyseiselle tekstille jonkinlaista vastinetta Vanhan testamentin viisauksista.⁶² Tähän viisaukirjallisuuden luokkaan on sisällytetty siis paljon erilaisia tekstejä, jotka esimerkiksi tarjoavat ohjeita elämään ja erilaisiin elämän ongelmatilanteisiin sekä sananlaskuja ja taruja.⁶³ Siinä missä Vanhan testamentin viisaukset selkeästi mainitsevat viisauden ja painottavat viisauden tärkeyttä, ei esimerkiksi Mesopotamian teksteissä asia ole näin. Mesopotamialaisissa teksteissä mainitaan viisau huomattavasti harvemmin, eikä tekstien fokus ole yhtä selvästi viisauden ilosanoman levittäminen.⁶⁴

Useimmat muinaisen Lähi-idän viisaukirjat on kirjoitettu opettavaisten ohjetekstien muotoon. Näitä ohjeita perusteltiin usein perinteen sekä kertojan omalla auktoriteetilla. Saarnaajan sen sijaan perustelee antamansa ohjeen ainoastaan omalla kokemuksellaan. Ohjetekstien lisäksi Saarnaaja hyödyntää monia muita muinaisessa Lähi-idässä suosittuja kirjallisuuden kategorioita. Osa tekstistä on kirjoitettu omaelämäkerralliseen muotoon. Kirjassa on myös runoutta sekä totuuslauseita, joita molempia esiintyy useissa muissakin Vanhan testamentin kirjoissa.⁶⁵

2.5 Tyhmyyden aiempi tutkimus

Kuten johdannossa totesin, tyhmyyttä ei ole juuri tutkittu muinaisen Lähi-idän kontekstissa. Tyhmyys mainitaan joissakin tutkimuksissa, joissa keskitytään viisauteen joko Vanhassa testamentissa tai muussa muinaisen Lähi-idän kirjallisuudessa. Useimmiten tyhmyyttä pidetään vain viisauden vastakohtana, eikä sen ajatella tarvitsevan erillistä tutkimista.

---

⁶⁰ Weeks 2016, 12-14.

⁶¹ Lambert 1960, 1.

⁶² Beaulieu 2007, 3.

⁶³ Lambert 1960, 1.

⁶⁴ Beaulieu 2007, 4.

⁶⁵ Crenshaw 1988, 29-31.

Joissakin tapauksissa tyhmyyttä käsitellään hyvin lyhyesti tai ohimenevästi. Muutamia tutkimuksia tyhmyydestä Saarnaajan kirjassa tai muinaisessa Lähi-idässä on tehty. Mutta etenkin Saarnaajan kirjan kohdalla, ne eivät tarjoa kokonaisvaltaista kuvaa, vaan ovat hyvin pintapuolisia tai keskittyvät vain yhteen tyhmyyden aspektiin.

Trevor Donald kartoittaa Vanhan testamentin viisauksien tyhmyyttä merkitsevien käsitteiden semanttista kenttää lyhyessä katsauksessaan. Hän luetteloi artikkelissaan, kuinka usein mikäkin tyhmyyttä merkitsevä sana esiintyy missäkin kirjassa. Tämän lisäksi Donald huomioi, mitkä sanat yleisimmin esiintyvät tyhmyyden kanssa. Donaldin teksti on pikemminkin lyhyt luetteloiva katsaus kuin syväluotaava analyysi tyhmyyden merkityksestä. Saarnaajan kirjasta hän toteaa, että kyseisen tekstin sanasto poikkeaa muista Vanhan testamentin viisauksista. Tästä huolimatta Saarnaajan kirjassa tyhmyys kuitenkin ymmärretään Donaldin mukaan hyvin samalla tavalla kuin esimerkiksi Sananlaskuissa. Ainoana erona hän näkee sen, että Saarnaajan kirjassa tyhmä etsii nopeaa nautintoa.⁶⁶

Michael V. Fox on kirjoittanut artikkelin tyhmyyden semanttisesta kentästä Vanhassa testamentissa ja Siirakin kirjassa. Hän tarkastelee seitsemää eri tyhmyyttä tai tyhmää ihmistä merkitsevää hepreankielistä sanaa ja niiden merkityksiä. Vain kaksi näistä sanoista esiintyy Saarnaajan kirjassa. Toinen näistä sanoista on *kesīl*, jonka Fox kertoo merkitsevän ihmistä, joka on omahyväinen ja hidasjärkinen. Hänen mukaansa Saarnaaja käyttää juuri sanaa *kesīl* siksi, että Saarnaajan kirjassa tyhmyyteen ei liity moraalista huonoutta. Sen sijaan Saarnaajan kirjassa tyhmä on vain älyllisesti hidas. Fox lisää, että Sananlaskujen ja Saarnaajan kirjan konteksteissa *kesīl* on myös todella puhelias, mutta ei usein sano mitään järkevää. Toinen tyhmyyteen liittyvä sana, joka esiintyy Saarnaajan kirjassa, on *siklūt*. Kyseinen sana ei Foxin mukaan esiinny muualla kuin Saarnaajan ja Siirakin kirjoissa. Fox tulkitsee sanan *siklūt* merkitsevän tietämättömyyttä ja hidasjärkisyyttä. Sanan merkityskenttä on siis hyvin lähellä sanaa *kesīl*.⁶⁷ Foxin artikkeli on melko lyhyt, eikä näin ollen tarjoa kovin syvällistä analyysia, tai perusteluja, hänen tulkinnoilleen. Hän myös käsittelee kaikkia Vanhassa testamentissa esiintyviä tyhmyyteen liittyviä sanoja, joten uskon oman tutkielmani täydentävän hänen tutkimustaan.

Aron Pinker vertailee artikkelissaan *ḥākām* 'viisas' ja *kesīl* 'tyhmä' sanojen eroja Saarnaajaan kirjassa. Hän toteaa artikkelissaan, että usein Saarnaajan kirjan tutkimuksessa tyhmä ymmärretään viisaan vastakohdaksi. Monissa kohdissa rinnastus on ymmärrettävä, sillä Saarnaaja vertaa näitä kahta usein toisiinsa. Pinkerin mukaan on kuitenkin väärin olettaa, että

---

⁶⁶ Donald 1963.

⁶⁷ Fox 1997.

kesīl olisi älykkyydeltään huonompi tai alhaisempi kuin *ḥāḳām*, koska tällainen kahden selkeästi eritasoisen henkilön vertailu ei olisi hedelmällistä Saarnaajan kirjan pohdinnalle. Mikäli *ḥāḳām* ja *kesīl* olisivat toistensa täydelliset vastakohdat, ei tyhmyyttä tarvitsisi tutkia, sillä tyhmän ominaisuudet voisi päätellä viisaan ominaisuuksista. Pinker toteaa, ettei näiden kahden tyyppien välinen ero voi myöskään olla heidän koulutustasossaan, sillä se olisi helppo korjata. Pinker ehdottaakin, että sanojen *ḥāḳām* ja *kesīl* suurin ero onkin siinä, miten he ratkaisevat eteensä tulevia haasteita ja ongelmia. *Ḥāḳām* hankkii tietoa, pohtii ja ratkaisee ongelmat tällä tavoin hankitun tiedon avulla. *Kesīl* sen sijaan kokeilee, erehtyy ja kokeilee jotakin toista ratkaisua. *Ḥāḳām* on ajattelija, *kesīl* tekijä tai kokeilija. Tai toisin sanoen *kesīl* on empiirikko ja *ḥāḳām* teoreetikko.⁶⁸ Artikkelin ei kuitenkaan ota huomioon tyhmyyttä kokonaisvaltaisesti vaan fokus on näiden kahden ihmistyyppien kognitiivisissa eroissa.

Nili Shupak vertailee väitöskirjaansa pohjautuvassa tutkimuksessaan egyptiläisen ja hepreankielisen viisaukskirjallisuuden terminologiaa. Shupak tarkastelee, minkälaisia termejä kyseisissä kielissä käytettiin ja voiko niiden välillä havaita jonkinlaisen yhteyden. Shupak pohtii ja vertailee negatiivisten ja positiivisten ihmistyyppien ominaisuuksia. Hän esittää teoksessaan egyptinkieliset tyhmyys -sanat skaalana, jonka toisessa päässä on ”hyvä” tyhmä ja toisessa ”paha” tyhmä suhteessa yleiseen, sosiaalisesti määritettyyn moraaliin. Semanttisesti egyptiläisissä teksteissä esiintyville tyhmyyttä ilmaiseville sanoille ei ole suoria vastineita Vanhan testamentin hepreassa.⁶⁹

Lyhyempiä analyyseja tyhmyydestä Saarnaajan kirjassa esitetään useissa Saarnaajan kirjaa laajemmin käsittelevissä teoksissa. Nämä selitykset ovat kuitenkin usein suppeita, eivätkä tunnu ottavan huomioon sitä koko tyhmyyden laajuutta, joka Saarnaajan kirjassa on nähtävissä. Esimerkiksi T.A. Perry tulkitsee tyhmien olevan sellaisia ihmisiä, jotka eivät tiedä miten tulisi käyttäytyä.⁷⁰ Fox puolestaan toteaa, ettei tyhmiin liity samanlaista negatiivista moraalista stigmaa kuin muussa Vanhan testamentin viisaukskirjallisuudessa. Sen sijaan Saarnaajan esittelemä tyhmyys on hidasjärkisyyttä, lyhytnäköisyyttä ja tietämättömyyttä.⁷¹ J.A. Loader on myös tarkastellut viisauden ja tyhmyyden suhdetta, mutta on omistanut tälle vain pienen osuuden koko teoksestaan.⁷²

---

⁶⁸ Pinker 2011.

⁶⁹ Shupak 1993.

⁷⁰ Perry 1993, 102.

⁷¹ Fox 1999, 184.

⁷² Loader 1979.

2.6 Saarnaajan kirjan epistemologia

Saarnaajan kirjan lähestymistapaa tietoon, sen luonteeseen sekä hankintaan on monien tutkijoiden mukaan erilainen kuin muissa Vanhan testamentin kirjoissa. Saarnaajan näkemys siitä, miten ja minkälaista tietoa ihmisten on mahdollista hankkia, ei muodosta yhtä selkeää oppirakennelmaa, vaan usein Saarnaajan käsitykset ovat tässäkin asiassa keskenään ristiriitaisia. Saarnaajan käsitys viisaudesta eroaa muista viisaukirjoista myös siinä, ettei hän ajattele viisauden olevan ainoastaan jotakin sellaista, jota ihminen voi kerätä. Sen sijaan Saarnaaja laajentaa oman tietämyksensä ja viisautensa kenttää aktiivisesti tuottamalla uutta tietoa havainnointinsa kautta. Muusta viisaukirjallisuudesta poiketen Saarnaaja ei siis ajattele viisauden olevan jotakin sellaisenaan ja ihmisestä riippumatta olemassa olevaa, vaan pikemminkin jotakin sellaista, jota ihmiset itse luovat.⁷³

Saarnaajan viisauden hankinnassa sydämellä on hyvin keskeinen asema. Vanhan testamentin teksteistä käy ilmi, että ihmisen kognitio ja ymmärrys käsitetään osaksi ihmisen ruumista. Saarnaajan aikalaiset eivät siis käsittäneet mieltä ja kehoa toisistaan erillisiksi asioiksi, vaan niiden ajateltiin olevan tiiviisti toisissaan kiinni. Tietoisuuden ja tunteiden ajateltiin sijaitsevan ihmisen maksassa ja sydämessä. Sydäntä pidettiin tiedon sijaintina. On mahdollista, että sanalla לב *lev* 'sydän' tarkoitettiin laajemmin ihmisen rintakehää eikä ainoastaan sydäntä. Samoin myös כבד *kāved* voi tarkoittaa yleisesti ihmisen sisintä, eikä ainoastaan maksaa.⁷⁴

Saarnaaja hankkii tietoa kokemusten ja niiden tarkastelun kautta. Tämä näkyy muun muassa niissä verbeissä, joita Saarnaaja käyttää tiedon hankinnan yhteydessä. Useat verbit, kuten näin (1:14, 2:24, 4:1) ja sanoin (1:16, 2:1, 15) antavat selkeästi ymmärtää Saarnaajan huomioivan asioita sekä pohtivan näitä huomioita. Myös usein toistettava persoonapronomini *ʾani* 'minä', korostaa tätä Saarnaajan omaa sisäistä pohdintaa.⁷⁵ Saarnaajan tiedonhankinnassa poikkeuksellista on myös näkemisen merkitys. Hän näkee asioita eli hankkii niistä tietoa itse, sen sijaan, että hän oppisi perinteisesti eli kuuntelemalla muita.⁷⁶

Fox jakaa Saarnaajan tiedonhankinnan muutamaan vaiheeseen. Tiedon hankinta alkaa Saarnaajan halutessa viisautta ja tietoa jostakin tietystä asiasta. Saarnaaja ohjaa itsensä hankkimaan tätä tietoa havainnoimalla siihen liittyvää ilmiötä. Tiedoksi nämä havainnot muuttuvat sydämessä pohdinnan tuloksena. Foxin mukaan vastaavaa käsitystä tiedon

---

⁷³ Fox 1999, 71-84.

⁷⁴ Tilford 2017, 8-9.

⁷⁵ Crenshaw 1988, 28.

⁷⁶ Tilford 2017, 59-60.

hankkimisesta ei ole nähtävissä muussa ajan viisaukirjallisuudessa, sillä Saarnaaja antaa poikkeuksellisen paljon painoarvoa ihmisen tekemille havainnoille. Tärkeää viisauden hankkimisessa Saarnaajalle on nimenomaan henkilökohtainen kokemus asiasta sekä tämän kokemuksen pohdiskelu järjen avulla.⁷⁷ Tästä ei kuitenkaan pidä tehdä johtopäätöstä, että Saarnaaja olisi itse täysin empiirikko (ja Pinkerin teorian mukaan tyhmä!), sillä tiedonhankinta ja ongelmien ratkaisu ovat erilaisia ajatteluprosesseja.⁷⁸

Saarnaaja käyttää tiedosta sanoja *da'at*, *kišron* ja *ḥāšbōn*. Sana *da'at* merkitsee tietoa ja taitoa. Ei ole täysin selvää, miten sanat *ḥākmā* ja *da'at* eroavat toisistaan. *Kišron* merkitsee taitoa ja *ḥāšbōn*, suunnittelua ja pohdiskelua.⁷⁹

---

⁷⁷ Fox 1989, 77-87.

⁷⁸ Pinker 2011, 51-52.

⁷⁹ Fox 1999, 71-73.

3 Tyhmyys Saarnaajan kirjassa

3.1 Yleistä

Tyhmyys mainitaan Saarnaajan kirjassa 32 kertaa. Sana כסיל *kesil* 'tyhmä' esiintyy 18 kertaa. Sana סכל *sākāl* 'tyhmä' mainitaan viisi kertaa ja סכל *sākāl* 'tyhmyys' yhden kerran. Sana סכלות *siklūt* 'tyhmyys' seitsemän kertaa. Saarnaajan kirjassa ei käytetä tyhmyyteen viitatessa lainkaan sanoja אויל *ʾāwil* 'hullu, älytön' ja אולת *ʾiwwälūt* 'hulluus, mielettömyys', jotka ovat yleisiä sanoja Sananlaskuissa. Vaikka Liljeqvist kääntää nämä kaksi sanaa hulluudeksi sanakirjassaan, useissa Vanhan testamentin eri kielisissä käännöksissä, sekä esimerkiksi Holladayn toimittamassa heprea-englanti sanakirjassa sanoille annetaan merkitys tyhmä (*fool*) tai tyhmyys (*folly*).

3.2 Tieto ja mielettömyys

1:17-18		
וְאֶתְנֶה לְבִי לְדַעַת חֲכָמָה וְדַעַת הַוִּלְלוֹת וְשִׁכְלוֹת יִדְעֵתִי שְׁגִסְזָה הוּא רַעְיוֹן רוּחַ:	17	Minä sallin sydämeni tuntea viisauden ja tiedon ja mielettömän tyhmyyden. Ymmärsin, että tämä on tuulen tavoittelua.
כִּי בְרַב חֲכָמָה רַב־כֶּעֶס וְיוֹסִיף דַּעַת יוֹסִיף מְכָאוֹב:	18	Sillä paljossa viisaudessa on paljon tyytymättömyyttä, tiedon lisääminen lisää tuskaa

Ensimmäinen kohta Saarnaajan kirjassa, jossa tyhmyys mainitaan, on ensimmäisen luvun 17. jae. Saarnaaja pohtii tässä kohdassa sekä elämän että työnteon mielekkyyttä ja merkityksellisyyttä. Saarnaaja kertoo tarkkailleensa ihmisten työntekoa ja huomanneensa sen turhuudeksi. Jakeessa 17 sana סכלות *siklūt* 'tyhmyys' esiintyy yhdessä sanan הוֹלְלוֹת *hōlelōt* 'mielettömyys' kanssa. Jae 17 alkaa konsekutiivisella imperfektillä, jonka voi tulkita ilmaisevan kirjoittajan kuluttaneen paljon aikaa tutkimiseen. Vanhassa testamentissa kerronta etenee usein konsekutiivisten imperfektien avulla. Saarnaajan kirjassa niitä on kuitenkin poikkeuksellisen vähän. Tämä kyseinen kohta on yksi harvoja, joissa Saarnaaja kyseistä muotoa käyttää.⁸⁰

Jakeen 17 syntaksi on hieman epäselvä, sillä ei ole aivan selvää ovatko lauseessa esiintyvät sanat יָדַע *jāda*^s tekemistä ilmaisevia verbejä vai tekemisen kohteita. Viittaako verbi ainoastaan viisauteen ja tietoon, vai myös mielettömyyteen ja tyhmyyteen. On mahdollista, että jälkimmäinen *jāda*^s on infinitiivi. Tällöin aiemman *jāda*^s -verbin yhteydessä esiintyvä

⁸⁰ Schoors 1992, 86-87.

prepositio לָ *lā* voisi vaikuttaa molempiin tietämistä merkitseviin sanoihin.⁸¹ Tällöin Saarnaaja kertoisi asettaneensa sydämensä tuntemaan viisauden, sekä tuntemaan mielettömyyden ja tyhmyyden. Tämä voisi merkitä myös sitä, että Saarnaajan mielestä ainoastaan viisaus ei ole tutkimisen arvoista, vaan myös tyhmyyttä ja mielettömyyttä kannattaa tutkia.

Septuagintassa ja Vulgatassa kohta on tulkittu niin, että ensimmäinen *jāda'* saa neljä objektia eli se viittaisi sanoihin *da'at*, *ḥākāmā*, *siklūt* ja *hōlelōt*.⁸² Tällöin Saarnaaja olisi sallinut sydämensä tuntea viisauden, tiedon, mielettömyyden ja tyhmyyden. Ero vaikuttaa melko pieneltä, mutta mikäli seurattaisiin jälkimmäistä selitystä, asettaisi se parit viisaus-tieto ja mielettömyys-tyhmyys selkeämmin vastakkain. Tällöin olisi mahdollista tulkita mielettömyyden ja tyhmyyden kuuluvan keskenään samaan merkityskenttään, kuten viisaus ja tietokin kuuluvat keskenään samaan merkityskenttään. Tämän lisäksi olisi mahdollista tulkita tyhmyyden ja mielettömyyden olevan vastakohtia tiedolla ja viisaudelle.

Tyhmyys, *siklūt*, on kirjoitettu jakeessa 17 poikkeuksellisesti. Yleisemmin sanan ensimmäinen kirjain on ס, *sāmek*, mutta tässä se on kirjoitettu kirjaimella שׁ, *śīn*. *Śīn*-kirjaimelle kirjoitettuna sana saa eri merkityksen, sillä juuri שׁ merkitsee menestystä. *Sāmekin* vaihtuminen *śīniksi* on yleinen ortografinen virhe etenkin myöhäisemmissä Vanhan testamentin teksteissä. Tätä esiintyy myös Qumranin teksteissä. Aramean on esitetty vaikuttavan tämän virheen yleisyyteen, mutta toisaalta samanlainen virhe toistuu myös muutamassa varhaisemmassa Vanhan testamentin tekstissä. Ilmiötä ei voida siis laittaa kokonaan aramean piikkiin. Saarnaajan kirjasta on olemassa myös sellaisia käsikirjoitusvariantteja, joissa tätä väärin kirjoitettua sana ei esiinny.⁸³ On siis todennäköistä, että kyseessä on virhe, eikä sanaa tulisi tulkita viittaavan menestykseen, vaan tyhmyyteen. Septuagintassa jae 17 on käännetty eri tavalla ja siinä mainitaan tyhmyyden sijasta ἐπιστήμη 'asiantuntemus'. Tämän voidaan olettaa johtuvan sanan *siklūt* poikkeuksellisesta kirjoitusasusta, eikä ole syytä olettaa sen kertovan käsikirjoitusvariantista.⁸⁴

Se, mitä tyhmyyden yhteydessä esiintyvä *hōlelōt* merkitsee ei ole täysin selvää. Selvää ei myöskään ole se onko sana yksikössä vai monikossa. Tulkinnat vaihtelevat eri tekstien välillä; joissakin teksteissä sanan tulkitaan olevan monikossa, toisissa yksikössä. Vaikuttaisi

⁸¹ Crenshaw 1988, 75-76.

⁸² Crenshaw 1988, 75-76.

⁸³ Schoors 1992, 19-20.

⁸⁴ Longman 1998, 85.

siis siltä, ettei sanalle ollut kovin vakiintunutta tulkintapaa.⁸⁵ Substantiivina *hōlelōt* esiintyy Vanhassa testamentissa ainoastaan Saarnaajan kirjassa.⁸⁶

Tyhmyys ja mielettömyys ovat Foxin mukaan myöhemmän editorin lisäyksiä jakeeseen 1:17. Hänen mukaansa nämä olisi lisätty, koska viisauden ja tiedon sanominen turhuudeksi olisi ollut liian radikaalia. Tällaisella muutoksella lause olisi muutettu hyväksyttävämpään muotoon.⁸⁷ Tämä selittäisi osittain tekstin tähän kohtaan liittyvät syntaktiset ongelmat. Toisaalta muut tutkijat eivät ole tällaista ehdottaneet, eikä Foxilla ole tulkinnalleen muita perusteita, joten hänen ehdotuksensa jää hieman hataraksi. Roger N. Whybrayn mukaan *siklūt* ja *hōlelōt* tekevät lauseesta vaikean, mutta hän pitää mahdollisena, että niiden tehtävä on liittää jae seuraavaan lukuun.⁸⁸

Sanapari *hōlelōt* ja *siklūt* esiintyvät myös usein Saarnaajan kirjassa yhdessä. Ne vaikuttavat esiintyvän erillisinä sanoina, mutta monet tutkijat tulkitsevat niiden kuuluvan yhteen ja tarkoittavan mieletöntä tyhmyyttä.⁸⁹ Tällaisia erillisiä sanoja, jotka muodostavat parin kutsutaan nimellä hendiadys. Nimitys tulee kreikasta ja tarkoittaa kirjaimellisesti yksi kahden kautta. Ilmiö on melko yleinen hepreankielisessä Vanhassa testamentissa.⁹⁰ Jos sanat ymmärretään yhdessä, muodostavat ne selkeän vastaparin viisaudelle.⁹¹ On siis perusteltua ymmärtää kohdan tarkoittavan mieletöntä tyhmyyttä, mielettömyyden ja tyhmyyden sijasta.

Ajatus, että tiedon lisääminen lisää myös tuskaa, esiintyy muissakin muinaisissa viisaukirjoituksissa, kuten egyptiläisissä viisaukirjoituksissa. On mahdollista, että Saarnaaja tässä kohdin lainaa ajatuksen aiemmista kirjoituksista perusteluksi sille, miksi myös viisauden hankkiminen on turhuutta.⁹² Sen sijaan tyhmyyden turhuuteen tai tarpeellisuuteen Saarnaaja ei tässä ota kantaa.

Kaikkia näitä, viisautta, tietoa, mielettömyyttä ja tyhmyyttä, Saarnaaja tutkii siis sydämellään. Toisin sanoen, kaikki nämä asiat ovat Saarnaajan mukaan sellaisia, joista saadaan tietoa kokemuksen kautta eikä esimerkiksi opettajia kuuntelemalla. Saarnaajan lähestymistapa näiden asioiden tutkimiseen on konkreettinen. Saarnaaja ei halua vain oppia vanhempia viisaukirjoituksia lukemalla, vaan hän haluaa itse tutkia ja kokea, mitä nämä asiat ovat. Tämä käy ilmi hänen sanavalinnoistaan. Saarnaaja käyttää verbiä *jd^c*, jonka käännöksiä

---

⁸⁵ Schoors 1992, 66.

⁸⁶ Shupak 1993, 211.

⁸⁷ Fox 1999, 173.

⁸⁸ Whybray 1989b, 51.

⁸⁹ Crenshaw 1988, 83.

⁹⁰ Lillas 2012, 15.

⁹¹ Mm. Fox 1999, 182; Longman 1998, 96.

⁹² Whybray 1989b, 51.

ovat muun muassa huomata, havaita, saada selville ja tietää kokemansa perusteella. Tämä antaa siis tietämiselle ja tiedon hankkimiselle hyvin omakohtaisen sävöyksen. Tietoa on siis mahdollista kerryttää myös omien empiiristen kokemusten kautta.

Tarkasteltujen jakeiden perusteella voidaan siis olettaa, että tyhmyys ja mielettömyys liittyvät kiinteästi yhteen. Yhdessä nämä kaksi muodostavat vastakohdan viisaudelle ja tiedolle.

3.3 Viinillä virkistäminen

2:1-3		
אֶמְרָתִי אֲנִי בְּלִבִּי לְכֹהֵנָּה אֲנִסְכָּה בְּשִׂמְחָה וְרֵאָה בְּטוֹב וְהִנֵּה גִם־הוּא הָבֵל:	1	1 Minä sanoin sydämelleni: mene niin tutkin sinua ilossa. Katso, mikä on hyvää, totisesti myös se on turhuutta.
לְשִׁחֹק אֶמְרָתִי מְהוֹלֵל וּלְשִׂמְחָה מֵה־ זֶה עֲשֵׂה:	2	Naurusta sanoin: se on mielettömyyttä, ja ilosta: mitä se hyödyttää.
תָּרַתִּי בְּלִבִּי לְמִשְׁוֹךְ בֵּינִי אֶת־בְּשָׂרִי וּלְבִי נִהַג בַּחֲכָמָה וּלְאַחֵז בְּסִכְלוֹת עַד אֲשֶׁר־אֶרְאֶה אִי־זֶה טוֹב לְבָנִי הָאָדָם אֲשֶׁר יַעֲשֵׂוּ תַחַת הַשָּׁמַיִם מִסֶּפֶר יָמֵי חַיֵּיהֶם:	3	Tutkin (sydämelläni) samalla virkistäen viinillä ruumistani, tarttuen tyhmyyteen, kuitenkin sydämeni ohjatessa viisaudella, kunnes näin mitä ihmisen on hyvä tehdä auringon alla kaikkina elämänsä päivinä.

Saarnaaja päättää tarkastella iloa ja sen hyödyllisyyttä ihmisille. Hän kuitenkin tulee tulokseen, että nauru on mielettömyyttä ja iloitseminen turhaa. Kumpikaan ei ole ihmiselle hyödyksi Saarnaajan havaintojen mukaan. Hän päättää selvittää mitä ihmisen tulisi tehdä elämässään. Tässä tarkastelussa hän kertoo hyödyntävänsä sekä viisautta että tyhmyyttä. Hän virkistää ruumistaan viinillä ja tarttuen samalla tyhmyyteen. Saarnaaja kuitenkin kertoo, ettei missään vaiheessa hylännyt viisautta, vaan suoritti tämän kaiken viisauden johdattamana.

Kolmannen jakeen syntaksia on vaikea tulkita, etenkin kohtaa, jossa Saarnaaja kertoo virkistävänsä itseänsä viinillä. On jokseenkin epäselvää mitä Saarnaaja tällä tarkalleen ottaen tarkoittaa. Erilaisia selityksiä jakeelle on annettu. Longman on tulkinut kohdan tarkoittavan lievää päihtymyksen tilaa, jonka alaisena Saarnaaja on mielellään pohtinut sitä, mitä ihmisen on tarkoitus tehdä maan päällä ollessaan.⁹³ Foxin mukaan Saarnaaja kertoo kokeilleensa erilaisia nautintoja ja huomanneensa, ettei mikään niistä tuota minkäänlaista hyötyä ihmiselle.

⁹³ Longman 1998, 89.

Tästä syystä nautintojen kokeminen on tyhmää.⁹⁴ Loader tulkitsee viimeisen jakeen vastakohtien kautta. Ensin Saarnaaja tutkii viisautta ja sen hyötyjä, todeten ettei niitä ole. Seuraavaksi hän tutustuu tyhmyyksiin, antautuen viinille ja muille nautinnoille. Saarnaaja ei kuitenkaan keskity ainoastaan nautiskeluun, vaan viisaana miehenä hän myös tarkastelee näiden toimintojen hyödyllisyyttä ja mielekkyyttä, todeten lopulta nekin turhuudeksi.⁹⁵ Näiden tulkintojen mukaan Saarnaaja ei siis tässä kohdin kertoisi sortuneensa mihinkään erityisiin tyhmyyksiin, vaan ainoastaan toteaisi nautintojen olevan hyödyttömyydessään tyhmiä. Omassa käänöksessäni olen seurannut vuoden 1992 Kirkkoraamatun käänöstä, jonka mukaan Saarnaaja virkisti ruumiistaan viinillä samalla kun hän tarkasteli miten ihmisten tulisi viettää elämänsä.

BHS:n apparaatissa on ehdotettu, että masoreetit olisivat kenties vokalisoineet väärin kyseisen jakeen kohdan, jossa Saarnaaja kertoo tarttuneensa tyhmyyteen. Väärin vokalisoitu sana olisi לֶאֱחֹז *lā'āhoz* 'tarttuen'. Korjaavaksi ehdotettu vokalisointi muuttaisi preposition ל *le* kieltosanaksi לֹ *lō*?. Tällöin lauseen merkitys olisikin, ettei Saarnaaja viinin nauttimisesta huolimatta tartu tyhmyyteen. Fox on aiemmin ollut tämän tulkinnan kannalla, mutta on myöhemmin todennut, että tällainen virhe ei ole tulkinnan kannalta oleellinen.⁹⁶ Vaihtoehtoinen vokalisointi kuitenkin muuttaa jaetta merkittävästi tyhmyyden kannalta. Prepositiolla jakeen voidaan ymmärtää sanovan, että Saarnaaja tutustui tyhmyyteen nauttiessaan viiniä eli siis toimi jollakin tavalla tyhmästi. Tällöin se antaa kuvan, että oppiakseen tyhmyydestä jotakin kirjoittajan oli itse koettava se ensin. Tyhmyyttä voisi siis käyttää hyödyksi tiedon kartuttamisessa. Sen sijaan, jos sana onkin negaatio, kieltäisi Saarnaaja osallistuneensa minkäänlaisiin hölmöyksiin, vaikka hän nauttikin viiniä. Tässä tapauksessa tyhmyys on jotakin, jota tulee välttää juopuneenakin. Toisaalta Saarnaajan kertoo monessa kohdassa hankkivansa tietoa kokemalla asioita itse, joten tässäkin mielessä olisi mahdollista, että Saarnaaja olisi itse kokeillut tyhmyyttä voidakseen arvioida sen hyödyt ja haitat. Valitettavasti olemassa olevalla todistusaineistolla ei ole mahdollista selvittää kumpi luenta on alkuperäinen. Tyhmyystutkijan kannalta prepositiollinen tulkinta kuitenkin mahdollistaa mehukkaamman tulkinnan.

Tyhmyyttä on siis mahdollista hyödyntää viisauden hankinnassa. Tämä tarkoittaa myös, että ihmisen on mahdollista käyttäytyä tyhmästi tiedostaen ja hallitusti. Ilmeisesti viinin vaikutuksen alaisena tyhmyyttä on helpompi tutkia kuin ilman viiniä. Tämän perusteella voi

---

⁹⁴ Fox 1999, 179.

⁹⁵ Loader 1979, 40.

⁹⁶ Fox 1999, 179.

olettaa ajattelemattomuuden liittyvän oleellisesti tyhmyyteen. Viinin vaikutuksen alaisena on helpompi toimia tyhmästi, koska ihminen ei tällöin harkitse tekojaan ja sanojaan yhtä tarkasti kuin muulloin. Tyhmyys ei myöskään vaikuttaisi olevan pysyvä tila, josta ei voi hankkiutua eroon.

3.4 Valo on pimeyttä hyödyllisempää

2:12-14		
וּפָנִיתִי אֲנִי לְרֵאוֹת חֲכָמָה וְהוֹלָלוֹת וְסִכְלוֹת בֵּין מֶה הָאָדָם שִׁבּוֹא אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ אֶת אֲשֶׁר- כָּבֵר עָשׂוֹהוּ:	12	Minä käännyin katsomaan viisautta ja mielettöntä tyhmyyttä. Mitä sellaista voi kuninkaan jälkeen tuleva ihminen tehdä, jota ei olisi jo tehty?
וְרֵאִיתִי אֲנִי שֵׁשׁ יִתְרוֹן לַחֲכָמָה מִן־הַסִּכְלוֹת בְּיִתְרוֹן הָאוֹר מִן־ הַחֹשֶׁךְ:	13	Minä huomasin, että viisaudesta on enemmän hyötyä kuin tyhmyydestä, kuten on valosta hyötyä enemmän kuin pimeydestä.
הַחֲכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ וְהַכְּסִיל בְּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ וַיִּדְעֵתִי גַם־אֲנִי שֶׁמֶקְרָה אֶחָד יִקְרָה אֶת־כָּלֶם:	14	Viisaalla on silmät päässänsä, mutta tyhmä kulkee pimeydessä. Havaitsin myös, että yksi ja sama kohtalo tapahtuu kaikille.

Jakeessa 12 tyhmyys liittyy jälleen sanaan mielettömyys, *hōlelōt*. Yhdessä ne asetetaan jälleen viisauden vastakohdaksi. Jakeen 12 loppu, jossa puhutaan kuninkaan jälkeen tulevasta, on vaikea tulkittava. Saarnaajan kirjan muiden kohtien perusteella Fox esittää Saarnaajan pohtivan tässä kohdin minkälainen ihminen tulee hänen jälkeensä ja perii hänen omaisuutensa.⁹⁷ Kuitenkin tärkeimpänä merkityksenä virkkeessä vaikuttaisi olevan se, ettei ihminen voi tehdä mitään sellaista, mitä ei olisi jo tehty. Etenkin kuninkailla oli mahdollisuus tehdä niin monenlaisia asioita, ettei tavallisen ihmisen ollut mahdollista tehdä mitään mitä kuningas ei olisi jo tehnyt.

Seuraavissa jakeissa tyhmyyden läheisyydessä esiintyvät sanat viisaus ja pimeys חֹשֶׁךְ *hošāk*. Saarnaaja toteaa viisauden olevan hyödyllisempää kuin tyhmyyden. Viisauden hyödyllisyys, tai paremmuus ei siis ole itsestään selvä asia, vaan se tulee esiin johonkin turhempaan, kuten tyhmyyteen verrattaessa. Tyhmyys on hyödytöntä samalla tavoin kuin pimeys. Jae 13 toistaa ajatuksen, joka on esitetty jo varhaisemmassa viisauskirjallisuudessa.

⁹⁷ Fox 1999, 183.

On jopa esitetty, että kyseessä olisi suora sitaatti jostakin vanhemmasta teoksesta.⁹⁸ Tosin Saarnaajalle tyypilliseen tapaan hän ei ainoastaan totea asiaa, vaan hän kertoo tutkineensa, onko asia todella näin. Whybray kuitenkin huomauttaa, että vaikka jae 13 on mahdollisesti suora lainaus aiemmista viisauksikirjoituksista, ei jae 14 voi olla lainaus. Tätä hän perustelee sillä, että jakeessa 14 käytetään Saarnaajalle tyypillisiä sanoja.⁹⁹

Toisin kuin pimeydessä kulkeva tyhmä viisas näkee ja näin myös tietää minne on menossa. Samalla tavoin kuten valo, viisaus auttaa ihmistä näkemään miten elämän polkua tulisi kulkea. Valo ja pimeys ovat toistensa vastakohtia, ja tässä myös viisaus ja tyhmyys ovat toistensa vastakohtia. Lopulta Saarnaaja kuitenkin toteaa viisaudenkin olevan turhuutta, sillä edes viisauden avulla ei ihminen voi paeta kuolemaansa. Kohtalo vaikuttaa tässä saavan suuren merkityksen; muistot sekä viisaista että tyhmistä katoavat samalla tavalla. Ei siis ole väliä, miten ihminen elämänsä elää, sillä sama kohtalo on kaikilla. Kohtaloon ei voi vaikuttaa, eikä sitä voi muuttaa. Kaikkien tämän maan päällä elävien kohtalo on tulla unohdetuksi enemmän tai myöhemmin.

Tyhmyys on näissä jakeissa viisauden vastakohta. Vaikka Saarnaaja ei ole aina vakuuttunut viisauden hyödyllisyydestä, selvää on, että se on ainakin tyhmyyttä hyödyllisempää. Tyhmyys varjostaa ja vaikeuttaa elämää samalla tavalla kuin pimeys vaikeuttaa tiellä kulkemista. Tyhmyys liittyy myös vahvasti mielettömyyteen näissä jakeissa.

3.5 Kaikki kuolevat ja tulevat unohdetuiksi

2:15-16		
וְאִמַּרְתִּי אֲנִי בָלְבִי בְּמִקְרָה הַכָּסִיל גַּם- אֲנִי יִקְרָנִי וְלִמָּה חֲכַמְתִּי אֲנִי אֲזִ יוֹתֵר וְדִבַּרְתִּי בְּלְבִי שְׁגִם-זֶה הַבֵּל:	15	Sanoin sydämessäni: sama kohtalo tapahtuu niin tyhmälle kuin minullekin; miksi minä siis olen näin viisas? Totesin sydämessäni myös tämän olevan turhuutta.
כִּי אֵין זְכָרוֹן לַחֲכָם עַם-הַכָּסִיל לְעוֹלָם בְּשֹׁכֵבֵי הַיָּמִים הַבָּאִים הַכֹּל נִשְׁכַּח וְאֵיךְ יָמוּת הַחֲכָם עַם-הַכָּסִיל:	16	Totisesti, ei jää viisasta ikuista muistoa kuten ei tyhmästäkään, tulevina päivinä tulevat kaikki unohdetuiksi. Ja niin kuin kuolee viisas, kuolee tyhmäkin.

Tyhmyys asetetaan näissä jakeissa viisauden vastakohdaksi ja sanat esiintyvät taas lähellä toisiaan kolme kertaa. Saarnaajan näkemys on hyvin individualistinen, sillä tärkeintä on miten henkilö itse voi hyötyä saavuttamistaan asioista, eikä se onko niistä hänen jälkeläisilleen hyötyä. Maallinen omaisuus, kuten viisauskin, olivat siis Saarnaajalle henkilökohtaisia

⁹⁸ Schwienhorst-Schönberger 1996, 71.

⁹⁹ Whybray 1989b, 57.

asioita. Vaikka ne on mahdollista siirtää perintönä seuraavalle sukupolvelle, ei siitä ole Saarnaajan näkemyksen mukaan kovinkaan paljon hyötyä sille, joka perinnön jättää. Kuoleman huonoin puoli Saarnaajalle on yksilön ja tämän saavutettujen asioiden katoaminen. Näin individualistinen ajattelu ei ole tyypillistä aikaisemmalle juutalaiselle kirjallisuudelle.¹⁰⁰

Sananlaskuissa, esimerkiksi kohdassa 10:7, annetaan ymmärtää, että hyveellisestä ihmisestä jää hänen kuolemansa jälkeen hyvä muisto, ja paha ihminen jättää jälkeensä huonon maineen. Psalmeista puolestaan löytyy väitteitä, ettei hurskasta ihmistä unohdeta milloinkaan, näin esimerkiksi Psalmissa 112:6. Toisaalta Saarnaajan ajatus siitä, ettei kenestäkään jää mitään muistoa oli hän miten hurskas tai viisas tahansa, muistuttaa hyvin paljon Psalmia 49. Voisiko tästä siis jopa vetää johtopäätöksen, ettei tyhmyys sittenkään ole niin paha asia, sillä kaikki unohdetaan kuitenkin? Näin siis myös ihmisen tyhmit teot tullaan unohtamaan aivan kuten hänen hyvät ja viisaat tekonsa. Fox kuitenkin toteaa, ettei kohtaa tulisi tulkita näin. Saarnaaja ei suinkaan tässä tarkoita, että viisaus sinänsä olisi turhaa vaan, että hyvin runsas viisaus avaa ihmisen silmät elämän epäoikeudenmukaisuudelle ja tuskalle.¹⁰¹

Saarnaajan ymmärtäessä, ettei viisaan ja tyhmän kohtalolla ole suurtakaan eroa, alkaa hän Crenshawn mukaan vihata elämää ja elämän turhuutta ja tyhjänpäiväisyyttä. Tutkimisensa kannalta oleellisin mittatikka on taas Saarnaaja itse, mikä näkyy persoonapronomini *ʾanī* 'minä' käytössä tässä kohdin.¹⁰² Persoonapronominin käyttäminen ei ole hepreassa välttämätöntä, sillä verbit taipuvat persoonien mukaan. Pronominin käytöllä halutaan usein painottaa asian tekijää, ja näin on varmasti tässäkin kohdin. Whybrayn mukaan Saarnaaja tässä kohdin katuu kaikkea sitä aikaa, jonka hän on tuhlannut viisauden hankkimiseen.¹⁰³

Tyhmyys on Saarnaajan mukaan siis viisauden vastakohta, vaikka niissä on paljon yhteistäkin. Kumpikaan ei pelasta ihmistä kuolemalta ja unohdukselta, tässä suhteessa siis viisaus on yhtä hyödytöntä kuin tyhmyyskin.

3.6 Viisas vai tyhmä?

2:18-20		
וְשָׂנְאֵתִי אֲנִי אֶת-כָּל-עֲמָלִי שְׂאֲנִי עָמַל תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ שְׂאֲנִיחֵנוּ לְאָדָם שְׂיֵהִיָּה אַחֲרַי:	18	Minä vihasin kaikkea vaivannäköäni, jolla olin rasittanut itseäni auringon alla, sillä sen joudun jättämään perinnöksi sille, joka tulee minun jälkeeni.

¹⁰⁰ Whybray 1989a, 69-70.

¹⁰¹ Fox 1999, 184.

¹⁰² Crenshaw 1988, 70-82.

¹⁰³ Whybray 1989b, 59.

<p>וְיָמִי יוֹדַע הַחֶכֶם יִהְיֶה אִזְּ סָכָל וְיִשְׁלֹט בְּכָל-עַמְלֵי שְׁעַמְלָתִי וְשִׁחְכַּמְתִּי תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ גַּם- זֶה הַבָּל:</p>	19	Kuka tietää onko hän viisas vai tyhmä. Hän tulee hallitsemaan koko omaisuuttani, jonka olen vaivalla ja viisaudella hankkinut auringon alla ja myös tämä on turhuutta
<p>וְסִבּוֹתַי אֲנִי לִי־אֵשׁ אֶת-לִבִּי עַל כָּל- הָעָמָל שְׁעַמְלָתִי תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ:</p>	20	Minun sydämeni joutui epätoivoon kaikesta siitä vaivannäöstä, jolla olin itseäni rasittanut alla auringon.

Nämä jakeet jatkavat samaa teemaa kuin edellisessä alaluvussa käsitellyt jakeet. Jakeissa 2:18-20 Saarnaaja kertoo, kuinka kaikki hänen näkemänsä vaiva on turhaa, sillä se, joka hänet perii voi olla joko viisas tai tyhmä. Hän siis jatkaa erittäin individualistisella linjalla. Saarnaaja vaipuu epätoivoon, sillä kaikki tässä maailmassa tehty on turhaa. Ihminen näkee paljon vaivaa, mutta siitä ei ole mitään hyötyä, sillä kaikkien kohtalo on kuolla ja hävitä unohduksiin.

Kovasta työnteosta palkkioksi saatu maallinen omaisuus täytyy jättää tuleville sukupolville, jotka voivat olla viisaita tai tyhmiä. Saarnaaja siis huomaa, että viisauden avulla voi saada kerättyä itselleen omaisuutta, mutta siitä saatava hyöty on hyvin lyhytaikaista. Häntä turhauttaa, että yhden kovalla työllä keräämää omaisuus päättyy jollekin muulle, mutta erityisen ikävää on, jos kaiken perijä on tyhmä. Kenties tyhmä hetkeäkään miettimättä tuhlaa kaiken, minkä edeltäjä on kovalla työllään kerännyt. Kuitenkin tyhmyyden ja viisauden vastakohtiksi asettaminen osoittaa, että Saarnaajan mielestä on hiukan parempi, jos hänet perii viisas eikä tyhmä.

Sananlaskuissa viisaudella tavoitellaan pitkää ja hyvää elämää, kuten esimerkiksi kohdassa 3:13-16. Sananlaskujen jakeessa 2:16 sanotaan: ”Sen [jolla on viisautta] oikeassa kädessä on pitkä ikä, vasemmassa rikkaus ja kunnia.” Saarnaajan käsitys kaikkien samasta kohtalosta, sekä tästä ajatuksesta nouseva elämän viha, on ristiriitainen perinteisen viisaukirjallisuuden kanssa. Saarnaaja ei näe viisauden tuovan mitään hyötyä tyhmyyteen nähden, eikä myöskään omaisuuden keräämisestä ole hyötyä. Kerättyä omaisuutta ei saa mukaan kuoleman jälkeen, ja perillinen voi olla tyhmä, joka huoletta tuhlaa koko kovalla työllä hankitun omaisuuden.¹⁰⁴

Tyhmyys esitetään näissäkin jakeissa viisauden vastakohtana ja viisautta huonompana vaihtoehtona. Turhauttavaa on joutua jättämään koko omaisuutensa jollekin, mutta vielä pahempaa on, jos tämä joku on vielä kaiken lisäksi tyhmä.

¹⁰⁴ Crenshaw 1988, 86-87.

3.7 Käsien ristiminen

4:4-6		
וְרָאִיתִי אֲנִי אֶת-כָּל-עֹמֵל וְאֵת כָּל- בְּשָׂרוֹן הַמַּעֲשֶׂה בִּי הִיא קִנְאֶת-אִישׁ מִרְעָהוּ גַם-זֶה הֶבֶל וְרַעוּת רוּחַ:	4	Minä havaitsin kaikesta vaivasta ja työnteon hyödystä, että se on ihmisten kateutta toisiaan kohtaan ja myös tämä on turhuutta ja tuulen tavoittelua.
הַכֶּסֶל חִבֵּק אֶת-יָדָיו וְאָכַל אֶת-בְּשָׂרוֹ:	5	Tyhmä ristii kätensä ja syö/tuhoaa lihaansa
טוֹב מִלֹּא כִּי נָחַת מִמֶּלֶךְ חַפְנִים עֹמֵל וְרַעוּת רוּחַ:	6	Parempi täysi koura rauhaa, kuin molemmat kourat täynnä rasisusta

Nämä jakeet keskittyvät työnteosta aiheutuvaan vaivaan sekä siitä saatavaan hyötyyn.

Jakeessa 4:5 tyhmä liitetään yhteen käsien ristimisen kanssa. Tarkastellessaan ihmisten vaivannäköä Saarnaaja ymmärtää motivaationa olevan kateus muita kohtaan. Ihmisen on saatava vähintään sama mitä hänen naapurillaan on. Tällainen motivaatio työn teolle tekee työnteosta turhuutta. Ihmisen on siis parempi ottaa rauhassa ja välttää turhaa vaivannäköä ja työtä. Jo pieni määrä rauhaa on parempi kuin runsas työn teko turhuuksia tavoitellen.

Pienempi määrä hyvää asiaa on parempi kuin suuri määrä vähemmän hyvää asiaa.

Jae 5 on jokseenkin vaikea tulkintainen sen suhteen mitä käsien ristimisellä ja lihan tuhoamisella oikeastaan tarkoitetaan. Jakeen merkityksestä on esitetty useita erilaisia vaihtoehtoja. On mahdollista, että se on suora laina jostakin muusta tekstistä, sillä esimerkiksi Sananlaskuissa esitetään samanlaisia väitteitä lähes identtisillä sanamuodoilla.¹⁰⁵ Saarnaaja kertoo tyhmän ristivän kätensä ja kuluttavansa, tai syövänsä, omaa lihaansa. Käsien ristiminen viittaa laiskuuteen. Tyhmä ei tee työtä, jonka avulla on mahdollista hankkia ravintoa, vaan hän on tekemättä mitään. Tämä koituu lopulta hänelle kohtaloksi, sillä jossakin vaiheessa varastot loppuvat ja tyhmä joutuu syömään omaa lihaansa.

Käsien ristimisestä puhutaan myös muun muassa Sananlaskujen jakeessa 6:10¹⁰⁶ sekä 24:33. Hepreaksi kohdissa 6:10 ja 24:33 käytetyt ilmaisu ovat hyvin samanlaisia kuin mitä Saarnaaja käyttää jakeessa 4:5. Kaikissa niissä esiintyy juuresta **חִבֵּק** *hbq* johdettu sana; Saarnaajassa se esiintyy partisiippina ja Sananlaskuissa substantiivina. Käsien ristimisen kohdalla Saarnaaja näyttäisi siis noudattavan melko perinteistä viisauskirjallisuuden ajatusta

¹⁰⁵ Whybray 1989b, 84.

¹⁰⁶ Jakeet 6:9-11 kuuluvat: ”Kuinka kauan sinä, laiskuri, makaat, milloin havahdut unestasi? ¹⁰Nuku vielä hiukan, torku hiukan, makaa kädet ristissä vielä hetki, ¹¹niin köyhyys käy päällesi kuin rosvo, puute niin kuin röyhkeä kulkuri.” Kohta 24:33-34 on hyvin saman sisältöinen.

siitä, että käsien ristiminen eli laiskuus johtaa köyhyYTEEN. Käsien ristiminen on siis tapa ilmaista, ettei henkilö halua tehdä töitä.¹⁰⁷

Vielä haastavampi on jakeen loppuosa, jossa puhutaan lihan syömisestä. Joidenkin tulkintojen mukaan lihan syöminen tulisi tulkita yhdessä työteon turhuuden kanssa. Tällöin kohdan merkitys olisi, että työnteke on turhaa, sillä laiskallekin löytyy aina jotakin syötävää. Muu muassa Schwienhorst-Schönberger tulkitsee jakeen juuri näin. Hänen mukaansa Saarnaaja nimenomaan asettuu perinteistä tulkintaa vastaan, sillä laiskalla on käsien ristimisestä huolimatta syötävää. Näin siis Saarnaajan tarkoitus olisikin tässä kritisoida ahkeruutta ja osoittaa, ettei laiskuus johda ainoastaan huonoihin asioihin, vaan laiskuuden kautta voi saavuttaa (sisäisen) rauhan.¹⁰⁸ Crenshaw tulkitsee Saarnaajan tässä kohdin tarkoittavan joko, että laiska elää oman kehonsa rasvavarastoilla tai sitä epäreiluutta, että laiskakin saa lihaa syödäkseen. Crenshawin mukaan lihaansa tarkoittaisi siis tässä lihaa, jonka laiska omistaa, eikä konkreettisesti laiskan omaa lihaa.¹⁰⁹ Fox lisää kuvastoon vielä ajatuksen ahdistuksesta, jota käsien ristiminen ja oman lihan syöminen voisi myös edustaa; laiska ahdistuksissaan kaivaa sormillaan omien käsiensä lihaa.¹¹⁰

Vanhassa testamentissa on muitakin kohtia, joissa käytetään samanlaista ilmaisua, tarkoittaen joko oman tai toisten lihan syöminen. Muutamassa kohdassa בָּשָׂר *bāšār* 'liha' yhdistettynä possessiivisuffiksiin, voi viitata tilanteeseen, jossa ihminen syö jonkin toisen eläimen lihaa, Tällainen kohta on esimerkiksi Jobin kirjassa 31:13. Useimmiten *bāšār* suffiksin kanssa viittaa kuitenkin ihmisen tai eläimen omaan lihaan, jota tämä joutuu itse syömään.¹¹¹ Näin on esimerkiksi Jesaja 49:26, jossa Jahve kertoo laittavansa sortajat syömään heidän omaa lihaansa, *bāšārām*. Kohtaa olisi mahdotonta tulkita niin, että Jahve antaisi sortajille lihaa ruoaksi. Ainoa tapa on tulkita kohta negatiivisesti niin, että sortajat joutuvat niin hankalaan tilanteeseen, että he joutuvat syömään omaa lihaansa. Tässä Saarnaajan kirjan kohdassa *bāšār* 'liha' on yhdistetty kolmannen persoonan yksikön possessiivisuffiksiin. Suffiksin ja kontekstin vuoksi tulkitsisin tämän viittaavan nimenomaan tyhmän oman lihan syömiseen, joko kuvainnollisesti tai kirjaimellisesti. Sillä tulkitaanko kohta kirjaimellisesti vai kuvainnollisesti ei ole tässä suurta merkitystä, sillä kummassakin tapauksessa käsien ristiminen viittaa kuitenkin laiskuuteen.

---

¹⁰⁷ Whybray 1989b, 84.

¹⁰⁸ Schwienhorst-Schönberger 1996, 130-131.

¹⁰⁹ Crenshaw 1988, 107-109.

¹¹⁰ Fox 1999, 220.

¹¹¹ Krüger 2004, 97.

Joidenkin tutkijoiden mielestä edellä esitetty tulkinta laiskuuden tuomitsemisesta on ristiriidassa laajemman kontekstin kanssa. Ensin Saarnaaja tuomitsee työnteon, sitten laiskuuden ja taas työnteon. Saarnaaja kuitenkin muissakin kohdissa, kuten luvussa 7, kehottaa kohtuuteen. Pidänkin siis todennäköisenä, että myös tässä kohdassa Saarnaaja muistuttaa työnteon ja levon tasapainosta. Muun muassa Longman toteaa, etteivät jakeet ole keskenään ristiriidassa, sillä Saarnaaja kehottaa löytämään tasapainon työnteon ja levon välillä, sillä molemmat ovat elämässä välttämättömiä.¹¹² Krüger on samoilla linjoilla ja tulkitsee Saarnaajan rohkaisevan tasapainoon, sillä työntekoa ei voi kokonaan välttää. Tämän suuntaisia kehotuksia kohtuullisuuteen ja vähään tyytymiseen on löydettävissä myös Sananlaskuista.¹¹³ Kohdassa 16:8 esimerkiksi muistutetaan, että on parempi kerätä rehellisesti pieni omaisuus kuin suuri omaisuus vilpillä. Saarnaaja siis tässä kohdin seuraa muita viisauden opettajia, yhtymällä ajatukseen, että pieni muru ruokaa rauhassa on parempi kuin juhlaillallinen sodassa. Perry puolestaan selittää näennäisen ristiriidan johtuvan Saarnaajan kirjan dialogisesta luonteesta. Tässä kohdassa jakeet 4 ja 6 tulevat ensimmäisen keskustelijan suusta, ja jae 5 on toisen keskustelijan vuorosana.¹¹⁴

Tiivistäen voidaan siis sanoa jakeiden 4:4-6 kertovan tyhmän olevan liiallisen laiska, jolloin hän ei saa huolehdittua omasta toimeentulostaan. Tyhmyys siis yhdistetään tässä laiskuuteen.

3.8 Vanha, mutta tyhmä

4:13-16		
טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן ובסיל אשר לא ידע להזהר עוד:	13	Parempi köyhä ja viisas poika kuin vanha, mutta tyhmä kuningas, joka ei ymmärrä kuunnella varoituksia.
כי מבית הסורים יצא למלך כי גם במלכותו נולד רש:	14	Vankilasta tuli poika kuninkaaksi, vaikka vanhan kuninkaan valtakunnassa syntyi köyhänä
ראיתי את כל החיים המהלכים תחת השמש עם הילד השני אשר יעמד תחתיו:	15	Näin kaikkien auringon alla elävien kannattavan poikaa, tuon, joka seisoo hänen paikallaan.

¹¹² Longman 1998, 138.

¹¹³ Krüger 2004, 97-98.

¹¹⁴ Perry 1993, 96.

אִי־קֵץ לְכָל־הָעַם לְכָל־אִשָּׁר־ הָיָה לִפְנֵיהֶם גַּם הָאֲחֵרִים לֹא יִשְׁמְחוּ־בּוֹ בִּיְגַם־זֶה הַבֶּל וְרַעְיוֹן רוּחַ:	16 Ei ollut loppua niille kaikille ihmisille, kaikille, joiden edessä hän hallitsee, mutta eivät myöhemmin tulevat iloitse hänestä. Siis myös tämä on turhuutta ja tuulen tavoittelua.
--	--

Tyhmyys on jälleen viisauden vastakohta. Mielenkiintoisesti tyhmyys yhdistyy tässä myös vanhuuteen sekä varoituksen kuuntelemiseen. Jakeet 14-16 ovat hyvin vaikeatulkintaisia, sillä hepreankielisen tekstin syntaksi ei ole kovin selkeä. Pinkerin mukaan kohta tulisi lukea kahdessa osassa, joista ensimmäisen osa, jakeet 13-14 muodostavat sananlaskun, ja loppuosassa Saarnaaja kertoo omista havainnoistaan. Pinker katsoo näiden kahden osan muodostavan temaattisen kokonaisuuden, vaikka eivät suoranaista jatkumoa muodostakaan, Osat on tulisi siis lukea erillisinä yksikköinä.¹¹⁵

Saarnaaja korostaa jakeissa viisauden merkitystä kertoessaan köyhän ja nuoren, mutta viisaan nuorukaisen olevan parempi kuin vanhan ja rikkaan, mutta tyhmän kuninkaan. Tyhmän kuninkaasta tekee se, ettei hän kuuntele muiden neuvoja tai varoituksia. Saarnaaja on huomannut, etteivät ikä, rikkaus tai korkea asema yksin takaa viisautta. Viisautta on myös osata kuunnella muiden neuvoja. Kyseinen kuningas on menettänyt tämän taidon, kenties vanhetessaan.

Saarnaajan kirjaa on usein yritetty sijoittaa samaan aikakauteen eri historiallisten tapahtumien kanssa. Erityisesti jakeita 4:13-16 on yritetty käyttää hyödyksi tässä todistelussa. Kohdan on ehdotettu kertovan muun muassa Saulista ja Daavidista, tai Astyageesta ja Kyyroksesta.¹¹⁶ Tarina voisi viitata myös Jaakobin poikaan Joosefin, sillä tarinan teema on samankaltainen kuin Joosefin tarinassa.¹¹⁷ Joosef syntyi vaatimattomiin oloihin ja monien sattumusten kautta kohosi Egyptissä orjuudesta korkeaan asemaan. Tällaisia tulkintayrityksiä on kritisoitu siitä, että ne vaikeuttavat tekstin ymmärtämistä entisestään.¹¹⁸ Minkäänlaisia pitäviä todisteita siitä, että nämä jakeet viittaisivat historiallisiin tapahtumiin, ei kuitenkaan ole. Todennäköistä on siis, että Saarnaaja puhuu hypoteettisesti jostakin kuninkaasta ja nuorukaisesta sen sijaan, että hän viittaisi tiettyihin historiallisiin henkilöihin.¹¹⁹

Muinaisessa Lähi-idässä kuninkaita pidettiin yleisesti hyvin viisaina, ja kuninkaan viisauden korostaminen oli hyvin tyypillistä kaikenlaisessa kirjallisuudessa. Myös viisaus ja

¹¹⁵ Pinker 2008, 188-189.

¹¹⁶ Murphy 1992, 42.

¹¹⁷ Crenshaw 1988, 112.

¹¹⁸ Weeks 2018, 170.

¹¹⁹ Whybray 1989b, 88.

ikä liitettiin usein yhteen, eikä nuoria pidetty yhtä viisaina kuin vanhempia ihmisiä. Tästä syystä Saarnaajan valitsema vertaus on jokseenkin poikkeuksellinen. Varoituksia ja esimerkkejä siitä, mitä tapahtuu, jos hallitsija ei kuuntele muiden neuvoja, esitetään eri puolilla Vanhaa testamenttia.¹²⁰ Esimerkiksi Sananlaskuissa 11:14 todetaan: ”Johtoa vailla kansa kulkee tuhoon, neuvonantajien viisaus tuo menestyksen.” Tämän huomioon ottaen Saarnaajan vertaus ei vaikuta yhtä radikaalilta, mutta poikkeaa silti yleisesti hallitsijoihin sekä vanhuuteen yleisemmin liitetystä kuvastosta.

Muinaisessa viisaukirjallisuudessa nuoruuden ajateltiin olevan alttiimpi mukavuuksien ja paheiden houkutuksille. Ihmisten ajateltiin viisastuvan vanhetessaan. Vanhempia ihmisiä pidettiin yleisesti myös nuoria kunniallisempina, ja näistä syistä vanhuutta pidettiin yleensä suuremmassa arvossa kuin nuoruutta. Köyhyyttä ei myöskään usein yhdistetty viisauteen. Köyhyyden ajateltiin olevan ihmisen omasta laiskuudesta johtuvaa, joten köyhiä pidettiin muita huonompina ihmisinä.¹²¹ Saarnaaja siis kääntää koko tämän asetelman pääläelleen korostaessaan nuoren ja köyhän viisautta yli rikkaan ja vanhan henkilön. Fox ehdottaakin, että jae tulisi kääntää muotoon: vanha, mutta tyhmä. Näin korostettaisiin sitä, että yleensä vanhuus yhdistettiin viisauteen, eikä tyhmyyteen kuten Saarnaaja tekee.¹²² Tyhmyyden analyysin kannalta ero ei ole kovin merkittävä, sillä oleellisinta on, että tyhmäksi tekee kuuntelemattomuus ja myös vanha voi tästä syystä olla tyhmä.

Tyhmyydestä tämä kohta kertoo siis, että myös rikas ja vanha voi olla tyhmä. Oleellista on kuunnella muiden neuvoja, vaikka olisi korkeassa asemassa ja pitkään elänyt. Kenties kuuntelemattomuuden voisi tässä kohdin tulkita liittyvän ylpeyteen ja turhamaisuuteen, mutta sitä Saarnaaja ei ainakaan suoraan tuo ilmi. Tyhmä on siis sellainen, joka ei kuuntele muita, iästä ja asemasta riippumatta.

3.9 Mene varoen temppeliin

4:17 – 5:2		
שָׁמַר רִגְלֶיךָ בְּאֶשֶׁר תִּלְךָ אֶל-בֵּית הָאֱלֹהִים וְקִרֹּב לְשֹׁמֵעַ מִתָּת הַכְּסִילִים זָבַח כִּי-אֵינָם יוֹדְעִים לַעֲשׂוֹת רָע:	17	Ole huolellinen (askelistasi), kun menet Jumalan huoneeseen. Mieluummin kuuntele kuin anna uhri tyhmien tavoin, sillä he eivät tiedä tekevänsä pahaa.

¹²⁰ Longman 1998, 145.

¹²¹ Crenshaw 1988, 112-113.

¹²² Fox 1999, 224.

<p>אֶל־תְּבַהֵל עַל־פִּיךָ וְלִבְךָ אֶל־יְמִינְךָ לְהוֹצִיא דָבָר לִפְנֵי הָאֱלֹהִים כִּי הָאֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם וְאַתָּה עַל־ הָאָרֶץ עַל־כֵּן יִהְיוּ דְבָרֶיךָ מְעֻטִּים:</p>	1	<p>Älä kiirehdi puhumaan, äläkä kiirehdi tuomaan esiin sanoja sydäimestäsi Jumalan edessä, sillä Jumala on taivaassa ja sinä maan päällä. Olkoot sen vuoksi sanasi vähäiset,</p>
<p>כִּי בָּא הַחֲלוֹם בְּרֵב עֲנִין וְקוֹל כָּסִיל בְּרֵב דְּבָרִים:</p>	2	<p>sillä paljosta työstä tulee unia ja tyhmän ääni paljoista sanoista.</p>

Jakeet 4:17-5:6 aloittavat uuden teeman Saarnaajan kirjassa, eivätkä jakeet liity suoraan niitä edeltäneisiin. Kohdan pituuden vuoksi tarkastelen jakeita kahdessa osassa; ensin jakeet 4:17-5:2 ja seuraavassa alaluvussa jakeet 5:3-6.

Nämä jakeet ovat ensimmäinen kohta, jossa Saarnaaja antaa lukijalle suoraan ohjeita. Hän muistuttaa, että Jumalan edessä tulee toimia tietyllä tavalla, jotta pysyy Jumalan suosiossa. Saarnaaja toteaa tärkeintä olevan Jumalalle annettujen lupauten täyttäminen. Oleellista Saarnaajan mukaan on myös harkita tekojaan ja sanojaan tarkkaan, jottei tule Jumalan edessä sanoneeksi tai tehneeksi sellaista, jota joutuu myöhemmin katumaan. Näissä jakeissa kerrotaan tyhmyydestä useita oleellisia asioita, mutta osa jakeista on hieman vaikeatulkintaisia. Jakeet 4:17-5:6 muistuttavat tyyliältään nuhteluja. Nuhtelut olivat opetusteksteille tyypillinen kirjallisuudenlaji.¹²³

Crenshaw tulkitsee Saarnaajan varoittavan, ettei temppeliin tulisi rynnätä ajattelematta. Varoitus on rinnastettavissa aiempien viisaustekstien kehotuksiin pysyä poissa pahantekijöiden polulta. Tällainen varoitus kuullaan muun muassa Sananlaskuissa 1:10-16, jossa isä varoittaa poikaansa astumasta pahantekijöiden tielle.¹²⁴ Hebreankieliset ilmaisut Sananlaskuissa ja Saarnaajan kirjassa eroavat muuten, mutta molemmissa mainitaan *raglekā* 'sinun jalkasi (yksikössä)'. Molemmissa kohdissa siis puhutaan jalasta yksikössä. Vaikka Saarnaajan kirjan ja Sananlaskujen ilmaisut ovat jokseenkin samanlaiset, ei se tarkoita, että lauseet olisi kokonaisuudessaan tulkittava samalla tavalla. Saarnaajan kirja viittaa kuitenkin jonkinlaiseen varovaisuuteen, jota on noudatettava mentäessä temppeliin.

Krüger tulkitsee kohdan tarkoittavan, että temppeliin mentäessä tulee omaan käytökseen kiinnittää huomiota. Ensisijaisesti temppeliin on mentävä kuuntelemaan. Temppelissä

¹²³ Whybray 1989b, 91-92.

¹²⁴ Crenshaw 1988, 115.

uhraaminen ei ole yhtä tärkeää, kuin siellä kuunteleminen.¹²⁵ Kuunteleminen liitettiin usein myös tottelevaisuuteen, ja tällainen tulkinta on mahdollinen myös tässä.¹²⁶ Whybray esittää, että Saarnaaja saattoi myös tarkoittaa, että pappien ohjeita ja käskyjä tulee kuunnella ja totella. Hän pitää mahdollisena myös sitä, että Saarnaaja kehottaa kuuntelemaan Jumalaa ja tekemään kuten tämä käsklee.¹²⁷ Muissakin viisausteksteissä, sekä Vanhan testamentin että Egyptin, esiintyy ajatus, että tottelevaisuus on jumalalle mieluisampaa kuin uhrilahjat.¹²⁸ Schwienhorst-Schönberger näkee tässä suoran yhteneväisyyden 1. Samuelin kirjaan, sillä sen jakeessa 22 kerrotaan: ” Silloin Samuel sanoi: – Kumpi on Herralle mieleen, uhrin vai kuuliaisuus? Kuuliaisuus on parempi kuin uhri, totteleminen parempi kuin oinasten rasva.” Tämän uhraamiseen negatiivisesti suhtautuvan kohdan perusteella Schwienhorst-Schönberger liittää Saarnaajan kirjan osaksi profeetallista viisauskirjallisuutta.¹²⁹ Usein viisausteksteissä myös painotetaan sitä, että uhrilahjat tulee tarjota vilpittömin aikein, sillä pahoin aikein tarjotut uhrilahjat aiheuttavat pahaa. Tyhmät eivät tiedä tätä ja ajattelevat minkä tahansa uhrilahjan hyvittävän heidän huonot tekonsa.¹³⁰

Sillä mitä Saarnaaja tarkoittaa tyhmien uhrilla on jokseenkin epäselvää, ja tästäkin kohdasta on esitetty useita erilaisia tulkintoja. Esimerkiksi, että tyhmien uhri on ainoastaan muodollisesti pätevä¹³¹ tai tyhmät antavat uhrin peittääkseen, etteivät kunnioita temppeliä ja sen sääntöjä, vaan ajattelevat voivansa jollakin tavalla ohjailla uhrien ja rukouksien avulla sitä, miten Jumala heihin suhtautuu.¹³² Uhrilahjan ajateltiin olevan sitä parempi, mitä enemmän sen antaja noudattaa annettuja lakeja. Saarnaaja ei tuomitse väärää toimintaa temppelissä yleensä, vaan sen sijaan kannustaa yksilöä oikeaan toimintaan. Saarnaaja ei myöskään kehota puuttumaan muiden väärään toimintaan. Vanhan testamentin kontekstissa tällainen suhtautuminen on jokseenkin poikkeuksellista, sillä useissa muissa teksteissä painotetaan moraalista hyvyttä uhrien antamisen yhteydessä.¹³³ Sanajärjestykseen perustuen on myös esitetty, ettei kohdassa puhuttaisikaan tyhmien uhrista, vaan varoitetaan uhraamasta samalla tavalla kuten tyhmät tekevät.¹³⁴ Joidenkin tulkintojen mukaan tyhmien uhrien

---

¹²⁵ Krüger et al. 2004, 107.

¹²⁶ Longman 1998, 150.

¹²⁷ Whybray 1989b, 92.

¹²⁸ Crenshaw 1988, 115-116.

¹²⁹ Schwienhorst-Schönberger 1996, 136.

¹³⁰ Whybray 1989b, 93.

¹³¹ Longman 1998, 150

¹³² Schwienhorst-Schönberger 1996, 138.

¹³³ Krüger et al. 2004, 107-108.

¹³⁴ Shields 2006, 159.

mainitseminen on vain sattumaa eikä sillä ole suurempaa merkitystä. Sen sijaan oleellista on se, että Saarnaaja tässä kohdin kehottaa sopivaan käytökseen temppelissä.¹³⁵

Hepreassa ilmaistaan omistusta usein suomenkielelle päinvastaisessa järjestyksessä niin, että ensin tulee omistettava asia ja sen jälkeen omistaja. Lisäksi omistettavaa asiaa ilmaiseva sanan tulee olla *status constructus* -muodossa, kun yleensä sanat ovat perusmuodossaan eli *status absolutuksessa*.¹³⁶ Uhria merkitsevä sana *zāvah* on valitettavasti muodoltaan sellainen, että yksikössä sen *status absolutus* ja *status constructus* muodot näyttävät samalta.¹³⁷ Näin ollen sanan muodosta ei voida tehdä johtopäätöksiä asian suhteen.

Myös jakeen 4:17 loppu on vaikea tulkintainen, sillä teksti näyttäisi sanovan, etteivät tyhmät tunne pahaa. Mahdollista on, että tekstistä puuttuu jokin sana, kuten *למה min* 'jostakin'. Tällöin lauseen merkitys olisi, ettei tyhmä tiedä mitään muuta kuin pahanteon.¹³⁸ Fox suhtautuu tällaiseen mahdollisuuteen skeptisesti, sillä hänen mukaansa *min* ei esiinny tällaisessa funktiossa missään muualla.¹³⁹ Murphy ehdottaa, että lauseen voi lukea myös, etteivät tyhmät osaa tehdä pahaa, jolloin se tulisi tulkita jonkinlaisena sarkastisena kommenttina.¹⁴⁰ Hän ei tarkemmin avaa ketä kohtaan tällainen sarkastinen kommentti olisi suunnattu. Pidän todennäköisimpänä Whybrayn tulkintaa, että kohdalla tarkoitetaan, etteivät tyhmät ymmärrä tekevänsä pahasti tai eivät ymmärrä milloin he tekevät pahasti.¹⁴¹ Tämä liittyisi siis tyhmien uhriin; tyhmät uhraavat väärin, mutta eivät ymmärrä tekevänsä jotain väärin. Jakeen 4:13 perusteella voisi tulkita, että tyhmä ei kuuntele opetusta, jota temppelissä annetaan, vaan hän menee harkitsematta temppeliin ja antaa uhrin, mutta ei tiedä tekevänsä pahaa, koska hän ei ole kuunnellut temppelissä annettua opetusta.

Seuraavaksi Saarnaaja toteaa, että tulee puhua harkiten. Selitykset eivät auta tyhjän lupaaajaa siinä vaiheessa, kun Jumala tai tämän edustaja vaatii tilille tyhjistä lupauksista. Mitä enemmän puhuu, sitä suurempi riski on sanoa jotakin, josta joutuu kärsimään myöhemmin. Saarnaaja varoittaa myös äkkipikaisesta puheesta ja sen vaaroista. Saarnaaja muistuttaa ihmisen ja jumalan välimatkasta, sillä tämä muistutus kenties vähentää puhuttujen sanojen määrää. Voi myös olla, että Saarnaaja tällä tavoin korostaa jumalan auktoriteettia tai etäistä välinpitämättömyyttä.¹⁴²

---

¹³⁵ Fox 1999, 230.

¹³⁶ Aspinen 2011, § 24.

¹³⁷ Aspinen 2011, § 39.3.

¹³⁸ Longman 1998, 151.

¹³⁹ Fox 1999, 231.

¹⁴⁰ Murphy 1992, 50.

¹⁴¹ Whybray 1989b, 93.

¹⁴² Crenshaw, 1988, 116.

Jakeessa 5:2 Saarnaaja yhdistää tyhmyyden paljoo puhumiseen, ja rinnastaa sen unien näkemiseen ja runsaaseen työntekoon. Näiden kahden yhteys voidaan ymmärtää esimerkiksi niin, että unet ovat tyhjää toimintaa, aivan kuten tyhmän ääni kertoo paljon tyhjiä ja turhia sanoja.¹⁴³ Tai Saarnaaja voi viitata tässä siihen, että loppumaton työnteko tekee unesta levotonta ja aiheuttaa unia, samalla tavalla kuin hän totesi jakeessa 2:23 paljon työnteonkin aiheuttavan.¹⁴⁴ On myös ehdotettu, että uneen viittaavaan sanan הַחֹלֹם *haḥalom* edessä oleva artikkeli ה *ha* tulisikin lukea kysymyspartikkelina eikä määräisenä artikkelina.¹⁴⁵ Tämä muuttaisi kohdan muotoon: seuraako paljosta työstä unia. Tämä olisi kuitenkin erikoinen ratkaisu, sillä verbi בּוֹא *bw'* 'tulla, mennä' jäisi silloin kysymyslauseen ulkopuolelle, koska se esiintyy ennen ehdotettua kysymyssanaa.

Seuraavassa virkkeessä kerrotaan puheliaisuuden olevan tyhmän tunnusmerkki. Suuri määrä puhetta on yleensä harkitsemattomampaa, mistä syystä silloin saattaa herkemmin päästää suustaan sammakoita. Samankaltaisia varoituksia löytyy muistakin muinaisista viisauksikirjoituksista.¹⁴⁶ Jo varhaisissa egyptiläisissä viisauksiteksteissä varoitetaan pitkistä rukouksista.¹⁴⁷ Kenties Saarnaaja vain toteaa, että parempi pitää rukoukset lyhyinä, sillä Jumala on kaukana taivaassa eikä välitä niistä.¹⁴⁸

Tyhmä on siis ihminen, joka puhuu paljon. Hän puhuu paljon temppelissä, jossa tulisi kuunnella, eli hän ei myöskään kuuntele. Puhuessaan paljon hän sanoo asioita, joita hän ei ole harkinnut, ja antaa uhrin harkitsemattomasti. Tehdessään näitä asioita, ei tyhmä edes ymmärrä tekevänsä jotain väärää tai huonoa.

3.10 Täytä lupauksesi Jumalalle

5:3-5:6		
בְּאִשֶּׁר תִּדְרֹךְ לְאֱלֹהִים אֶל- תֵּאָחֵז לְשִׁלְמוֹ כִּי אֵין חֶפֶץ בְּכִסְיִים אֶת אֲשֶׁר-תִּדְרֹךְ שִׁלְמִים:	3	Kun annat lupauksen Jumalalle, älä viivytele lupauksesi täyttämistä, sillä ei hän ole mieltynyt tyhmiin; minkä olet luvannut, maksa.
טוֹב אֲשֶׁר לֹא-תִדְרֹךְ מִשְׁתַּדֵּד וְלֹא תִשְׁלִם:	4	Parempi, että et lupaa kuin se, että lupaavat etkä täytä lupausta

¹⁴³ Fox 1999, 231-232.

¹⁴⁴ Whybray 1989b, 94.

¹⁴⁵ Shields 2006, 159.

¹⁴⁶ Crenshaw 1988, 116.

¹⁴⁷ Whybray 1989b, 93.

¹⁴⁸ Longman 1998, 151.

<p>אֶל-תִּתֶּן אֶת-פִּיךָ לַחֲטִיא אֶת- בְּשָׁרְךָ וְאֶל-תֹּאמַר לִפְנֵי הַמַּלְאָךְ כִּי שִׁגְגָה הָיָא לָמָּה יִקְצֹף הָאֱלֹהִים עַל-קוֹלְךָ וְחַבֵּל אֶת-מַעֲשֵׂה יְדֶיךָ:</p>	5	Älä anna suusi houkutella lihaasi tekemään väärin, äläkä sano (Jumalan) sanansaattajalle sen olleen erehdys. Miksi antaisit Jumalan suuttua puheeseesi ja tuhota kättesi työt?
<p>כִּי בָרַב חֲלָמוֹת וְהַבְלִים וּדְבָרִים הָרַבָּה כִּי אֶת-הָאֱלֹהִים יֵרָא:</p>	6	Sillä runsaat unet ja sanat ovat turhuutta. Joten pelkää Jumalaa.

Saarnaaja jatkaa muistuttamalla, ettei ole hyvä puhua harkitsemattomasti. Joka lupaa Jumalalle jotakin, mutta ei täytä lupaustaan, on tyhmä. Parasta onkin Saarnaajan mukaan luvata ainoastaan sellaista, jonka varmuudella pystyy toteuttamaan. Ihmisen tulee siis olla varovainen sen kanssa mitä päästää suustaan, ettei hän ajattelemattomalla puheella hankkisi itselleen hankaluuksia. Samalla tavoin kuin jakeessa 5:2 unet ja runsas puhe rinnastettiin, Saarnaaja rinnastaa nämä kaksi myös jakeessa 5:6.

Jakeen 3 alku on lähes suora lainaus 5. Mooseksen kirjan kohdasta 23:22, jossa sanotaan: ”Kun annat lupauksen Herralle, Jumalallesi, täytä se viivyttämättä, sillä Herra vaatii sinut tilille lupauksestasi, ja sinä joudut sen täyttämättä jättämisestä syynalaiseksi.” Kohtien erot ovat siinä, että Mooseksen kirjassa mainitaan Jahve, sinun Jumalasi, kun taas Saarnaajan kirjassa puhutaan ainoastaan Jumalasta ilman omistussuffiksia. Jakeet loppuvat hyvin eri tavalla. 5. Mooseksen kirjassa lupauksen täyttämättä jättämisen todetaan olevan חטא *het*? ’rikkomus, synti Jumalaa vastaan’. Saarnaaja puolestaan toteaa lupausten täyttämättä jättämisen olevan tyhmyyttä. On erittäin todennäköistä, että Saarnaaja tuns 5. Mooseksen kirjan, etenkin, koska hän on lainannut sitä lähes suoraan. Hän ei kuitenkaan lainannut kohtaa loppuun asti, vaan muutti sen lopun. Kuitenkin Saarnaaja jatkaa jakeessa 5:4 samoilla linjoilla, kuin 5. Mooseksen kirjan 23:23, jossa kerrotaan, ettei lupaamattomuus ole syntiä. Molemmissa kohdissa siis todetaan, että lupausten tekemättömyys ei ole syntiä, mutta tehtyjen lupausten täyttämättä jättäminen on. Saarnaaja siis seuraa 5. Mooseksen kirjan teemoja, lukuun ottamatta kohtaa, jossa puhutaan synnistä, jonka Saarnaaja on muuttanut tyhmiin viittaavaksi. Mielenkiintoista on, miksi Saarnaajan kirjan kirjoittaja on päätenyt tällaiseen ratkaisuun. Miksi hän koki paremmaksi todeta tällaiset ihmiset tyhmiksi kuin syntiä tekeviksi?

Jakeessa 5:5 ei suoraan sanota, minkälaiseen puheeseen tässä viitataan. Septuagintassa ja Peshittassa puheen kohteena on tulkittu olevan Jumala. Tämän perusteella puhe viittaisi siis edelleen Jumalalle tehtyihin lupauksiin. Koska sana Jumala esiintyy molemmissa teksteissä,

on mahdollista, että se oli alkuperäinen osa tekstiä.¹⁴⁹ Eli siis se puhe, joka ajaa ihmisen tekemään väärin, on Jumalalle annettuja lupauksia, joita antaja ei täytä. Jos antaa lupauksen, mutta ei täytä sitä, on turhaa yrittää pelastaa itseään vetoamalla vahinkoon.

Vaikuttaisi siltä, että Saarnaaja varoittaa kahdesta eri tyyppisestä väärästä puheesta: harkitsemattomasta ja tarkoituksellisesta. Harkitsematon vääränlainen puhe, johon sisältyvät esimerkiksi katteettomat lupaukset, harkitsemattomat valat ja kiroaminen. Vanhassa testamentissa, esimerkiksi 4.Mooseksen kirjassa 15:27, tällaisen toiminnan voi hyvittää, jos se on ollut vahinko eikä tarkoituksellista. Toisen tyyppinen puhe, josta Saarnaaja varoittaa liittyikin tähän; jos on tarkoituksella puhunut harkitsematta, ei Jumalan edessä kannata yrittää väittää sen olleen vahinkoa.¹⁵⁰ Lähettiläällä tässä kohdin mahdollisesti viitataan temppelin tai synagogan edustajaan, joka on tullut noutamaan luvattua uhria. Suu ja liha voivat viitata siihen, että lupauksen rikkomisella on oikeita seuraamuksia, joista ihminen kärsii.¹⁵¹

Unien moninaisuudesta kertova virke on jälleen vaikeasti tulkittava, sillä hepreankielinen teksti vaikuttaisi lähinnä listalta eikä siinä ole verbiä lainkaan. Fox tulkitsee jakeen olevan virheellinen. Hänen mukaansa jakeessa tulisi olla prepositio *כ* *ke* 'kuten', preposition *ב* *be* '-ssa' sijasta. Tämä muuttaisi lauseen merkityksen muotoon: monet sanat ovat turhuutta kuten paljon unet.¹⁵² Tällaiselle muutokselle ei kuitenkaan ole muita perusteita, kuin tekstin muuttaminen helpommin luettavaan muotoon. Unien ja monien sanojen vertaamisella Saarnaaja kenties tarkoittaa molempien vievän kauemman todellisuudesta.¹⁵³ Suomenkielisessä vuoden 1992 käännöksessä kohta on käännetty muotoon: ”Totisesti: paljot puheet ovat vain unta ja turhuutta”. Oma käännökseni on jokseenkin samoilla linjoilla vuoden 1938 käännöksen kanssa, joka antaa muodon: ”Sillä paljot unet ovat pelkkää turhuutta; samoin paljot puheet”.

Saarnaaja kertoo tarkastelluissa jakeissa paljon tyhmyydestä sekä myös siitä, miten hän suhtautuu tyhmyyteen. Kirjoittaja on lainannut aiempaa kirjallisuutta melko tarkkaan, mutta kuitenkin muuttaen maininnan väärin tai vastoin Jumalan tahtoa tekemisestä tyhmyydeksi. Kenties tämä kertoo siitä, että Saarnaaja koki merkitykselliseksi mainita tyhmyyden kyseissä yhteydessä. Tai vaihtoehtoisesti siitä, että hän ei halunnut liittää ajatusta synnistä tai väärin tekemisestä kyseiseen kohtaan. On myös mahdollista, että hän luotti aikaistensa tunnistavan lainauksen ja näin yhdistävän moraalittoman käytöksen tyhmyyteen ilman, että hänen tarvitsi

---

¹⁴⁹ Crenshaw 1988, 117.

¹⁵⁰ Whybray 1989b, 95.

¹⁵¹ Crenshaw 1988, 117.

¹⁵² Fox 1999, 233.

¹⁵³ Longman 1998, 155.

kirjoittaa sitä suoraan. Tarkasteltujen jakeiden perusteella voidaan siis todeta, että tyhmä lupaa, mutta ei täytä lupastaan. Näin ollen tyhmä ei ole luotettava.

3.11 Onko viisaudesta hyötyä?

6:7-9		
כָּל-עֵמֶל הָאָדָם לִפְיֹהוּ וְגַם- הַנֶּפֶשׁ לֹא תִמְלָא:	7	Kaikki ihmisen vaivannäkö tapahtuu hänen oman suunsa hyväksi eikä suu ikinä täyty
כִּי מִה־יֹּתֵר לְחֶכֶם מִן-הַכְּסִיל מֶה- לִעֲנִי יוֹדֵעַ לַהֲלֹךְ נֶגֶד הַחַיִּים:	8	Totisesti, mitä etua on viisaalla enemmän kuin tyhmällä? Tai köyhällä, joka muiden edessä osaa elää oikein?
טוֹב מֵרֵאָה עֵינַיִם מִהֲלֹךְ-נֶפֶשׁ גַּם- זֶה הַבֶּל וְרָעוֹת רֹיחַ:	9	Parempi nähdä silmällä kuin kulkea halun (suun) perässä ja myös tämä on turhuutta ja tuulen tavoittelua.

Saarnaajan kirjan jakeet 6:7-9 muodostavat oman irrallisen kokonaisuutensa. Saarnaaja pohtii niissä mitä hyötyä viisaudesta on, sillä hänen pohdintojensa perusteella vaikuttaisi, ettei viisaus ole tyhmyyttä hyödyllisempää. Lopulta kuitenkin kuolema korjaa kaikki, olivat he viisaita tai tyhmiä. Kyseiset jakeet eivät vaikuta liittyvän suoraan niitä edeltäviin tai seuraaviin jakeisiin. Kohta 6:7-9 näyttää koostuvan toisistaan irrallisista, sananlaskumaisista lauseista. Fox on ehdottanut, että Saarnaaja on koonnut kohdan erillisistä sananlaskuista. Hän myös ajattelee jakeen 8 on päätyneen väärään paikkaan, sillä se tuntuu rikkovan kohdan rakenteen.¹⁵⁴

Jonkin verran on käyty keskustelua siitä, kenen suuhun jakeessa 6:7 viitataan. Jotkut tulkitsijat ovat ajatelleen sen viittaavan Šeoliin, eli kaikki ihmisten vaivan näkö on vain Šeolin suun hyväksi. Tätä on selitetty sillä, ettei sana פֶּה *pā* 'suu' tarvitsisi possessiivisuffiksia, mikäli se viittaisi edellä mainitun ihmisen omaan suuhun. Näin ollen sen olisi viitattava jakeessa 6 mainittuun paikkaan, jonne kaikki elävät ovat matkalla eli Šeoliin¹⁵⁵ Tätä tulkintaa on kuitenkin kritisoitu muun muassa siksi, että tällainen kiertoilmaisu ei ole tyypillinen Saarnaajan tekstille sekä siksi, että puhuminen jonkin paikan suusta on kummallista.¹⁵⁶ Vanhassa testamentissa on kuitenkin useita mainintoja nimenomaan Šeolin suusta. Lisäksi esimerkiksi Sananlaskut 27:20¹⁵⁷ ilmaisee hyvin samankaltaisen ajatuksen. Kyseinen sananlasku muistuttaa nälkäisestä Šeolin kidasta ja ihmisten kyltymättömästä halusta. Ei siis

¹⁵⁴ Fox 1999, 244-245.

¹⁵⁵ Murphy 1992, 48.

¹⁵⁶ Whybray 1989b, 107.

¹⁵⁷ Sananlaskut 27:20 ”Nälkäisenä ammottaa tuonelan [Šeol hepreankielisessä tekstissä] kita, kyltymättä himoitsevat ihmisen silmät.”

ole lainkaan pois suljettua, etteikö myös Saarnaaja olisi voinut jakeessa 6:8 hyvin viitata tuonelan tai Šeolin suuhun. Monissa muissakin kohdissa Saarnaaja toistaa varhaisempien viisaustekstien ajatuksia pienin muutoksin, joten hän voi hyvin tehdä niin myös tässä kohdassa. Syntaktisesti yhtä pätevä tulkinta on, että Saarnaaja viittaa vaivannäköjään omaan suuhun. On myös mahdollista, että Saarnaaja on tarkoituksella jättänyt ilmaisunsa epämääräiseksi, jolloin molemmat luennat ovat mahdollisia.¹⁵⁸

Aiemmissa viisauskirjoituksissa viisautta pidettiin automaattisesti tyhmyyttä parempana ja hyödyllisempänä, mutta Saarnaaja kyseenalaistaa tämän. Jakeen 8 toisen osan syntaksi on hyvin epäselvä. On mahdollista, että tekstistä puuttuu jotakin, jota edes varhaiset versiot ja käännökset eivät ole säilyttäneet.¹⁵⁹ Kohdan voi myös lukea lisähuomautuksena jakeelle 7. Tällöin se toisi ilmi, ettei viisaudesta, joka mahdollistaa omaisuuden keräämisen, ole sen enempää hyötyä kuin tyhmyydestä, joka sitä ei mahdollista, koska ihmisen halu ei ikinä täyty.¹⁶⁰ Tämä tulkinta tuntuu loogiselta Saarnaajan kirjan kontekstissa. Näin se myös yhdistäisi jakeet 7 ja 9 toisiinsa yhdeksi kokonaisuudeksi.

Jakeen 9 alussa oleva virke voisi muotonsa ja sanomansa puolesta olla lainaus aiemmista viisausteksteistä.¹⁶¹ Saarnaaja vaikuttaa tässäkin kohdin puhuvan siitä, että ihminen jatkuvasti haluaa asioita, joita ei voi saada. Jatkuva haluaminen myös aiheuttaa sen, ettei ihminen osaa nauttia siitä mitä hänellä on juuri sillä hetkellä.¹⁶² Samaan asiaan viittaa myös tuulen tavoittelu, jonka Saarnaaja toistaa tässä kohdin viimeistä kertaa.¹⁶³ Whybray pitää mahdollisena, että Saarnaaja tässä viittaisi suun perässä kulkemisella kuolemaan. Sana *הלך* *halak* voi tarkoittaa myös poistumista, kulkemisen lisäksi, ja kyseistä verbiä käytetään Vanhassa testamentissa myös kuolemasta puhuttaessa. Tällöin jae toimisi kehotuksena nauttia elämästä, sillä se on kuolemaa parempi.¹⁶⁴

Saarnaaja vertaa siis tyhmyyttä ja viisautta taas toisiinsa, todeten, ettei viisaus ole hyödyllisempää kuin tyhmyys. Muu konteksti puhuu ihmisen jatkuvasta haluamisesta, joten on mahdollista tulkita, että viisaus kyllä tekee mahdolliseksi kerätä omaisuutta, toisin kuin tyhmyys. Tämä on kuitenkin hyödytöntä, koska ihminen ei koskaan tyydy siihen mitä hänellä on, vaan hän haluaa aina lisää. Loppujen lopuksi siis sekä tyhmä ilman omaisuutta että viisas omaisuuden kanssa ovat yhtä tyytymättömiä tilanteeseensa.

---

¹⁵⁸ Crenshaw 1988, 128.

¹⁵⁹ Whybray 1989b, 108.

¹⁶⁰ Fox 1999, 245.

¹⁶¹ Whybray 1989b, 108.

¹⁶² Fox 1999, 246.

¹⁶³ Crenshaw 1988, 129-130.

¹⁶⁴ Whybray 1989b, 109.

3.12 Piikkipensaat kattilan alla

7:1-6		
טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו:	1	Parempi hyvä nimi kuin hyvä öljy, ja parempi päivä kuoleamisen kuin päivä syntymisen.
טוב ללכת אל-בית-אבל מלכת אל-בית משתה באשר הוא סוף כל-האדם והחי יתן אל-לבו:	2	Parempi mennä surevaan taloon kuin pitotaloon, koska se (kuolema) on kaikkien ihmisten loppu ja elävät painakoot sen sydämeen.
טוב בעס משחק כ-ברע פנים ייטב לב:	3	Parempi murhe (vihastuminen) kuin nauraminen, sillä kasvot murheessa (pahuudessa) ovat hyödyksi sydämelle
לב חכמים בבית אבל ולב כסילים בבית שמחה:	4	Viisaiden sydän on surun talossa ja tyhmien sydän talossa ilon.
טוב לשמע גערת חכם מאיש שמע שיר כסילים:	5	Parempi on kuunnella nuhteita viisaan kuin ihmisen kuunnella tyhmien laulua.
כי בקול הסירים תחת הסיר כן שחק הכסיל וגם-זה הבל:	6	Sillä kuten on ääni piikkipensaiden alla kattilan, niin on myös tyhmän nauru, ja se myös on turhuutta.

Saarnaajan kirjan seitsemäs luku sisältää sananlaskumaisia lyhyitä lausahduksia, jotka seuraavat toisiaan ilman selkeää jatkuvuutta. Jakeissa 1-6 on keskenään samanlainen parempi kuin- rakenne. Tyhmyys mainitaan jakeissa 4-6. Jakeessa 4 tyhmyys yhdistetään ilon taloon *bejt šimhā* ja asetetaan viisauden vastakohtaksi. Saarnaajan mukaan iloitseminen ei kannata, sillä tällöin unohtaa oman kuolevaisuutensa. Tästä syystä on parempi mennä taloon, jossa surraan ja näin muistaa oma kuolevaisuutensa. Tyhmien laulu mainitaan jakeessa 5 vastakohtana viisaiden nuhteille. Jae 6 jatkaa iloittamisen ja tyhmyyden yhdistämisellä Saarnaajan verratessa tyhmien naurua piikkipensaiden polttamisesta kuuluvaan ääneen. Mielenkiintoisen lisän näihin melko perinteisiin viisaukskirjallisuuden ajatuksiin tuo kuudennen jakeen lopun toteamus, kaiken turhuudesta. Täysin selvää ei ole minkä kaiken Saarnaaja toteaa olevan turhuutta, tarkoittaako hän sillä vain edeltävää toteamusta vai peräti kaikkia näitä seikkoja, jotka hän on ennen sitä maininnut.

Tekstin yhteneväisyyden ja ymmärrettävyyden vuoksi otin mukaan myös ensimmäiset kolme jaetta, mutta en analysoi niitä kuin sen verran, mikä on tyhmyyden kannalta oleellista. Nämä jakeet eivät yksistään tuo tyhmyyden ymmärtämiseen juuri mitään lisätietoa. Kontekstin ymmärtämisen kannalta ne ovat kuitenkin mielestäni oleellisia.

Schwienhorst-Schönbergerin mukaan jakeet 1-6 eivät edusta Saarnaajan omia ajatuksia, vaan ovat lainauksia muista viisausteksteistä. Tätä hän perustelee muun muassa sillä, että jae kolme on liian suuressa ristiriidassa muiden Saarnaajan esittämien ajatusten kanssa. Muissa kohdissa Saarnaaja nimittäin vaikuttaa kannustavan iloon. Saarnaajan kirjan luvun 6 jakeet 11-12, jotka edeltävät tässä kohdassa käsittelemiäni jakeita, viittaavat Schwienhorst-Schönbergerin mielestä siihen, että 7:1-6 ovat sitaatteja. Jakeissa 6:11-12 pohditaan miten kukaan voi tietää mikä on hyväksi ihmiselle, sekä todetaan sanojen olevan turhuutta. Myös jakeen 7:6 lopussa oleva maininta kaiken turhuudesta viittaa Schwienhorst-Schönbergerin mukaan siihen, etteivät sitä edeltävät jakeet edusta Saarnaajan omia mielipiteitä. Tällä lausahduksella Saarnaaja ikään kuin toteaisi, että hänen mielestään edellä esitetyt lauseet ovat turhuutta, koska ne eivät ole hänen mielestään totta. Schwienhorst-Schönberger myös muistuttaa Saarnaajan kirjan lopusta, jossa Saarnaajan todetaan kokeilleen erilaisia sananlaskuja, jonka lisäksi Saarnaajan kerrotaan myös tehneen itse useita sananlaskuja.¹⁶⁵

Jae 7:4 on sisällöllisesti kutakuinkin sama kuin jakeen 2 alkuosa. Molemmissa todetaan iloittamisen olevan turhan päiväistä. Saarnaaja kertoo surun muistuttavan ihmisten kuolevaisuudesta, kun taas iloitessa elämän lyhyys unohtuu helposti. Viisautta on muistaa tämä. Jakeessa 1 Saarnaaja toteaa kuoleamisen olevan parempi kuin syntymisen. On mahdollista, että Saarnaaja varoittaa liiallisista nautinnoista eikä tuomitse iloittamista kokonaan.¹⁶⁶ Iloita saa, mutta ihmisen tulee muistaa oman elämänsä rajallisuus iloitessaankin.¹⁶⁷

Viisaiden nuhtelua kuuntelemalla voi oppia paremmaksi ihmiseksi. Tästä syystä sitä on hyödyllisempää kuunnella kuin tyhmien naurua. Tyhmien nauru on turhaa ja lyhytaikaista, ja sitä verrataan piikkipensaiden palamiseen. Piikkipensaan oksia käytettiin toisinaan ruoan lämmittämiseen, sillä niitä oli saatavilla, mutta ne eivät olleet erityisen hyviä tähän tarkoitukseen. Piikkipensaat palavat nopeasti ja intensiivisesti, eikä niistä jää hiillosta, jolla ruoan lämmitystä voisi jatkaa.¹⁶⁸ Piikkipensaiden oksat palavat nopeasti ja kovaäänisesti tuottamatta paljoakaan lämpöä, samalla tavoin tyhmien nauru on kova äänistä, mutta sisällöltään tyhjää. Saarnaaja leikittelee myös sanojen סִירָה *sīrā* 'piikkipensas' ja סִיר *sīr* 'pata' samankaltaisuudella.¹⁶⁹

¹⁶⁵ Schwienhorst-Schönberger 1996, 160-161.

¹⁶⁶ Whybray 1989b, 113.

¹⁶⁷ Fox 1999, 250-251.

¹⁶⁸ Deist & Carroll 2000, 148.

¹⁶⁹ Crenshaw 1988, 135.

Saarnaaja rinnastaa tyhmyyden iloitsemisen ja nauramisen kanssa. Kaikkia näitä hän pitää jokseenkin negatiivisina asioina. Hän myös asettaa viisaan ja tyhmän toiminnan toistensa vastakohdiksi. Viisaiden toiminnan todetaan olevan parempaa ja johtavan hyödyllisempään lopputulokseen ihmisen itsensä kannalta. Tyhmät ovat niitä, jotka nauravat tyhjälle ja iloitsevat unohtaen oman kuolevaisuutensa. Viisaat kertovat miten muiden tulisi käyttäytyä nuhtelemalla muita, joten heitä kuuntelemalla on mahdollista oppia elämään paremmin. Tästä syystä on parempi kuunnella viisaita kuin tyhmien ilakointia, josta ei voi mitään oppia.

3.13 Älä ole äkkipikainen

7:7-9		
כִּי הָעֵשֶׂק יְהוֹלֵל חָכָם וַיֵּאבֹד אֶת-לֵב מִתְנָה:	7	Totisesti väärin hankittu omaisuus tekee taitavan/viisaan tyhmäksi, lahja ajaa sydämen tuhoon.
טוֹב אַחֲרִית דְּבַר מֵרֵאשִׁיתוֹ טוֹב אֶרֶץ-רוּחַ מִגְבֵּה-רוּחַ:	8	Parempi on asian loppu kuin sen alku, parempi on pitkämielinen henki kuin kerskaileva henki.
אַל-תִּבְהֵל בְּרוּחְךָ לִכְעוֹס בִּי כַעַס בְּחִיק בְּסִילִים יְנוּחַ:	9	Älä kiirehdi henkeäsi vihaan, sillä viha asettuu tyhmien syliin.

Jakeet 7:7-9 jatkavat edellisessä alaluvussa esiteltyjen sananlaskujen tyyliä. Nämäkään jakeet eivät muodosta selvää jatkumoa, mutta yhteisenä teemana niissä kaikissa on oikeanlaisesta käytöksestä opettaminen. Jakeessa 7:7 mainitaan jälleen viisaus ja tyhmyys yhdessä. Tällä kertaa ne eivät kuitenkaan ole selkeästi toistensa vastakohtina. Sen sijaan siinä todetaan vääryydellä tai liian helposti hankitun omaisuuden muuttavan viisaan tyhmäksi. Seuraavaksi tyhmyys mainitaan jakeessa yhdeksän. Vaikuttaa siltä, että kyseisessä kohdassa varoitetaan sekä äkkipikaisuudesta että pitkävihaisuudesta.

Jakeen seitsemän ensimmäisen lauseen aloittava partikkeli כִּי *kī* on hieman erikoinen, koska yleensä sitä käytetään yhdistämään kaksi lausetta toisiinsa. Vanhassa testamentissa on muitakin kohtia, joissa partikkelia *kī* käytetään tällä tavoin. Näissä tapauksissa sen tulkitaan vahvistavan sitä seuraavaan lauseen sisältöä.¹⁷⁰ Qumranista löydettyssä fragmentissa 4QQoh^a näyttäisi, että ennen *kī*-partikkelia olisi ollut tekstiä. On mahdollista, että puuttuva teksti on vain tuossa kyseisessä käsikirjoituksessa esiintyvä poikkeus, esimerkiksi väärin kirjoitettu kohta, joka on pyyhitty pois. Sitä, mitä fragmentissa on mahdollisesti lukenut, ei ole pystytty

¹⁷⁰ Crenshaw 1988, 136.

selvittämään.¹⁷¹ Sen sijaan varhaiset käännökset, kuten Septuaginta ja Vulgata, eivät anna minkäänlaisia viitteitä, että tekstissä olisi jotakin jota BHS:n teksti ei olisi säilyttänyt.¹⁷² Partikkelin tehtävänä on siis todennäköisesti korostaa sitä seuraavaa lausetta.

Sana עֲשֵׂה *‘ošāq* voi merkitä joko vääryydellä hankittua omaisuutta tai sortoa. Erään tulkinnan mukaan jakeessa 7:7 *‘ošāq* tulisi lukea nimenomaan jälkimmäisessä merkityksessä, eli sortona. Tämän tulkinnan mukaan Saarnaaja viittaa tässä kohtaan 4:1-3, jossa kerrotaan sorron vaikuttavan ihmiseen negatiivisesti. Tämän negatiivisen vaikutuksen takia sorretut pitävät elämästä iloitemista tyhmyytenä, samalla tavoin kuin jakeissa 7:1-6. Kuitenkin todellisuudessa elämässä ei ole muuta iloa kuin nauttia siitä silloin, kun se on aiheellista. Täysi iloitemattomuus olisi tyhmyyttä. Sorretut siis kuvittelevat olevansa viisaita, kun eivät iloitse elämästä, vaikka todellisuudessa tämä todistaakin heidän tyhmyydestään. Tällä tavoin sorto voisi siis tehdä ihmisestä tyhmän.¹⁷³ Vaikka epäilemättä sorto vaikuttaa ihmiseen sekä tämän ajatteluun negatiivisesti edellä esitetty tulkinta tuntuu tarpeettoman monimutkaiselta. Etenkin kun yksinkertaisempikin tulkinta tuottaa selkeän ja järkevän kokonaisuuden. Jos sanan *‘ošāq* ymmärtää väärin hankittuna omaisuutena, sopii se paremmin yhteen seuraavassa virkkeessä esiintyvän sanan מַתָּנָה *mattānā* ’lahja’ kanssa. Lauseet muodostavat näin yhdessä sananlaskuille tyypillisen paralleelisen rakenteen. Tämä tarkoittaa sitä, että sama asia toistetaan, mutta hieman eri sanoin ilmaistuna.¹⁷⁴

Joidenkin tulkintojen mukaan seitsemännen jakeen lopussa oleva sana *mattānā* ’lahja’ onkin virkkeen objekti, jolloin tekstissä kerrotaisiin sorron tai väärin hankitun omaisuuden tuhoavan viisaan miehen sydämen. Tätä tulkintaa perustellaan sillä, että virkkeen verbi ei ole siinä muodossa, jossa sen sanan *mattānā* jälkeen tulisi olla. Tällainen kieliopillinen poikkeavuus on kuitenkin melko yleistä Raamatun hepreassa, eikä se näin ollen pitävästi puolla tällaista tulkintaa.¹⁷⁵ Viisaus tai tyhmyys ei vaikuttaisi olevan ihmisessä ikuisesti pysyvä ominaisuus, sillä väärin hankittu omaisuus tekee viisaankin tyhmäksi. Kenties yhdistettynä mainintaan lahjasta, Saarnaaja tarkoittaa tällä sitä, että asioiden helposti saaminen tekee laiskaksi. Jos ihminen saa omaisuutta näkemättä lähes lainkaan vaivaa, ei hän enää viitsi tehdä töitä minkään eteen, sillä helpommallakin pärjää. Tämä tuntuisi olevan myös linjassa kohdan 4:4-6 kanssa, jossa varoitetaan laiskuuden tuhoavasta vaikutuksesta.

---

¹⁷¹ Fox 1999, 253-254.

¹⁷² Whybray 1989b, 115.

¹⁷³ Krüger et al. 2004, 136.

¹⁷⁴ Nel 1982, 16.

¹⁷⁵ Longman 1998, 186.

Jae 9 liittää toisiinsa vihan כַּעַס *kā'as* ja tyhmyyden. Saarnaaja toteaa tyhmän tunnusmerkeiksi sekä nopeasti suuttumisen, että pitkävihaisuuden. Vihan rintaan asettuminen tuntuisi viittaavan siihen, että tyhmä jää vellomaan vihan ajatuksiinsa, eikä osaa päästää niistä irti. Tämä on kuitenkin vaikuttaisi olevan ristiriidassa jakeen 7:3 kanssa, jossa murheen/vihastuksen kerrotaan olevan iloa parempi. Foxin mukaan seikka selittyy sillä, että *ka'as* voi merkitä useita erilaisia vihan tai ärsyyntymisen tyyppejä. Kohdassa 7:9 se tarkoittaa ärsytystä muiden epäonnesta ja kohdassa 7:3 puolestaan ärsyyntymistä omaa epäonnea kohtaan.¹⁷⁶ Longmanin mukaan tällaisille merkityksen vaihteluille ei ole mitään todisteita kontekstissa, ja ainoa peruste erilaisille tulkinnoille sanan *ka'as* merkityksestä on tutkijoiden halu poistaa ristiriitoja Saarnaajan tekstistä, jotta se muodostaisi eheämmän kokonaisuuden.¹⁷⁷

Nämä jakeet paljastavat tyhmän olevan ihminen, joka suuttuu nopeasti sekä jää vihan tunteisiin vellomaan. Lisäksi tyhmäksi voi muuttua väärin hankitun omaisuuden avulla. Kenties siis tyhmille on tyypillistä hankkia omaisuutta epämoraalisin keinoin. Lisäksi jakeet vaikuttaisivat epäsuorasti yhdistävät tyhmyyden laiskuuteen. Tyhmyys ei ole ainoastaan synnynnäinen olotila, vaan sellaiseksi voi myös muuttua tekemällä huonoja päätöksiä ja tekoja.

3.14 Älä ole liian moraalinen

7:16-18		
אֶל־תְּהִי צַדִּיק הַרְבֵּה וְאֶל־תִּתְחַבֵּם יוֹתֵר לָמָּה תִּשׁוּמָם:	16	Älä liiallisesti käyttäydy moraalisesti oikein, äläkä esiinny liian viisaana, miksi ajaisit itsesi tuhoon.
אֶל־תִּרְשַׁע הַרְבֵּה וְאֶל־תְּהִי סָבֵל לָמָּה תָּמוּת בְּלֹא עֲתִיד:	17	Älä toimi liikaa moraalisesti väärin, äläkä ole tyhmä, miksi kuolisit ennen aikaasi
טוֹב אֲשֶׁר תִּאָּחַז בְּזֶה וְגַם־מִזֶּה אֶל־ תִּנָּח אֶת־יָדְךָ בִּיְיָרָא אֱלֹהִים יֵצֵא אֶת־כָּלָם:	18	Parasta on, että pidät kiinni toisesta etkä myöskään toista päästä kädestäsi irti, sillä Jumalan pelko tuottaa molemmat.

Saarnaaja antaa jakeissa 7:16-18 moraaliin liittyviä neuvoja ja kieltoja. Jakeessa 17 Saarnaaja varoittaa olemasta tyhmä. Hän varoittaa moraalittomasta toiminnasta yhdistäen sen tyhmyyden kanssa. Laajemmassa kontekstissa tyhmyys käsitetään tässäkin kohdin viisauden vastakohdaksi, sillä jakeet 16 ja 17 ovat paralleeliset eli niissä esitetään sama asia uudelleen

¹⁷⁶ Fox 1999, 254.

¹⁷⁷ Longman 1998, 188.

hieman eri sanoin. Jakeissa viisaus ja moraalisuus, sekä tyhmyys ja moraalittomuus asetetaan rinnakkain samanlaista rakennetta käyttäen.

Jakeen 16 viimeinen sana on hieman erikoisen näköinen ja jokseenkin vaikea tulkintainen. Kyseessä on lyhennetty *hitpoel*-muoto juuresta **חַמְשָׁה**. Sanan juuri voi merkitä myös autiota.¹⁷⁸ Sama sana esiintyy samassa muodossa muun muassa Siirakin kirjassa (43:24), jossa se sana merkitsee 'yllättynyttä'. Itsensä tuhoon ajava olisi siis yllättynyt, kun hän tuhoutuukin.¹⁷⁹ Myös muut ovat tulkinneet sanan merkitsevän tässä kohdin yllättynyttä, koska moraalisesti oikein elävä ihminen on yllättynyt kohtalostaan.¹⁸⁰ Fox liittää kohdan jakeeseen 1:18, joten hänen mukaansa tässä puhutaan viisauden lisäämisen lisäävän myös tuskaa. Tämä liiallisen viisauden vaikutus siis yllättää ihmisen negatiivisesti.¹⁸¹ Kohdasta ei käy ilmi ajatteleeko Saarnaaja Jumalan vai toisten ihmisten tuhoavan liian viisaan ihmisen.¹⁸² Selvää kuitenkin on, että myös viisaudella on negatiivisia vaikutuksia.

Muusta viisaukirjallisuudesta poiketen Saarnaaja kertoo, ettei Jumalan tahdon noudattaminen ja moraalisesti oikein eläminen takaa pitkää elämää. Saarnaaja antaa kuitenkin ymmärtää, ettei väärintekeminenkään kannata.¹⁸³ Hän vaikuttaa kannattavan keskitien noudattamista elämässä ja tätä hän perustelee Jumalan pelolla. Tämä kahtia jako tulisi Schwienhorst-Schönbergerin mukaan käsittää samalla tavalla kuin esimerkiksi ensimmäisessä Psalmissa. Kyseisessä psalmissa ihmisille annetaan kaksi vaihtoehtoa: vaeltaa jumalattomien tavoin tai löytää ilo Jumalan laeista. Saarnaaja siis asettuisi tällaista selkeää kahtia jakoa vastaan eikä kannata kumpaakaan suuntaa, vaan kehottaa seuraamaan näiden välimuotoa.¹⁸⁴ Crenshaw on samoilla linjoilla, mutta lisää vielä ajatukseen sen, että keskitietä elämällä on mahdollista välttää Jumalan huomio. Samalla tavoin, jos ei tee tyhmyyksiä ei myöskään joudu auktoriteettien tai muiden ihmisten negatiivisen huomion kohteeksi.¹⁸⁵ Kenties huomiotta jääminen on hyvä asia, sillä silloin ei myöskään suututa Jumalaa. On myös mahdollista, että Saarnaaja tarkoittaa liiallisella oikeamielisyydellä sitä, ettei ihmisen tule vaatia täysin moitteetonta käytöstä kanssaeläjiltään, sillä kaikki tekevät virheitä joskus.¹⁸⁶ Whybray on samoilla linjoilla ja toteaa, että Saarnaaja tässä kohdin tiedostaa ihmisen olevan vaikeaa, ellei jopa mahdotonta elää täysin virheettömästi. Siispä Saarnaaja kannustaa ihmistä yrittämään

---

¹⁷⁸ Murphy 1992, 68.

¹⁷⁹ Crenshaw 1988, 141.

¹⁸⁰ Krüger et al. 2004, 139.

¹⁸¹ Fox 1999, 261.

¹⁸² Crenshaw 1988, 141.

¹⁸³ Crenshaw 1988, 141.

¹⁸⁴ Schwienhorst-Schönberger 1996, 168-170.

¹⁸⁵ Crenshaw 1988, 140-141.

¹⁸⁶ Krüger et al. 2004, 140.

parhaansa. Täysin virheetön suoritus ei ole realistinen vaatimus, mutta jokaisen on tehtävä parhaansa.¹⁸⁷ Saarnaaja toteaa jakeessa 7:20 ettei maailmassa ole ketään, joka ei ikinä tekisi mitään väärää. Näin ollen voi olettaa nyt käsiteltyjen jakeiden kertovan siitä, ettei täysin virheetöntä suoristusta vaadita, mutta moraalitonta käyttäytymistä tulee välttää aina kuin mahdollista.

Tyhmyyden kannalta mielenkiintoista on, että tyhmyys on ainoa ominaisuus, jonka edestä puuttuu liiallisuutta ilmaiseva sana. Saarnaaja tietää, ettei ihmisen ole mahdollista välttää väärin tekemistä kokonaan, joten hän kehottaa tekemään niin vain pienissä määrin. Sen sijaan tyhmyyden hän kieltää kokonaan. Mielenkiintoista on millä tavoin tämä vaikuttaa merkitykseen. Suurin osa Saarnaajan kommentaareista ei kuitenkaan kiinnitä tähän asiaan juuri huomiota. Fox toteaa ainoastaan pitävänsä mahdollisena, että liiallisuutta ilmaiseva sana *הרבה* *harbê* vaikuttaisi myös tyhmyyteen.¹⁸⁸ Tämä on mahdollista, mutta tuntuisi erikoiselta, että tällainen tarkenne puuttuisi vain yhdestä kohdasta neljästä.

Nämä jakeet paljastavat tyhmyyden olevan vastakohta moraalisuudelle ja viisaudelle, sillä se esitetään yhdessä moraalittomuuden kanssa näiden positiivisten ominaisuuksien vastaparina. Tästä rakenteesta on myös mahdollista päätellä, että moraalittomuus ja tyhmyys liittyvät toisiinsa samalla tavoin kuin viisaus ja moraalisesti eläminen liittyvät toisiinsa. Moraalittomuus tai Jumalan lakien vastoin eläminen ja tyhmyys eivät kuitenkaan todennäköisesti ole täysin sama asia, sillä ne on tässä mainittu erikseen.

3.15 Tyhmyys on mielettömyyttä

7:25		
סְבוּתִי אֲנִי וּלְבִי לִדְעַת וּלְתוֹרָה וּבְקֶשׁ חֲכָמָה וְחִשְׁבּוֹן וּלְדַעַת רָשָׁע כָּסֶל וְהִסְכְּלוֹת הוֹלָלוֹת:	25	Minä käänsin sydämeni selvittämään, tutkimaan ja etsimään viisautta sekä pohdinnan tuloksia. Ymmärsin moraalisesti väärän toiminnan olevan tyhmyyttä, ja tyhmyyden olevan mielettömyyttä.

Jakeessa 25 Saarnaaja toteaa selkeästi, että *רָשָׁע* *rāšaʿ* 'moraalisesti väärä toiminta' on tyhmyyttä. Tyhmä on siis ihminen, joka ei noudata Jumalan lakeja vaan elää moraalittomasti. Tämän lisäksi Saarnaaja yhdistää tässäkin kohdassa tyhmyyden mielettömyyteen *הוֹלָלוֹת* *hōlelōt*.

Saarnaajan kirjan jae 1:17 on hyvin samankaltainen kuin jae 7:25, mutta jälkimmäinen vaikuttaisi olevan syvällisemmän ja pidemmän pohdiskelun ja ajattelun tulosta. Tähän viittaa

¹⁸⁷ Whybray 1989b, 121.

¹⁸⁸ Fox 1999, 260.

sana חֶשְׁבֹן *ḥāšbōn*, joka tarkoittaa pohdinnan summaa tai tulosta.¹⁸⁹ Sanat *ḥāšbōn* 'pohdinnan tulos' ja חֵכְמָה *ḥākmā* 'viisaus' yhdessä kuvaavat kaikkea tietoa, jota ihmisillä voi olla.¹⁹⁰ Ne voidaan ymmärtää myös hendiadyksena, jolloin sanapari sisällyttäisi niin perinteisen viisauden kuin myös kaikenlaisen tiedon maailman olemuksesta. Jakeen 7:25 loppu on aiheuttanut tulkitsijoille haasteita. On mahdollista, että tekstistä puuttuu osia ja tekstin ymmärtäminen on tästä syystä vaikeaa.¹⁹¹ Tekstin vaikeatulkintaisuuden lisäksi tälle väitteelle ei ole muita todisteita. On myös mahdollista, että tyhmyys, mielettömyys ja väärä toiminta ovat kaikki objekteja ymmärtämiselle, tai ne voivat olla tupla-akkusatiiveja.¹⁹² Esimerkiksi Longman tulkitsee kohdan merkitsevän pahuuden tyhmyyttä ja tyhmyyden mielettömyyttä.¹⁹³ Septuagintassa jae on muodossa: ”καὶ τοῦ γινῶσαι ἀσεβοῦς ἀφροσύνην καὶ σκληρίαν καὶ περιφοράν” eli suurin piirtein: tietämään moraalittomien tyhmyyden ja itsepäisyyden ja kapinan¹⁹⁴. Merkittävä ero siis on, että Septuagintan versiossa Saarnaaja kertoo tutustuneensa moraalittomien ihmisten tyhmyyteen ja itsepäisyyteen, kun taas BHS:n versiossa hän puhuu moraalittomasta toiminnasta. BHS:n tekstissä annetaan myös ymmärtää, että kaikki moraaliton toiminta on tyhmyyttä, kun taas Septuaginta ei välitä tällaista merkitystä, ainakaan yhtä vahvasti. Pohjimmiltaan molemmat versiot kuitenkin yhdistävät moraalittomuuden ja tyhmyyden toisiinsa.

Saarnaaja ei suoraan sano tarkastelleensa tyhmyyttä tässä kohdassa. Usein kertoessaan tyhmyydestä tekemistään havainnoistaan Saarnaaja kertoo tarkastelleensa viisauden lisäksi myös tyhmyyttä. Tässä kohdin ei sanota niin. Sen sijaan hän tekee havaintonsa tyhmyydestä etsiessään viisautta ja tietoa. Hän kertoo havainnoistaan jakeissa 7:26-29, joissa hän muun muassa toteaa, viisaiden miesten olevan harvassa ja viisaiden naisten puuttuvan kokonaan. Hän toteaa Jumalan luoneen ihmiset hyviksi, mutta ihmiset itse tekevät pahoja asioita. Jakeessa 7:25 Saarnaaja siis kertoo tyhmyyden ja moraalittomuuden liittyvän toisiinsa. Moraalittomuus on ihmisistä peräisin, joten myös tyhmyys on ihmisistä johtuvaa. Tyhmyys ja mielettömyys liittyvät myös tiiviisti toisiinsa.

---

¹⁸⁹ Whybray 1989b, 124.

¹⁹⁰ Crenshaw 1988, 145.

¹⁹¹ Whybray 1989b, 124.

¹⁹² Crenshaw 1988, 146.

¹⁹³ Longman 1998, 203.

¹⁹⁴ Oma käännökseni.

3.16 Kuolleet kärpäset pilaavat öljyn

9:17-10:1		
דְּבָרֵי חֲכָמִים בְּנִחַת נְשָׁמָעִים מִזַּעֲקַת מוֹשֵׁל בַּבְּסִילִים:	17	(Parempi) viisaiden hiljaisten sanojen tulla kuulluiksi, kuin tyhmien hallitsijain huutojen.
טוֹבָה חֲכָמָה מִכָּלִי קָרֵב וְחוֹטָא אֶחָד יֵאָבֵד טוֹבָה הֶרְבֵּה:	18	Parempi viisaus kuin taisteluase, mutta yksi väärin tekevä tuhoaa paljon hyvää.
זְבוּבֵי מוֹת יִבְאִישׁ יִבִּיעַ שָׁמָּה רוֹקֵחַ יִקַּר מִחֲכָמָה מִכָּבוֹד סְכָלוֹת מְעֵט:	1	Kuolleet kärpäset saavat arvostetun voiteentekijän öljyn haisemaan ja pilaantumaan, samoin kuin vähäinen määrä tyhmyyttä viisauden ja arvokkuuden.

Saarnaaja muistuttaa jakeessa 9:17 ettei kaikista kovimpaan huutavien viesti ole se, jota välttämättä kannattaa kuunnella. Esimerkkinä hän käyttää tyhmien hallitsijoiden huutoa, jonka vastakohtana mainitaan viisaiden hiljaiset sanat. Jakeessa 10:1 tyhmyys ei ole ainoastaan viisauden *ḥākmā* vastakohta vaan myös arvokkuuden כָּבוֹד *kāvōd* vastakohta. Tämän lisäksi jakeesta voi päätellä, että tyhmyys on näitä kahta huomattavasti voimakkaampaa, sillä pieni määrä tyhmyyttä pilaa arvokkuuden ja viisauden.

Muissa viisaukirjoissa kerrotaan, miten rikkaita kuunnellaan, oli heillä järkevää sanottavaa tai ei. Saarnaaja kenties halusi tässä kohdin kertoa, minkälaisia vaaroja tällaiseen toimintaan sisältyy. Viisaan rauhallinen neuvo olisi paljon hyödyllisempi, kuin hallitsijoiden mesoaminen, etenkin jos hallitsijat eivät tiedä mitä tekevät.¹⁹⁵ Foxin mukaan Saarnaaja tässä kohdin tarkoittaa, että viisaat sanat tulevat kuuluiksi, vaikka ne olisivatkin hiljaisia. Whybray toteaa Saarnaajan tässä kohdin lainaavan aiempaa viisaukirjallisuutta. Jae on viisaukirjallisuudelle tyypillinen parempi kuin -lausahdus, jossa verrataan kahta asiaa toisiinsa ja toisen kerrotaan olevan toista parempi.¹⁹⁶

Seuraava jae koostuu samanlaisesta parempi kuin -rakenteesta ja siinä todetaan viisauden olevan parempi kuin ase. Ajatus viisauden paremmuudesta aseisiin nähden on yleinen Vanhan testamentin viisaukirjallisuudessa. Saarnaajan esittämä ajatus poikkeaa varhaisemmista versioista siinä, että hän käyttää taistelusta myöhäiselle heprealle tyypillistä ilmaisu *qerāv* קָרֵב.¹⁹⁷ Viisauden heikkoutena Saarnaaja kuitenkin mainitsee sen, että yksi, joka tekee väärin voi pilata muiden viisaan toiminnan. Fox ei käänne sanaa הוֹטָא *hoṭāʾ*

¹⁹⁵ Crenshaw 1988, 166-167.

¹⁹⁶ Whybray 1989b, 149.

¹⁹⁷ Crenshaw 1988, 169.

ihmisenä, joka toimii moraalisesti väärin, vaan hänen mukaansa sillä tarkoitetaan ketä tahansa, joka ei osaa toimia tilanteen vaatimalla tavalla.¹⁹⁸ Whybray on Foxin kanssa osittain samoilla linjoilla. Hänen mukaansa sanalla *hoṭāʾ*² voi tässä kohdin olla myös moraalinen merkitys, koska Saarnaaja käyttää sanaa muissa kohdissa niin. Toisaalta tässä kohdin *hoṭāʾ*² rinnastetaan viisauden kanssa, joten merkitys ilman moraalista vivahdetta on myös mahdollinen.¹⁹⁹ Muualla Vanhassa testamentissa, kuten esimerkiksi Sananalaskuissa 19:2²⁰⁰ viitataan sanalla *hoṭāʾ*² ihmiseen, joka hätäilee eikä mieti mitä tekee.²⁰¹ Sanakirjan mukaan verbin *hoṭāʾ*² juuri merkitsee myös mennä harhaan, joten Foxin tulkinta olisi mahdollinen. Jakeen 9:18 kontekstissa tämä tulkinta olisi myös mahdollinen, sillä ei aseistakaan ole taistelussa apua, jos joku ei tiedä mitä on tekemässä ja minne menossa.

Tämän kohdan viimeinen jae on vaikeatulkintainen monella eri tapaa. Tutkijoiden keskuudessa on käyty keskustelua siitä, tulisiko se lukea jatkumona jakeille 9:17-18 vai niistä erillisenä.²⁰² Whybray perustelee jakeen 10:1 olevan aiemmista jakeista erillinen, koska aiemmat kohdat kertovat miten ulkoiset seikat vaikuttavat viisauteen. Sen sijaan 10:1 kertoo ihmisen sisäisistä tapahtumista, eli siitä miten pienikin tyhmyyden hetki voi pilata viisauden.²⁰³ Päätin tässä yhteydessä laittaa jakeen 10:1 yhteen edellisten jakeiden kanssa. Päädyin tähän, koska mielestäni jae 10:1 sopii paremmin yhteen edeltävien jakeiden kanssa ja useissa kommentaareissa jaottelu on ollut samanlainen.

Jakeen 10:1 ensimmäisen virkkeen tarkka tulkinta on hankalaa. Lauseen ensimmäisen osion verbi ja subjekti eivät sovi yhteen, sillä toinen on monikossa ja toinen yksikössä.²⁰⁴ Myös se minkälaisista kärpäsisistä tässä puhutaan on epäselvää. Joissakin tulkinnoissa on ehdotettu Saarnaajan tarkoittavan kärpäsiä, jotka aiheuttavat kuolemaa eli siis myrkkykärpäsiä. Todennäköisempi merkitys kuitenkin on kuolleet kärpäset.²⁰⁵ Foxin mukaan tämä ei ole oikea tulkinta, sillä kuolleet kärpäset eivät saa voidetta pilalle. Hän lisää myös, että kärpästen monikollisuus on ristiriidassa jakeen lopun kanssa, jossa kerrotaan pienen määrän huonoa pilaavan suuren määrän hyvää. Kärpästen monikollisuus viittaisi siihen, että kärpäsiä on useita. Fox katsookin, että jakeessa sanotaan kuta kuinkin: kärpänen kuolee ja pilaa maljallisen voidetta.²⁰⁶ Tyhmyyden kannalta ei kuitenkaan ole kovin oleellista

---

¹⁹⁸ Fox 1999, 300.

¹⁹⁹ Whybray 1989b, 149.

²⁰⁰ ”Ei into auta, jos tietoa puuttuu, hätikkö eksyy ja kompastuu.” 1992.

²⁰¹ Forti 2005, 240.

²⁰² Esimerkiksi Crenshaw 1988, 169; Whybray 1989b, 150

²⁰³ Whybray 1989b, 150.

²⁰⁴ Crenshaw 1988, 169.

²⁰⁵ Murphy 1992, 97.

²⁰⁶ Fox 1999, 301.

minkälaiset kärpäset tuhoavat voiteen tai pikarillisen voidetta. Oleellisinta tässä on se, että pienikin määrä huonoa asiaa voi pilata suuren määrän hyvää asiaa. Pienten kärpästen tuhovoima on metafora siitä.

On mahdollista, että jakeesta 10:1 puuttuu jotakin, sillä sen syntaksi on eriskummallinen.²⁰⁷ Lisäksi virkkeen toisessa osassa sanoja יקר *jāqār* 'arvokas' ja כבוד *kāvōd* 'arvokkuus' käytetään poikkeavalla tavalla. Saarnaajan kirjassa on useita muitakin kohtia, joissa verbi ja subjekti eivät ole keskenään kongruenssissa.²⁰⁸ Septuagintan versio eroaa BHS:n tekstistä tässä kohdin. Weeks pitääkin todennäköisenä, että molemmat versiot ovat säilyttäneet osia alkuperäisestä tekstistä, joka ei kokonaisuudessaan ole säilynyt missään.²⁰⁹ Septuagintan versio kertoo pienen määrän viisautta olevan arvokkaampi kuin suuren määrän tyhmyyttä. On epäselvää millä tavoin tyhmyys tässä vertautuu viisauteen ja arvokkuuteen. Kohdan on tulkittu tarkoittavan, että pieni määrä tyhmyyttä on voimakkaampaa kuin viisaus ja arvokkuus. Tätä perustellaan sillä, että jae jatkaa edellisen jakeen ajatusta, jossa viisauden kerrotaan olevan aseita parempi, mutta yksi härhatunnut henkilö voi aiheuttaa paljon pahaa. Viisauden voiman tulkitaan siis olevan osittain sosiaalista, jolloin pienikin määrä tyhmyyttä voi mitätöidä viisauden vaikutusvallan.²¹⁰ Sama ajatus toistuu myös edellisen jakeen lopussa.

Tyhmyys ja viisaus ovat siis toistensa vastakohdat. Mutta pienikin määrä tyhmyyttä voi pilata suuren määrän viisautta, toisin sanoen viisaus on tyhmyyttä haavoittuvampaa ja herkempää. Tyhmyys myös esiintyy arvokkuuden vastakohtana ja aivan kuten oli viisauden kohdalla, niin pieni määrä tyhmyyttä voi pilata suurenkin arvokkuuden.

3.17 Tyhmä kertoo olevansa tyhmä

10:2-3		
לֵב חָכָם לִימִינוּ וְלֵב בָּסִיל לְשִׁמְאֹלוֹ:	2	Sydän viisaan (vie) oikealle, tyhmän sydän vasemmalle.
וְגַם-בִּדְרֹךְ בְּשִׁהְסֵכֶל הַלֵּךְ לְבֹ חָסֵר וְאָמַר לְכָל סֵכֶל הוּא:	3	Myös tiellä kulkiessaan tyhmän ymmärrys (kirj. sydämensä) vähenee, ja kaikille hän kertoo olevansa tyhmä

Saarnaaja jatkaa kertomalla viisaudesta ja tyhmyydestä sananlaskumaiseen tyyliin. Jakeet liittyvät temaattisesti toisiinsa, mutta ne eivät muodosta selkeää, jatkuvaa kokonaisuutta. Jakeessa 10:2 Saarnaaja kertoo viisaan kulkevan oikealle sydämensä ohjaamana, kun taas tyhmän sydämen vetää vasemmalle. Kun tyhmä kulkee elämän tiellä, ei hänen viisautensa ja

²⁰⁷ Whybray 1989b, 150.

²⁰⁸ Crenshaw 1988, 169.

²⁰⁹ Weeks 2018, 169.

²¹⁰ Krüger et al. 2004, 180.

tietonsa lisäännä, kuten useimmille ihmisille tapahtuu. Sen sijaan hänen ymmärryksensä, tai kirjaimellisesti sydämensä, vähenee. Tyhmä ei siis opi vaan jatkaa elämäänsä tyhmänä. Tämäkään ei vielä ole tarpeeksi, vaan tyhmä myös avoimesti näyttää kaikille olevansa tyhmä. Tyhmyys liittyy siis tässä kohdin myös harkitsemattomaan puheeseen. Kenties hän ei edes ymmärrä peitellä tyhmyyttään, vaan on niin tyhmä, ettei hänen mieleensä tule toimia, tai edes esittää toimivansa jollakin muulla tavalla. Tyhmyys liitetään jälleen viisauteen, sen vastakohtana.

Oikea ja vasen ymmärretään Vanhassa testamentissa usein toistensa vastakohtina. Oikea liitettiin hyvään ja onneen, kun taas vasen liittyi negatiivisiksi miellettyihin asioihin.²¹¹ Viisaus ja tyhmyys siis esitetään kahtena mahdollisena, toisilleen vastakkaisina elämän tapoina tai suuntina.²¹²

Sydämen puuttuminen tai väheneminen oli viisauskirjallisuudelle tyypillinen tapa ilmaista ymmärryksen puuttumista tai vähenemistä.²¹³ Fox ajattelee tyhmän näyttävän tyhmyytensä kaikille kulkiessaan, koska tyhmä eksyy jopa tiellä kulkiessaan, vaikka tiellä kulkeminen ei vaadi muuta kuin tien seuraamista.²¹⁴ Vaihtoehtoinen tulkinta jakeelle 10:3 on, ettei tyhmää ei voi neuvoa. Sillä vaikka viisas neuvoisi tyhmää miten tyhmän tulee elää, eli kulkea elämänsä polulla, ei tyhmä osaa seurata näitä neuvoja.²¹⁵ Fox jatkaa, että tyhmän sydän on vasemmalla, eli siis huonolla puolella, ja tästä syystä jopa tyhmän sydän kääntyy omistajaansa vastaan huutaen omistajansa olevan tyhmä. Eli siis tyhmä ei itse kertoisi olevansa tyhmä vaan hänen sydämensä kertoo sen muille.²¹⁶ Whybrayn mukaan on myös mahdollista, että tyhmä itse kertoo joko verbaalisesti tai teoillaan olevansa tyhmä. Tekstin tärkein pointti hänen mukaansa on kuitenkin se, että tyhmyys on Saarnaajan mukaan peruuttamaton tila, joka mahdollisesti aiheutuu jonkinlaisesta alentuneesta ymmärryksestä.²¹⁷ Septuagintan ja muiden varhaisten käännösten tulkinta tekstistä on, että tyhmä ajattelee muiden olevan tyhmiä. Sananlaskuissa esiintyy kuitenkin jokseenkin samankaltaisia ilmauksia, ja niissä joko tyhmä tai tyhmän sydän paljastavat tyhmän olevan tyhmä.²¹⁸

Schwienhorst-Schönberger tulkitsee jakeen 3 jatkumona jakeelle 2 niin, että kulkiessaan tiellä tyhmä ei osaa valita edes oikean ja vasemman polun välillä. Päättääkseen tarkoituksella

---

²¹¹ Krüger et al. 2004, 180.

²¹² Schwienhorst-Schönberger 1996, 213.

²¹³ Whybray 1989b, 151.

²¹⁴ Fox 1999, 302.

²¹⁵ Krüger 2004, 181.

²¹⁶ Fox 1999, 302.

²¹⁷ Whybray 1989b, 151.

²¹⁸ Crenshaw 1988, 170.

kulkea huonompaa tietä, eli mennäkseen vasemmalle, tyhmällä pitäisi olla jonkin verran ymmärrystä, mutta tyhmällä ei ole ymmärrystä edes sen vertaa.²¹⁹ Tämä on hyvin radikaali tulkinta eikä annan tyhmälle paljoakaan toivoa. Toisaalta jotkin muut kohdat on mahdollista tulkita saman suuntaisesti, jolloin tyhmyys näyttäytyy peruuttamattomana tilana.

Tyhmyys siis vetää ihmistä vasemmalle eli kohti huonoa onnea ja kurjuutta. Hän joko sanoillaan tai teoillaan, tai molemmilla, paljastaa kaikille tyhmyytensä. Tyhmää ei voi myöskään opettaa käyttäytymään toisella tavalla, sillä hänellä ei riitä ymmärrystä tällaisten ohjeiden noudattamiseen. Tyhmyys siis vaikuttaisi olevan pysyvä tila.

3.18 Hallitsijan virhe

10:5-7		
יֵשׁ רָעָה רְאִיתִי תַּחַת הַשָּׁמַשׁ בְּשִׁגָּה שִׁצָּא מִלְּפָנֵי הַשְּׁלִיט:	5	Näin, että on olemassa pahaa auringon alla, kuten virhe, joka lähtee vallanpitäjästä.
נָתַן הַסֶּכֶל בְּמִרוֹמִים רַבִּים וְעֲשִׂירִים בְּשֶׁפֶל יֵשְׁבוּ:	6	Tyhmyys on asetettu korkeaan asemaan ja rikkaat istuvat alennetussa asemassa.
רְאִיתִי עֲבָדִים עַל־סוּסִים וְשָׂרִים הֹלְכִים בְּעֲבָדִים עַל־הָאָרֶץ:	7	Näin palvelijoita päällä hevosten ja päälliköiden kulkevan jalan.

Saarnaaja kritisoi jakeissa 10:5-7 nurin päin kääntynyttä järjestystä, jossa tyhvät hallitsevat ja rikkaat on alennettu. Hänen mukaansa tämä on väärä ja virhe, joka on hallitsijasta peräisin. Jae 7 kertoo tästä kääntyneestä järjestyksestä toisilla sanoilla.

Schwienhorst-Schönberger tulkitsee tämän kohdan kertovan tyhmästä hallitsijasta. Tyhmä hallitsija on asetettu korkeimpaan mahdolliseen asemaan ja hän jakaa myös muut korkeat paikat, mutta on tehnyt valinnoissaan huonoja päätöksiä.²²⁰ Joissakin muinaisissa teksteissä tällaista roolien kääntymistä on pidetty turmion merkinä, kuten esimerkiksi Sananlaskuissa 30:21-23.²²¹ Saarnaaja näkee Foxin mukaan tällaisen kääntyneen yhteiskuntajärjestyksen merkinä maailmassa kaikkina aikoina vallitsevasta epäoikeudenmukaisuudesta ja vääryydestä.²²²

Näissä jakeissa rikkaus ja tyhmyys asetetaan toistensa vastakohdiksi. Tämä ajatus on linjassa muiden Vanhan testamentin viisaustekstien kanssa. Tosin tämä on jokseenkin ristiriidassa Saarnaajan aiempien sanojen kanssa, sillä aiemmissa kohdissa hän on

²¹⁹ Schwienhorst-Schönberger 1996, 213.

²²⁰ Schwienhorst-Schönberger 1996, 215.

²²¹ Whybray 1989b, 152.

²²² Fox 1999, 304.

kyseenalaistanut sen, onko rikas hallitsija automaattisesti viisas. Kenties Saarnaaja ajatteli, että yleisesti hallitsijat ovat viisaita, kuten jakeessa 10:6, mutta eivät aina, kuten käy ilmi jakeesta 4:13.

3.19 Tyhmän puhe on mielettömyyttä

10:12-15		
דְּבָרֵי פִי־חָכָם חֵן וְשִׁפְתוֹת כָּסִיל תְּבַלְעֵנּוּ:	12	Viisaan suusta tulevat sanat tuottavat mielihyvää, mutta tyhmän huulet tuhoavat hänet.
תַּחֲלֵת דְּבָרֵי־פִיהוּ סִכְלוֹת וְאַחֲרֵית פִּיהוּ הוֹלָלוֹת רָעָה:	13	Jo heti alussa hänen sanansa ovat tyhmyyttä, ja lopussa hänen sanansa paha mielettömyyttä.
וְהַסֵּכֵל יִרְבֶּה דְּבָרִים לֹא־יָדַע הָאָדָם מִה־שִׁיחִיָּה וְאֲשֶׁר יִהְיֶה מֵאַחֲרָיו מִי יַגִּיד לוֹ:	14	Tyhmä lisää puhettaan, mutta ei tiedä ihminen mitä on olemassa, eikä mitä tulee olemaan hänen jälkeensä. Kuka sen hänelle kertoisi?
עֵמֶל הַכְּסִילִים תִּיגָעֵנּוּ אֲשֶׁר לֹא־ יָדַע לִלְכֹּת אֶל־עִיר:	15	Tyhmän työnteko väsyttää hänet, sillä ei hän tiedä miten kulkea kaupunkiin.

Viimeinen kohta, jossa tyhmyys Saarnaajan kirjassa mainitaan, on jae 10:15. Jakeet 10:12-15 keskittyvät siihen millaisia ovat tyhmän ihmisen puheet ja toimet. Jakeessa 12 viisaan puheen kerrotaan olevan miellyttävää. Tyhmän puhe on viisaan puheen vastakohta, sillä tyhmän huulet tuhoavat hänet. Paha mielettömyys mainitaan tässäkin kohden ja tyhmän puhetta verrataan siihen. Tyhmän puhe on alusta loppuun huonoa eikä hän ymmärrä edes lopettaa puhumista, vaan sen sijaan tyhmä puhuu puhumistaan. Ihminen ei tiedä omaa kohtaloaan, mutta tyhmä puhuu siitä huolimatta. Tämä voisi viitata siihen, että tyhmä puhuu ikään kuin tietäisi mitä tulevaisuudessa tulee tapahtumaan. Tämä kohta on mahdollista tulkita usealla eri tavalla. Jakeen 10:14 voisi liittää jakeisiin 7:1-4, jotka kertovat viisaan muistavan kuolevaisuutensa. Kummassakaan kohdassa tyhmä ei ota huomioon tulevaa, vaan elää kuin viimeistä päivää, iloiten ja puhua pulputtaen.

Ajatus viisaiden sanojen kauneudesta ja tyhmien sanojen tuhoavuudesta on esitetty aiemmin esimerkiksi Sananlaskuissa. Sananalaskuissa tällainen ajatus esiintyy esimerkiksi jakeessa 10:13: ”Järkevän huulilta lähtevät viisauden sanat, tyhmyrin selässä soikoon keppeä.” Saarnaajan kirjan 10:13 vaikuttaisi sisältävän Saarnaajan omaa täydennystä vanhaan sanontaan, sillä täysin samanlaista ajatusta ei löydy muista viisausteksteistä. Jakeen 10:13

tarkasta merkityksestä ei ole täyttä yksimielisyyttä.²²³ Joidenkin tulkintojen mukaan tyhmyys ja mielettömyys ilmaisisivat tässä samaa asiaa, jolloin lauseen merkitys olisi, että tyhmän puhe on mieletöntä tyhmyyttä alusta loppuun. Whybrayn mukaan jaetta ei tule lukea tällä tavoin, sillä tyhmän puhe muuttuu ajan kuluessa. Alussa se on tyhmyyttä, mutta lopussa jo pahaa mielettömyyttä. Pahan ei tässä tarvitse ajatella muille harmia tuottavana, vaan se voidaan ymmärtää puhujalleen haitallisena toimintana. Tämä tulkinta olisi linjassa Saarnaajan muissa kohdissa esittämien ajatusten kanssa, joissa tyhmän puheen kerrotaan aiheuttavan puhujalle itselleen ongelmia. Mielenkiintoinen yksityiskohta jakeessa 12 on, että sana שפִּתּוֹת *šiftōt* 'huulet' on monikossa. Yleisesti huulista käytettiin Vanhassa testamentissa duaalia, mutta sen käyttö hiipui kielen myöhemmissä vaiheissa.²²⁴ Tämäkin todistane Saarnaajan kirjan olevan uudempi teksti kuin monet muut Vanhan testamentin teksteistä.

Huomattavaa on, että jakeessa 14 Saarnaaja käyttää tyhmyydestä sanaa סָכָל *sākāl*, kun yleisemmin hän käyttää sanaa כֶּסֶל *kesīl*. Tämä saattaa viitata siihen, että jae 14 on joko suora tai osittainen lainaus varhaisemmista kirjoituksista tai opetuksista.²²⁵ Schwienhorst-Schönberger näkee jakeen 14 olevan kritiikkiä viisaita opettajia kohtaan, sillä he puhuvat paljon varoittaessaan puheen vaaroista. He siis sortuvat siihen mistä varoittavat.²²⁶

Joidenkin tutkijoiden mukaan jakeesta 15 täytyy puuttua jotakin, sillä lause on kieliopillisesti eriskummallinen. Virkkeen tyhmää tarkoittava sana כֶּסֶלִים *kesīlīm* on monikossa Sen sijaan tyhmiin liittyvän verbin יָגַע *jāga* lopussa oleva suffiksi -נוּ *-nu* viittaa yksikölliseen häneen.²²⁷ Niin kutsuttu distributiivinen yksikkö oli yleinen Vanhan testamentin hepreassa ja tämä ilmiö voisi selittää sen, miksi monikkoon viittaava suffiksi on yksikössä.²²⁸ Verbi on feminiinisessä muodossa, vaikka sen pääsanana toimiva sana עָמַל *‘āmāl* 'vaiva, rasitus' on maskuliininen sana.²²⁹ Verbin muutos maskuliinista feminiiniin voi olla seurausta käsikirjoituksen vaurioitumisesta, esimerkiksi niin, että alun perin sana *‘āmāl* olisi ollut feminiinisessä muodossa. Vanhassa testamentissa on myös muita kohtia, joissa abstrakteja asioita ilmaisevat sanat saattavat olla feminiinisessä muodossa ilman selvää syytä, joten on mahdollista, että näin on ollut myös sanan *‘āmāl* kohdalla.²³⁰

²²³ Whybray 1989b, 155.

²²⁴ Schoors 1992, 71-72.

²²⁵ Fox 1999, 307.

²²⁶ Schwienhorst-Schönberger 1996, 218.

²²⁷ Fox 1999, 305-307.

²²⁸ Crenshaw 1988, 175.

²²⁹ Schoors 1996, 85.

²³⁰ Schoors 1992, 158-159.

Jakeen 15 *‘āmāl* on mahdollista kääntää joko työnteoksi tai vaivannäöksi. Tämä työnteoko tai vaivannäkö väsyttää tyhmän. Tyhmän epätevyydestä kertoo se, ettei hän osaa kulkea edes kaupunkiin, vaikka kaupunkiin on mahdollista kulkea tietä pitkin Tyhmä väsyy tavoitellessaan tavoitteitaan, sillä hän joutuu kenties tekemään enemmän töitä saavuttaakseen saman kuin muut.²³¹

Tyhmä joutuu siis näkemään enemmän vaivaa saavuttaakseen asioita, jotka viisaammat saavuttavat pienemmällä työmäärällä. Tyhmä myös puhuu harkitsemattomasti, ja nämä puheet aiheuttavat ongelmia hänelle. Viisaus ja tyhmyys ovat tässäkin kohdassa toistensa vastakohtia, ja tyhmyys yhdistetään jälleen sekä mielettömyyteen että pahuuteen.

---

²³¹ Krüger 2004, 187.

4 Tyhmyyden ydin

4.1 Johdatus tyhmyyden ytimeen

Saarnaajan kirjassa tyhmyyteen liittyvät maininnat on mahdollista jakaa teemoittain sen mukaan mitä ne kertovat tyhmyydestä. Kategorioin tyhmyyden eri merkitykset seitsemään eri ryhmään.²³² Tavoitteeni on luoda selkeät ja toisistaan erottuvat kategoriat, jotka tuovat hyvin ilmi tyhmyyden eri aspektit Saarnaajan kirjassa. Muutamat kategoriat pitävät sisällään laajemman skaalan erilaisia ominaisuuksia, jotta kategorioiden määrä olisi kohtuullinen. Ensimmäisenä käsittelen tyhmyyttä viisauden vastakohtana. Tähän luokkaan kuuluu suuri osa kohdista, joissa tyhmyys mainitaan Saarnaajan kirjassa. Joissakin tapauksissa kohdan voi luokitella kahteen kategoriaan, yleisesti tällöin toisena kategoriana on tyhmyys viisauden vastakohtana. Toinen kategoria on tyhmyys mielettömyytenä, johon kuuluvat kaikki kohdat, joissa tyhmyyden yhteydessä on mainittu sana *hōlelōt*. Kolmanteen ryhmään olen lajitellut ne maininnat, joissa tyhmyyden voi katsoa liittyvän jollakin tavalla moraalittomuuteen tai vastoin Jumalan tahtoa toimimiseen. Tyhmyyden merkityksen neljäs kategoria on tyhmyys puheliaisuutena, johon olen liittänyt myös ne kohdat, joissa tyhmyä kerrotaan olevan ihminen, joka ei kuuntele. Laiskuuteen liittyvät kohdat esitellään viidennessä kategoriassa. Kuudenteen luokkaan kuuluvat kohdat, joissa tyhmyys ja iloitseminen liitetään yhteen. Viimeisessä luokassa ovat maininnat, joissa tyhmyyteen liitetään ajatus pahuudesta, pimeydestä tai muusta vastaavasta negatiiviseksi mielletystä asiasta.

Sana *kesil* on yleisin Vanhassa testamentissa esiintyvä sana, jolla viitataan tyhmään ihmiseen. Kyseinen sana esiintyy ainoastaan viisauksikirjallisuudessa. Sananlaskuissa *kesil* mainitaan lähes 50 kertaa.²³³ Vanhassa testamentissa käytetään muitakin sanoja tyhmään, tyhmyyteen tai yksinkertaisuuteen viitattaessa. Sananlaskuissa käytetään usein sanaa אִלִּל *ʾilwālāt*, joka merkitsee tyhmyyttä sekä sanaa פְּתִי *pāti*, jonka merkitys viittaa yksinkertaisuuteen. Saarnaajan kirjassa nämä sanat eivät esiinny.

4.2 Tyhmyys viisauden vastakohtana

Kuten mainitsin, useimmiten Saarnaajan kirjassa tyhmyys esiintyy yhdessä viisauden kanssa. Kaiken kaikkiaan 18 eri kohdassa tyhmyys liitetään viisauteen joko vastakohtana tai muulla tavalla. Viisautta ja tyhmyyttä vertaillaan siis toisiinsa usein. Valtaosa niistä kohdista, jotka mainitsevat tyhmyyden, mainitsevat myös viisauden.

---

²³² Jakeet luokitteluihin löytyvät liitteestä 1.

²³³ Shupak 1993, 201.

Selkeinä vastakohtina viisaus ja tyhmyys esiintyvät 13 kertaa. Tällaisia kohtia ovat jakeet 2:13, 2:14, 2:19, 4:13, 6:8, 7:4, 7:5, 7:17 (viisaus mainitaan edellisessä jakeessa), 9:17, 10:1, 10:2, 10:6 ja 10:12. Muutamissa kohdissa tyhmyyttä ja viisautta ei suoraan verrata toisiinsa vaan niillä kuvataan ilmiön ääripäitä. Esimerkiksi jakeessa 1:17, jossa Saarnaaja toteaa tutustuneensa viisauteen ja tietoon sekä mielettömään tyhmyyteen, hän tarkoittanee tutustuneensa kaikkeen mahdolliseen tietoon, joka mahtuu näiden kahden ääripään välille. Tällä tavoin ääripäitä kuvaavina ilmiöinä tyhmyys ja viisaus toimivat myös kohdissa 2:12, 2:15, 2:16 ja 7:25. Kaksi mainintaa tyhmyydestä ei täysin sovin kumpaankaan näistä kategorioista. Jakeessa 2:3 tyhmyys ja viisaus eivät ole vastakohtia, sillä Saarnaaja tutustuu tyhmyyteen viisauden avulla. Sanat siis esiintyvät yhdessä, mutta ne eivät ole toisiaan pois sulkevia, pikemminkin päinvastoin; tyhmyyttä voidaan tutkia viisauden avulla. Myöskään jakeessa 7:7 Saarnaaja ei vaikuttaisi ajattelevan viisauden ja tyhmyyden olevan toistensa vastakohtia. Kyseisessä kohdassa hän kertoo vääryydellä hankitun omaisuuden tekevän viisaasta tyhmän. Kontekstista voi päätellä hänen selkeästi pitävän tyhmyyttä viisautta huonompana, mutta niitä ei kuitenkaan aseteta selkeiksi vastakohtiksi.

Edellä esitellyn perusteella on selkeää, että eräs tyhmyyttä eniten määrittävä ominaisuus on viisauden vastakohtaisuus. Onkin siis tarpeen selvittää, miten viisaus ymmärrettiin Saarnaajan kirjassa ja Vanhassa testamentissa. Vanhassa testamentissa puhutaan viisaudesta ja sen sisällöstä muuallakin kuin vain viisauksikirjoissa. Kuninkaiden kirjassa kerrotaan esimerkiksi kuningas Salomon viisaudesta ja Jesajan kirjassa (47:10) varoitellaan viisauden vaaroista. Toisin kuin viisauksiteksteissä, näissä muissa teksteissä viisauden ei ajatella olevan ainoastaan hyvä asia, vaan siinä nähdään myös negatiivisia piirteitä. Vanhassa testamentissa esiintyvän viisauden voi jakaa karkeasti kahteen kategoriaan. Ensinnäkin on Jumalasta lähtöisin olevaa viisautta, joka ilmenee erityisesti Jumalan tahdon mukaan elämisessä. Toinen kategoria on ihmisistä lähtöisin oleva viisaus, joka syntyy ihmisten ratkoessa elämänsä päivittäisiä ongelmia.²³⁴

Saarnaajan käsitys tyhmyydestä viisauden vastakohtana ei vaikuta olevan kovin poikkeuksellinen Vanhan testamentin kontekstissa, sillä esimerkiksi Sananlaskuissa tyhmiä kuvaillaan samankaltaisesti. Sananlaskuissa tyhmä ihminen on sellainen, joka viettää elämänsä huikentelevasti tai irstaasti, eikä tartu tilaisuuksiin. Viisauteen tyhmä suhtautuu jopa vihamielisesti, kuten käy ilmi Sananlaskujen jakeesta 1:22²³⁵. Viisaan elämäntavat taas

---

²³⁴ Shields 2006, 14-20.

²³⁵ ”Kuinka kauan te tyhmät [yksinkertaiset *pāti*] hellitte tyhmyyttä [yksinkertaisuutta *pāti*], pitkäänkö kerskujat, kerskutte, hullut [*kesīlīm*] vihaatte tietoa [*daʿat*].”

puolestaan lupaavat pitkää ja menestyksestä elämää. Saarnaaja näyttää pääosin seuraavan näitä perinteisiä opetuksia. Kuitenkin hänen ajatuksensa poikkeavat niistä, sillä syvällisemmässä tarkastelussa hän huomaa, ettei kummankaan kohtalo ole toista kummempi. Molemmat kuolevat ja heidät unohdetaan.²³⁶ Saarnaajaa edeltäneiden viisaudenopettajien mukaan viisauden avulla voi siirtää oman kuolemansa hetkeä kauemmaksi. Saarnaaja ajattelee eri tavoin. Saarnaaja ymmärtää, että viisaus on hyödyllistä, mutta se ei kuitenkaan auta kaikessa. Vaikka ihminen olisi kuinka viisas tahansa, ei hän pysty vaikuttamaan kohtaloonsa tai tietämään mitä hänelle tulee tapahtumaan.

Viisauteen viittaavien sanojen merkityskentät ovat osittain päällekkäisiä, mutta jokaisella sanalla on kuitenkin omat ominaispiirteensä.²³⁷ Heprean sana *ḥākmā* käännetään useimmiten viisautena, mutta se sisältää paljon muutakin, kuin mitä käänнос antaa ymmärtää. Kyseisellä termillä voidaan viitata myös muun muassa tiedon hankinnan prosessiin, ei ainoastaan sen lopputulokseen.²³⁸ Viisaus liitetään Vanhan testamentin kontekstissa erityisesti kuninkaisiin sekä erilaisiin taitoihin.²³⁹

Saarnaajan kirjassa tyhmyyttä verrataan nimenomaan viisauteen, johon viitataan hepreankielisellä sanalla *ḥākmā*. Kun puhutaan ajatteluun liittyvistä mentaalisista kyvyistä, käytetään usein sanaa *tevūnā*, eikä sanaa *ḥākmā*. Erona näillä vaikuttaisi olevan se, että *ḥākmā* tarkoittaa laajasti kaikkea viisautta ja tietoa, jota ymmärtämiseen tarvitaan, mutta *tevūnā* viittaa itse ymmärtämisen prosessiin. Foxin analyysin mukaan *kesil* olisi nimenomaan sanan *tevūnā* vastakohta.²⁴⁰ Mielenkiintoista on, että heprea-suomi sanakirjassa sana *tevūnā* saa merkitykset 'taito, kysy, osaaminen, ymmärrys'. Merkitys eroaa siis jonkin verran siitä, miten Fox sanan ymmärtää. Saarnaajan kirjassa *tevūnā* ei kuitenkaan esiinny kertaakaan sanojen *kesil* tai *siklūt* kanssa, vaan niiden kanssa esiintyy aina *ḥākmā*.

Saarnaajan *ḥākmā* pitää Foxin mukaan sisällään kolme aluetta: kekseliäisyyden, hyvän järjen sekä rationaalisen älyn. Kekseliäisyydellä Fox tarkoittaa kykyä ratkaista ongelmia ja näin saavuttaa toivotut asiat, sekä erilaisia taitoja, kuten vaikka strategisia sotataitoja. Tällainen kekseliäisyys ja taidokkuus tuo usein mukanaan rikkauksia ja vaikutusvaltaa. Hyvän järjen Fox katsoo sisältävä taidon tehdä hyviä päätöksiä elämässä eli siis käytännön maalaisjärkeä. Rationaaliseen älyyn Fox liittää kyvyn hankkia ja käsitellä uutta tietoa sekä syvällisesti pohtia ja harkita asioita. Foxin mukaan tämä *ḥākmā* kolmas ominaisuus on

---

²³⁶ Crenshaw 1988, 84.

²³⁷ Fox 1993, 150.

²³⁸ Tilford 2017, 47-48.

²³⁹ Blenkinsopp 1983, 5.

²⁴⁰ Fox 1993, 158-166.

sellainen, joka erottaa sen, miten Saarnaaja käsittää viisauden siitä, miten se käsitetään muualla Vanhan testamentin teksteissä.²⁴¹ *Hākmā* tarkoittaa siis laajasti erilaista tietoa, käytännön taitoa sekä yleistä viisautta.²⁴² Foxin mukaan Saarnaajan kirjassa *hākmā* ei viittaa millään tavalla moraaliin, vaikka esimerkiksi Sananlaskuissa kyseisellä sanalla on vahvoja moraalisiakin merkityksiä.²⁴³ Viisautta ja ajattelua merkitsevien sanojen eri merkityksiä on hyvä pohtia ja eritellä. Tulee kuitenkin ottaa huomioon, että käytännössä niiden merkitykset limittyvät ja ovat päällekkäisiä. Täysin pitäviä kategorisointeja ja merkitysten erottelua ei siis ole mahdollista tehdä.²⁴⁴

Koska Saarnaajan kirjassa tyhmyys esitetään viisauden vastakohtana, on todennäköistä, että edellä esitetyt ominaisuudet ovat juuri niitä, joita tyhmällä ei ole. Näin ollen tyhmällä ei ole kekseliäisyyttä eli taitoa ratkaista erilaisia ongelmia eikä kykyä saavuttaa asioita. Tämä jälkimmäinen puute käykin hyvin ilmi jakeesta 10:15. Jakeessa kerrotaan, ettei tyhmä löydä kaupunkiin sekä todetaan työn teon väsyttävän tämän. Viisas osaa tehdä elämässään hyviä päätöksiä ja hänellä on käytännön maalaisjärkeä, tyhmä ei. Myöskään rationaalinen, järkeilevä ajattelu ei ole tyhmällä hallussa.

4.3 Tyhmyys mielettömyytenä

Edellisistä luvuista käy ilmi, että Saarnaajan kirjassa tyhmyys yhdistyy kolme kertaa sanaan *hōlelōt* 'mielettömyys'. Nämä maininnat esiintyvät kohdissa 2:12, 7:25 ja 10:13. Näistä viimeisessä kohdassa tyhmyyden kerrotaan olevan pahaa mielettömyyttä.

Hōlelōt merkitsee mielettömyyttä ja ymmärtämättömyyttä. Sana on johdettu juuresta *hll*, joka perusmerkityksessään eli *qal*-muodossa tarkoittaa kerskailua ja rehentelyä. Kuten alaluvussa 3.2 mainitsin, ei sanan *hōlelōt* tarkasta merkityskentästä ole täyttä selvyyttä johtuen sanan harvinaisuudesta. Sen esiintyminen useimmiten tyhmyyden kanssa näyttäisi vahvasti viittaavan näiden kahden liittyvän tiiviisti yhteen. Juuren *hll* johdettujen vartaloiden²⁴⁵ perusteella sanan merkityskenttä vaikuttaa liittyvän käytökseen, joka on jollakin tavalla epäsovinnainen, kuten esimerkiksi kerskailu ja tyhmäksi tekeytyminen. *Polel*-vartalo ilmaisee yleensä tekemisen intensiivisyyttä ja vartalo *hll* merkitsee tässä muodossa 'olla tyhmää, typerää'. *Hitpael*-vartalo muuttaa verbin merkityksen kausatiiviseksi tai

²⁴¹ Fox 1999, 73-75.

²⁴² Crenshaw 1988, 72.

²⁴³ Fox 2004, xx.

²⁴⁴ Tilford 2017, 48.

²⁴⁵ Hebreassa verbit muodostuvat juurikonsonanteista. Perus- eli *qal*-muoto kertoo sanan perusmerkityksen. Lisämerkityksiä juuresta luodaan johdetuilla vartaloilla, jotka muodostetaan liittämällä *qal*-vartaloon erilaisia elementtejä, kuten etuliitteitä. Jokainen johdettu vartalo antaa verbille jonkin tietyn lisämerkityksen, tosin joillekin sanoille johdetut vartalot voivat antaa epätyypillisiä merkityksiä. Katso lisää Aspinen 2011, § 62.

intensiiviseksi, ja *hll* saa merkityksen 'tekeytyä mielipuoleksi, käyttäytyä hullun tavoin'. Jakeessa 2:2 juuri *hll* esiintyy *pual*-vartalon partisiipissa nauruun eikä tyhmyyteen yhdistettynä. *Pual*-vartalo kertoo sanan olevan passiivinen sekä toiminnan olevan intensiivistä tai kausatiivista. *Hōlelōt* tai *hōlelūt* on siis *hll*-vartalosta johdettu sana, jonka merkitys viittaa tyhmyyteen ja hulluuteen. Mielettömyys käännös ei ehkä kuvaa näitä merkityksiä täydellisesti, mutta antaa kuitenkin hyvän viitteen sanan merkityskentästä. Tämän tutkielman puitteissa ei ole mahdollista perehtyä kyseisen juuren tarkkoihin merkityksiin tarkemmin.

Esiintyessään sanan *hōlelōt* kanssa *siklūt* yhdistyy siis vahvasti negatiiviseen käyttäytymiseen, kuten hulluksi tekeytymiseen ja rehentelyyn. *Hōlelōt* mainitaan Saarnaajan kirjassa muissakin yhteyksissä kuin vain tyhmyyden kanssa. Esimerkiksi jakeessa 9:3 todetaan ihmisten sydänten olevan täynnä pahuutta ja mielettömyyttä. Ja jakeessa 2:2 nauru rinnastetaan mielettömyyteen.

Hōlelōt voi siis merkitä mielipuoleksi tai hulluksi tekeytymistä. Älyllisesti vajavaisia ihmisiä mainitaan Vanhassa testamentissa. Useimmiten tällaiset ihmiset on kuvattu hyvin negatiivisessa valossa.²⁴⁶ On kuitenkin epävarmaa pidettiinkö tyhmiä älyllisesti vajavaisina tai sairaina. Mesopotamialaisissa lääketieteellisissä teksteissä ei mainittu tyhmiä ihmisiä, vaikka muissa yhteyksissä, kuten synnynnäisiä poikkeavuuksia listatessa, tyhmyys mainittiin erilaisten fyysisten ja henkisten rajoitteiden kanssa. Akkadinkielinen sana *lillu* viittaa ihmiseen, joka toimii tyhmästi jossakin tilanteessa. Tietyissä yhteyksissä se näyttää viittaavan myös ihmisiin, joilla on älyllisiä haasteita tai jonkinlaisia haasteita mielenterveyden kanssa. Tunnetut tekstit eivät kuitenkaan anna näistä ihmisistä niin paljon tietoa, että olisi mahdollista tehdä tarkempia erotteluita.²⁴⁷ Egyptiläisissä viisausteksteissä tehtiin ero niiden ihmisten välille, jotka eivät vain halua oppia ja niiden, joiden ei fyysisten tai henkisten esteiden vuoksi ole mahdollista omaksua annettua opetusta.²⁴⁸

Jää siis hieman epäselväksi, miten *hōlelōt* tulisi ymmärtää ja mikä sanan tarkka merkitys on. Selvältä vaikuttaa ainakin se, että esiintyessään tyhmyyden kanssa sana *hōlelōt* on negatiivinen asia. Tyhmä ihminen siis käyttäytyy tavalla, joka herättää kielteisiä tunteita, mahdollisesti jäljitellen älyllisesti vajavaisten ihmisten käytöstä. Ei kuitenkaan vaikuta siltä, että tyhmä olisi älyllisiltä kyvyiltään puutteellinen, mutta jotkin asiat tyhmyydessä ja tyhmän käytöksessä ovat samankaltaisia kuin mitä älyllinen vajavaisuus aiheuttaa

---

²⁴⁶ Olyan 2008, 63.

²⁴⁷ Kellenberger 2017, 48-56.

²⁴⁸ Shupak 1993, 198.

4.4 Tyhmyys moraalittomuutena

Erilaiseen moraalittomaan toimintaan tyhmyys yhdistyy Saarnaajan kirjassa jakeissa 4:17, 7:17 ja 7:25. Myös jakeiden 5:3, 7:7 ja 10:6 voi tulkita liittyvän moraaliin, mutta hieman epäsuoremmin. 4:17 ja 5:3 liittyvät kulttiin ja niissä varoitetaan toimista, jotka saattavat väärin tekijän Jumalan epäsuosioon. Selkeimmin moraalittomuus ja tyhmyys yhdistetään jakeessa 7:25, jossa Saarnaaja suoraan toteaa moraalittoman toiminnan olevan tyhmyyttä ja mielettömyyttä.

Vanhassa testamentissa moraaliin liittyy erityisesti sydän. Moraalittomuus näyttäytyy haluna, tiedon puutteena tai ymmärtämättömyytenä. Lisäksi siihen usein liittyy myös jonkin auktoriteetin vastustaminen. Halu ei välttämättä ole negatiivista, jos se perustuu harkintaan. Sen sijaan impulsiivinen haluaminen on moraalitonta.²⁴⁹ Moraalittomuus on siis tietynlaista käytöstä ja päätöksen tekoa, eikä synnynnäinen ominaisuus. Moraalittomat teot eivät ole ainoastaan yksilön ja Jumalan väleihin vaikuttava asia, vaan niiden ajateltiin vaikuttavan koko yhteisöön.²⁵⁰

Moraalisen ja oikean käytöksen mahdollistajana pidettiin etenkin Sananlaskuissa tietoa. Sananlaskujen välittämän tiedon perusteella ihmisen on mahdollista tehdä päätöksiä, jotka ovat moraalisesti hyviä. Viisauden perimmäisenä lähteenä on Jumala, erityisesti Jumalan pelko.²⁵¹ Moraali ja etiikka perustuivat siis Jumalan tahtoon ja sääntöihin. Ihmisten on mahdollista päättää noudattavatko he näitä sääntöjä vai eivät. Mikäli he eivät noudata, voi heille tapahtua ikäviä asioita. Näiden ikävien asioiden ajateltiin olevan Jumalalta peräisin olevia rangaistuksia, jotka saattoivat vaikuttaa joko moraalittomia tekoja tehneeseen yksilöön tai koko yhteisöön. Jumala kertoo nämä säännöt ihmisille Toorassa, jonka lisäksi myös profeetat ovat välittäneet Jumalan sanaa moraalisiin ja eettisiin sääntöihin liittyen. Ihmisellä ei pitäisi siis olla mitään syytä miksi hän ei näitä ohjeita noudata, koska ne ovat kaikkien saatavilla. Osa vääristä teoista oli mahdollista hyvittää uhraamalla Jumalalle tai suorittamalla muita vaadittuja riittejä.²⁵²

Babylonian pakkosiirtolaisuus kuitenkin haastoi näkemyksen siitä, että ikävät tapahtumat johtuvat Jumalan rangaistuksista. Pakkosiirtolaisuus nimittäin vaikutti myös sellaisiin sukupolviin, jotka eivät vielä olleet ehtineet rikkoa Jumalan tahtoa. Tällaisia ajatuksia on esitetty etenkin Vanhan testamentin viisaskirjallisuudessa.²⁵³ Hyvä esimerkki on

---

²⁴⁹ Newsom 2012, 10-13.

²⁵⁰ Berlejung 2015, 272.

²⁵¹ Fox 2009, 938.

²⁵² Berlejung 2015, 273-280.

²⁵³ Berlejung 2015, 281.

Jobin kirja, jonka päähenkilön kerrotaan olevan hyveellinen mies, mutta joka menettää kaiken vain, koska Jumala niin päättää. Teksti antaa siis ymmärtää, että viime kädessä päätökset ovat aina Jumalan. Ihminen ei voi tietää miten hänen tässä elämässä käy, vaikka hän yrittäisi elää kaikkien lakien ja sääntöjen mukaan. Tästä aiheesta myös Saarnaaja kirjoittaa todetessaan maan päällä olevan paljon epäoikeudenmukaisuutta, kuten esimerkiksi jakeessa 10:6.

Foxin mukaan tyhmyys ei ole Saarnaajan kirjassa moraalisesti latautunut samalla tavoin kuin se on muussa viisaukirjallisuudessa. Hän perustelee tätä sillä, että tyhmä on hidasjärkinen, tietämätön sekä yleisesti kyvytön. Edes tyhmän vääränlainen uhraaminen ei ole moraalisesti väärä teko. Se vain osoittaa tyhmän olevan ajattelematon, sillä hän ei pohdi tekojensa seurauksia.²⁵⁴ Fox tulkitsee, että Vanhassa testamentissa esiintyvistä tyhmyyttä merkitsevistä termeistä ainoastaan *ʾiwwälät* ja *לֵשׁ קֶרְסָקַיִל* *les ’kerskailija, pilkkaaja*’ liittyvät moraalittomuuteen. Toisaalla Fox kuitenkin toteaa sanan *kesīl* viittaavan ihmiseen, joka on moraalisesti hidasjärkinen.²⁵⁵

Saarnaajan kirja vaikuttaisi olevan ainoa Vanhan testamentin teksti, jossa *kesīl* liitetään suoraan kulttiin ja siihen liittyviin toimintoihin.²⁵⁶ Tyhmyyteen liittyy Saarnaajan kirjassa myös vahva moraalittomuuden leima. Tyhmä siis toimii moraalittomasti, muun muassa uhraamalla väärin tai laiminlyömällä lupauksiensa täyttämisen.

4.5 Puhelias tyhmä

Puheeseen, etenkin runsaaseen sellaiseen, Saarnaaja liittää tyhmyyden jakeissa 5:2, 10:3, 10:12, 10:13 ja 10:14. Huutamisen Saarnaaja mainitsee tyhmyyden yhteydessä jakeessa 9:17. Tyhmyys liittyy myös kuuntelemattomuuteen kohdassa 4:13, jossa kerrotaan vanhasta kuninkaasta, joka ei kuuntele muiden varoituksia, sekä kohdassa 4:17, joka kehottaa kuuntelemaan temppeliin mentäessä. Olen tässä liittänyt puheliaisuuden ja kuuntelemattomuuden yhteen, koska ne ovat toisiinsa kiinteästi liittyviä toimintoja. Monissa muinaisen Lähi-idän teksteissä kuuntelevaisuus ja puheliaisuus mainitaan toistensa vastakohtina.

Vanhan testamentin teksteistä käy ilmi, että niiden kirjoittajat ajattelivat kuuntelemisen olevan osittain tahdosta riippumatonta, sillä ihminen voi kuulla asioita halusi hän tai ei. Puhuminen sen sijaan on aina tietoista ja ihmisen on mahdollista päättää olla puhumatta. Sen tietäminen milloin oli sopivaa puhua ja milloin vaieta, oli arvostettu piirre muinaisessa Lähi-

---

²⁵⁴ Fox 1999, 184.

²⁵⁵ Fox 1997, 6-8.

²⁵⁶ Shupak 1993, 203.

idässä.²⁵⁷ Esimerkiksi Egyptissä ihanteellisena ihmisenä pidettiin sellaista, joka on hillitty ja hiljainen, sekä osaa käyttäytyä tilanteen vaatimalla tavalla. Tämä ihanne päti kaikkiin eri sosiaalisiin luokkiin, ei ainoastaan oppineisiin tai hallitsijoihin. Vanhan testamentin viisausteksteissä hiljaisuuden hyveellisyydestä ei keskustella läheskään yhtä paljon, kuin egyptiläisissä teksteissä.²⁵⁸

Muinaisissa kulttuureissa suurin osa tiedosta siirrettiin seuraavalle sukupolvelle puheen ja kuulemisen kautta. Tästä syystä kuunteleminen liittyy vahvasti viisauteen. Kuuntelemattomuus puolestaan on yleisesti liitetty tyhmyyteen muinaisessa maailmassa. Kuuntelemista pidettiin tärkeänä opetuksen välineenä myös Vanhan testamentin kirjoituksissa, ja useassa kohdassa kehoitetaan kuuntelemaan tarkkaavaisesti mitä joku sanoo. Tämä viittaa siihen, että vaikka kuuleminen sinänsä on passiivista, ihminen voi valita kuunteleeko hän sitä mitä hänelle sanotaan. Tämä päätös kuuntelemisesta tai kuuntelemattomuudesta on se, joka määrittää ihmisen viisauden, tai mahdollisuuden hankkia viisautta. Kuuntelemiseen liittyy vahvasti ajatus ymmärtämisestä; se, joka kuulee ja kuuntelee, ymmärtää. Kuuntelemisen ymmärtämistä painotetaan myös niissä kohdissa, joissa käskyä kuunnella käytetään metaforana tottelemiselle. Näin esimerkiksi kohdissa, joissa Israelin kansan käsketään kuuntelemaan mitä Jumala sanoo ja opettaa, todellisuudessa tarkoituksena käskää ihmisiä toimimaan kuten Jumala sanoo.²⁵⁹

Muinaisessa Egyptissäkin kuunteleminen liitettiin viisauteen, sillä eräs tärkeimmistä tavoista hankkia viisautta oli viisaampien opetuksen ja ohjeiden kuunteleminen.²⁶⁰ Verbi 'kuunnella' *sdm* tarkoitti niin kuuntelemista kuin myös tämän kuunnellun asian ymmärtämistä ja sen mukaan toimimista. Kuuntelemisessa tärkeää eivät olleet ainoastaan korvat vaan myös sydän, jonka avulla kuullut asiat ymmärrettiin. Se, jonka sydän ei osannut kuunnella, oli ihminen, jota jumalatkin vihasivat.²⁶¹ Kuuntelemattomuus olikin yhteistä kaikille niille ihmistyypeille, joihin suhtauduttiin negatiivisesti.²⁶² Toinen sana, jota typeryksistä käytetään egyptiläisissä teksteissä, on *wh3*, joka on merkitykseltään paljon negatiivisempi kuin *hm*. Ihminen, jota kuvataan sanalla *wh3* on tietämätön eikä myöskään halua oppia, hän ei erota hyvää pahasta eikä seuraa sosiaalisia normeja.²⁶³ Myös akkadinkielisissä teksteissä

---

²⁵⁷ Tilford 2017, 70-71.

²⁵⁸ Shupak 1993, 165-167.

²⁵⁹ Tilford 2017, 83-87.

²⁶⁰ Tilford 2017, 82.

²⁶¹ Shupak 1993, 52-56.

²⁶² Shupak 1993, 78-79.

²⁶³ Shupak 1993, 186-194.

kuuntelemattomuus yhdistettiin tyhmyyteen, jopa niin radikaalisti, että kuurot luokiteltiin tyhmiksi. Termi *sukkuku* voi viitata kuuroon tai tyhmään.²⁶⁴

Vanhan testamentin Sananlaskuissa kuuntelemattomia ihmisiä on muutamaa eri tyyppiä. Niitä, jotka tietoisesti jättävät kuuntelematta opetusta ja neuvoja. Heihin viitataan sanoilla *leš* ja *ʾāwīl*. Tähän tietoiseen kuuntelemattomuuteen suhtaudutaan negatiivisemmin kuin tietämättömyydestä johtuvaan kuuntelematta jättämiseen. Tähän jälkimmäiseen ja harmittomampaan sortuvat nuoret sekä *pāti* 'yksinkertaiset'.²⁶⁵ Saarnaaja siis viittaa samaan asiaan kuin Sananlaskut, mutta käyttää tyhmyydestä eri sanoja.

Puheliaisuuden ja tyhmyyden kannalta Sananlaskujen jae 29:20 on mielenkiintoinen. Siinä kerrotaan tyhmällä, *kesīl*, olevan enemmän toivoa, kuin sellaisella, joka puhuu harkitsemattomasti. Tämä on mielenkiintoista, koska Sananlaskuissa yleisempiä ovat ne kohdat, joissa tyhmän kerrotaan puhuvan harkitsemattomasti. Foxin mukaan kyseinen sananlasku on tarkoituksella liioiteltu, jotta sen teho olisi suurempi. Tyhmyys on koko ihmisen määrittävä negatiivinen ominaisuus, kun taas harkitsematon puhe on vain yksi negatiivinen piirre ihmisessä.²⁶⁶ Jae 29:20 antaa siis puheliaisuuden ja tyhmyyden suhteesta toisenlaisen kuvan kuin muut kohdat. Toki näin sanotaan vain yhdessä kohdassa, joten kyseessä voi olla vain yksi, satunnainen huomautus. Jakeen voi myös tulkita tarkoittavan, että kaikki, jotka puhuvat harkitsemattomasti eivät ole tyhmiä. Kuitenkin tällaisen ihmisen kohtalo on auttamatta huono.

Liittäessään tyhmyyden puheliaisuuteen ja kuuntelemattomuuteen Saarnaajan kirja toistaa niitä ajatuksia, jotka olivat yleisiä muinaisessa Lähi-idässä. Ottaen huomioon kuuntelun keskeisen aseman opetuksessa, ei ole ihme, että ihmistä, joka ei kuunnellut pidettiin tyhmänä. Se kuuntelemattomuus, josta Saarnaaja puhuu, on nimenomaan halusta riippuvaista. Tyhmä ei halua kuunnella, vaan puhuu mieluummin itse. Tyhmän puhe on tietämätöntä ja harkitsematonta.

4.6 Tyhmyys laiskuutena

Saarnaajan kirjassa varoitetaan muutamaan otteeseen liiallisesta rehkimisestä ja työteosta.

Tästä ei kuitenkaan tule vetää johtopäätöstä, että Saarnaaja kannustaisi toimetttömyyteen.

Päinvastoin, sillä Saarnaaja varoittaa myös laiskuuden ja toimetttömyyden vaaroista.

Tyhmyyden ja laiskuuden Saarnaaja yhdistää jakeissa 4:5 ja 10:15. Varsinaisia laiskuutta merkitseviä sanoja Saarnaaja ei käytä näissä kohdissa tyhmyyden kanssa, vaan hän ilmaisee

---

²⁶⁴ Kellenberger 2017, 53.

²⁶⁵ Shupak 1993, 85.

²⁶⁶ Fox 2009, 844.

asian metaforien kautta. Ensimmäisessä kohdassa Saarnaaja käyttää ilmaisua käsien ristiminen ja jälkimmäisessä hän kertoo tyhmän väsyvän yksinkertaisesta tehtävästä. On kuitenkin todennäköistä, että Saarnaaja tarkoittaa näillä metaforilla laiskuutta, sillä monissa muissakin kohdissa hän ilmaisee asioita epäsuorasti metaforien kautta. Eräs esimerkki tästä on kuvaus vanhuuden tuomista vaivoista Saarnaajan kirjan 12. luvun alussa.²⁶⁷

Väsymisen lisäksi vaikuttaa siltä, että tyhmä ei myöskään osaa suorittaa yksinkertaista tehtävää, eli kulkea kaupunkiin. Kaupunkiin löytämättömyys, jonka Saarnaaja mainitsee jakeessa 10:15, voidaan tulkita kirjaimellisesti tai kuvaannollisesti. Kun joku ei saavuttanut tavoitettaan, sanottiin Egyptissä, ettei tämä päässyt kaupunkiin asti. Tällaista ilmaisua käytetään esimerkiksi tekstissä Eloquent Peasant (b1.236f.).²⁶⁸ Laiskuuden lisäksi tyhmä on siis myös epäpätevä.

Maatalous oli muinaisessa Lähi-idässä tärkeä elinkeino ja iso osa ihmisistä oli tekemisissä maanviljelyn tai karjanhoidon kanssa. Molemmat olivat raskaita ja työteliäitä tapoja hankkia elanto, sillä esimerkiksi pellon viljelyskelpoiseksi saattamiseen vaadittiin useita erilaisia ja toinen toistaan raskaampia työvaiheita.²⁶⁹ Egyptiläisissä teksteissä laiskuudesta varoitettiin yleisemmin opiskeluun liittyvissä teksteissä. Yleisiä olivat myös varoitukset laiskuuden negatiivisista vaikutuksista koko yhteiskuntaan.²⁷⁰

Vanhassa testamentissa laiskuus mainitaan useimmiten viisausteksteissä. Näissä kohdissa ei usein kuitenkaan mainita sen aiheuttamasta yleisestä haitasta, vaan huomio kiinnitetään niihin negatiivisiin vaikutuksiin, joita laiskuudella on kyseisen yksilön elämään. Tällainen kohta löytyy myös Saarnaajan kirjasta 10:18, jossa varoitetaan laiskuuden aiheuttavan asuintalon katon sortumisen. Tosin tässä kohdassa ei Saarnaaja mainitse lainkaan tyhmyyttä. Sananlaskujen mukaan laiska, eli *ʿašel*, on passiivinen, ahne, epäluotettava eikä ota osaa maanviljelykseen. Vaikuttaisi siltä, että laiskuuteen liittyi myös moraalittomuus, sillä *ʿašel* esiintyy vastakohtana sanalle *šaddīq*, joka merkitsee yhteiskunnallisesti tai moraalisesti oikein elävää.²⁷¹

Mutta kuten todettua, Saarnaaja ei suoraan yhdistä tyhmyyttä laiskuutta merkitsevien sanojen kanssa. Tämä voi kertoa siitä, että näillä oli hänen mielestään jotain eroa, sillä kohdassa 10:18 Saarnaaja käyttää sanaa *ʿašaltajim* 'laiskuus'. Kyseinen sana oli siis todennäköisesti osa Saarnaajan käyttämää sanastoa, mutta hän ilmaisi laiskuuden toisella

---

²⁶⁷ Knight 2014, 147-148.

²⁶⁸ Fox 1999, 308.

²⁶⁹ Deist & Carroll 2000, 146-165.

²⁷⁰ Shupak 1993, 89-90.

²⁷¹ Shupak 1993, 89-91.

tavoin jakeissa 4:5 ja 10:15. Kuitenkin selvää on, että jonkinlainen laiskuus liittyy Saarnaajan mukaan myös tyhmyyteen.

4.7 Iloitsemisen tyhmyys

Saarnaajan kirjassa varoitetaan useaan otteeseen myös maallisten ilojen vaaroista.

Tyhmyyteen niistä liittyvät jakeet 7:4-6. Niistä kaksi ensimmäistä kertoo tyhmien iloitsevan tai laulavan, vaikka viisas ihminen tietää vakavuuden olevan parempi vaihtoehto. Saarnaaja ei kuitenkaan näytä tuomitsevan kaikenlaista iloa. Hänen mukaansa iloitseminen on hyvästä silloin, kun ilo on peräisin Jumalasta. Ilo ja onni ei ole ihmisten luomaa, vaan se on jotakin, jonka Jumala antaa. Ihmisen kannattaa iloita silloin, kun Jumala antaa siihen aiheita, sillä ihminen ei voi tietää kuinka pitkäksi aikaa ilon aiheita riittää.²⁷² Tuntuisi siis erikoiselta, jos Saarnaaja tuomitsisi nauramisen kokonaan, sillä nauru on yleinen ilon tunteen osoitus.

Tyhmien naurun Saarnaaja rinnastaa piikkipensaan oksien polttamiseen jakeessa 7:6. Näitä molempia yhdistää kovaääni ja nopeus. Jos siis todellinen onni tulee Jumalalta, kenties tyhmien nauru liittyy asioihin, jotka eivät ole Jumalasta peräisin. Tyhmät iloitsevat ja nauravat maallisille asioille, mutta kaikki ihmisistä tuleva on nopeasti katoavaa, joten myös maalliset ilon ja naurun aiheet katoavat.

Naurua ei tuomita Sananlaskuissa kokonaan, vaan tärkeää on nauraa ainoastaan silloin kun se on sopivaa. Jakeessa 9:12 Saarnaaja toteaa, ettei ihminen voi tietää aikaansa sen enempää kuin muutkaan eläimet. Longman tulkitseekin Saarnaajan tuomitsevan nauramisen kokonaan tästä syystä. Koska ihminen ei voi tietää milloin on sopiva aika nauraa, on parempi pidättäytyä siitä kokonaan.²⁷³ Crenshaw lukee jakeet 7:4-6 hyvin eri tavalla. Hänen mukaansa Saarnaaja hylkää kevytmielisen ilottelun, koska sellainen ei sovi älykkäälle ja tasapainoiselle ihmiselle.²⁷⁴ Whybray puolestaan ajattelee Saarnaajan tuomitsevan naurun, koska nauru liittyy enemmän nautintoihin kuin todelliseen onneen.²⁷⁵

Saarnaaja kannustaa useassa kohdassa iloitsemaan ja nauttimaan elämästä silloin, kun on se aika. Saarnaajan kirjassa ei siis pidetä kaikenlaista iloitsemista tyhmyytenä. Kenties Saarnaaja tarkoittaa, että elämästä tulee nauttia silloin, kun on aiheita, mutta silti ei ole aiheita antautua liialliselle kevytmielisyydelle, vaan tulee muistaa, että hyvätkin asiat voivat loppua milloin tahansa. Tärkeää on myös, että ilon aiheiden tulee olla peräisin Jumalasta, sillä maallisten asioiden ilo ja onni on lyhyt aikaista ja tyhjää. Tyhmät eivät kuitenkaan tätä ymmärrä vaan he iloitsevat vain maallisista asioista kovaan ääneen nauraen.

---

²⁷² Whybray 1982, 89-90.

²⁷³ Longman 1998, 88.

²⁷⁴ Crenshaw 1988, 77.

²⁷⁵ Whybray 1989b, 52.

4.8 Viha, pahuus, pimeys ja tyhmyys

Viimeiseen kategoriaan olen koonnut ne kohdat, joissa Saarnaaja yhdistää tyhmyyden sellaisiin negatiivisiin asioihin, jotka eivät sovi edellä esitelyihin kategorioihin. Saarnaaja liittää tyhmyyden yhteen pimeyden kanssa jakeissa 2:13-14. Molemmissa tyhmyys ja pimeys esitetään hyödyttöminä, etenkin jos niitä verrataan viisauteen ja valoon. Pahuuteen Saarnaaja yhdistää tyhmyyden kohdissa 4:17 ja 10:13. Ensimmäisessä kerrotaan, etteivät tyhmät ymmärrä tekevänsä pahaa. Jälkimmäisessä tyhmän puheen todetaan olevan mieletöntä pahuutta. Tyhmyys liittyy Saarnaajan kirjassa myös vihaan, sillä jakeessa 7:9 Saarnaaja kertoo vihan asettuvan tyhmien rintaan. Vasempaan tyhmyys liittyy jakeessa 10:2.

Tyhmyys yhdistetään Saarnaajan kirjassa pimeyteen ja viisaus valoon. Samoin tehdään myös muualla Vanhassa testamentissa. Useissa kohdissa tyhmyys ja pimeys yhdistetään kuolemaan, kun taas viisas valitsee valon ja elämän. Schwienhorst-Schönbergerin mukaan jakeen 2:14 alun voi ymmärtää usealla eri tasolla. Ensimmäisellä tasolla se kertoo, että koska viisaalla on silmät päänsä, hän selviytyy elämän päivittäisistä asioista. Tyhmä ei.²⁷⁶ Viisauden hyöty on siis pääasiallisesti tässä elämässä, sillä sen avulla ihmisen on mahdollista selviytyä elämästään helpommin ja paremmin.²⁷⁷ Pahantekijöiden taas sanottiin vaeltavan pimeydessä. Tällainen kohta löytyy esimerkiksi Jobin kirjasta 12:24-25. Syvemmällä tasolla pimeydessä vaeltaminen yhdistyy kuolemaan. Viisaukirjallisuudessa on usein esitetty ajatus, jonka mukaan viisaat valitsevat elämän tien ja tyhmät puolestaan kuoleman tien.²⁷⁸ Saarnaajan kirjan lopussa, 11:7-12:7, painotetaan valon kauneutta ja kaikkien väistämätöntä matkaa kohti ikuista pimeyttä.²⁷⁹

Saarnaaja ei ajattele Jumalan varsinaisesti olevan vastuussa maan päällä esiintyvistä pahuudesta, vaan siitä ovat vastuussa väärin toimivat ihmiset. Ihmiset valitsevat tehdä vääryyksiä ja pahoja asioita.²⁸⁰ Saarnaaja sanoo esimerkiksi jakeessa 7:29 Jumalan luoneen ihmiset hyviksi, mutta ihmiset päättävät tehdä pahoja asioita. Hän myös toteaa pahuuden lisääntyvän maailmassa, koska pahoista teoista ei seuraa ihmisille rangaistusta tarpeeksi nopeasti. Saarnaajan käsityksen mukaan ihmisten kärsimys tuottaa pahuutta. Tämä kärsimys puolestaan on seurausta siitä, etteivät ihmiset ymmärrä maailmaa.²⁸¹ Jakeessa 4:17 kerrotaan, etteivät tyhmät tiedä tekevänsä pahaa. He eivät ole kuunnelleet temppelin opetusta, joten

---

²⁷⁶ Schwienhorst-Schönberger 1996, 73.

²⁷⁷ Longman 1998, 98; Whybray 1989b, 58.

²⁷⁸ Schwienhorst-Schönberger 1996, 74.

²⁷⁹ Crenshaw 1988, 84.

²⁸⁰ Berlejung 2015, 285.

²⁸¹ Berner 2015, 66-69.

heillä ei ole tietoa siitä, miten tulisi toimia. Tästä huolimatta tämäkin pahuus vaikuttaisi olevan ihmisen omaa valintaa, sillä tyhmäkin voisivat halutessaan kuunnella opetusta.

Useat vihaan liittyvät sanat hepreassa viittaavat kuumuuteen. Huomattavaa on, että viisaukirjallisuudessa käytetyt sanat vihasta ovat usein eri sanoja kuin mitä muissa Vanhan testamentin teksteissä käytetään.²⁸² Iso osa siitä tutkimuksesta, joka käsittelee vihaa Vanhassa testamentissa, keskittyy Jumalan vihaan.²⁸³ Saarnaaja käyttää sanaa *kaʿas* tyhmyyden yhteydessä. Tämän sanan merkitys ei ole puhtaasti viha, vaan siihen liittyy ajatus jonkinlaisesta epätoivosta tai puutteesta, joka vihaa aiheuttaa.²⁸⁴ Saarnaajan kirja ei ole ainoa Vanhan testamentin teksti, jossa viha yhdistetään tyhmyyteen. Myös Sananlaskuista löytyy useita kohtia, joissa näin tehdään. Kuten esimerkiksi kohta 14:16, jossa tyhmän kerrotaan olevan itsevarma ja helposti suuttuva, kun taas viisas välttää pahaa. Viisas ja tyhmä toimivat päinvastaisesti, viisas osaa välttää sellaisen toiminnan, johon tyhmä sortuu. Vihan ja itsevarmuuden voidaan siis tulkita olevan pahoja asioita. Itsevarmuuteen liitetty negatiivisuus voi liittyä kuuntelemattomuuteen, josta kerroin alaluvussa 4.4. Samaan teemaan näyttäisi liittyvän myös Sananlaskut 18:6, jossa sanotaan tyhmän huulien kutsuvan riitaan ja tyhmän suun pyytävän lyöntejä tai kuritusta. Eli siis tyhmä on vihainen ja riitaisa, mistä aiheutuu ongelmia ennen kaikkea hänelle itselleen. Vanhan testamentin viisaukirjallisuus kehottaakin välttämään sellaisen ihmisen seuraa, joka on herkkä riitelemään. Sen sijaan ihmistä, joka pysyy rauhallisena vaikeissakin paikoissa, arvostetaan viisauksiteksteissä.²⁸⁵

Tyhmyyteen yhdistyy siis useita negatiivisia asioita, kuten viha ja pimeys. Tyhmä valitsee joko tietämättömyyttään tai tarkoituksella tien, joka on synkkä ja tekee hänen elämästään vaikeaa.

4.9 Yhteenveto tyhmyydestä

Tyhmyys Saarnaajan kirjassa on siis hyvin vahvasti viisauden vastakohta. Ne eivät ole tasavertaiset, sillä pieni määrä tyhmyyttä voi pilata suuren määrän viisautta. Tämä vastakohtaisuus yksistään ei kuitenkaan määritä tyhmyyttä, vaan siihen kuuluu muutakin. Tyhmän ihmisen elämä on hankalaa, sillä hän ei osaa tehdä hyviä päätöksiä. Hän myös käyttäytyy sopimattomasti sekä puhuu liikaa eikä kuuntele. Itsevarmuudessaan hän ajattelee, ettei tarvitse muiden neuvoja. Tyhmä ei kenties edes ymmärrä toimivansa haitallisesti. Työn teko ei tyhmää juuri kiinnosta, koska se on rasittavaa ja raskasta. Puutteellisista taidoistaan ja tiedoistaan johtuen tyhmä joutuu kuitenkin tekemään muita enemmän työtä saavuttaakseen

---

²⁸² Shupak 1993, 133-137.

²⁸³ Kotzé 2004, 843.

²⁸⁴ Shupak 1993, 138.

²⁸⁵ Shupak 1993, 141.

asioita. Työn teon sijaan hän mieluummin käyttää päivänsä ilakoiden ja nauraen katoaville maan päällisille asioille. Jumalaa tyhmä ei pelkää, koska tyhmä uhraa temppelissä ajattelematta tekeekö hän sen oikein. Liikaa puhuessaan tyhmä myös lupaa asioita Jumalalle, joita ei täytä.

Kaiken kaikkiaan tyhmyys tiivistyy tietämättömyyteen, ajattelemattomuuteen sekä välinpitämättömyyteen. Tyhmyyteen liittyy myös ajatus moraalittomuudesta, koska tyhmä toimii vastoin Jumalan sääntöjä. Tyhmällä ei ole ymmärrystä asioiden oikeasta ajoituksesta. Hän ei myöskään ymmärrä sitä, että ihmisen elämä voi päättyä milloin tahansa. Saarnaajan kirja tarjoaa hieman ristiriitaista tietoa siitä, onko tyhmyys pysyvä tila vai ei. Selvää kuitenkin on, että kuka tahansa voi muuttua tyhmäksi. Muuttumisen voi aiheuttaa esimerkiksi liian helposti saatava tai väärin keinoin hankittu omaisuus. Monissa yhteyksissä tyhmä aiheuttaa nimenomaan itselleen hankaluuksia niin muualla viisauksikirjallisuudessa kuin Saarnaajan kirjassakin. Saarnaajan kirjan kohdalla tämä ajatus sopii hyvin yhteen tekstin hyvin individualistisen lähestymistavan kautta. Toisin kuin monet muut Vanhan testamentin tekstit Saarnaajan kirja keskittyy yksilöön eikä yhteisöön. Myös tyhmyys ja sen vaikutukset ovatkin eritoten yksilöön kohdistuvia.

Tyhmyydellä on kuitenkin joitakin hieman positiivisempiakin ominaisuuksia. Vaikuttaisi nimittäin siltä, että tyhmyyden avulla on mahdollista tutkia elämää ja näin tuottaa lisää tietoa maailmasta. Kyseisen jakeen alkuperäisestä tekstistä ei ole täyttä varmuutta, joten jae on mahdollista tulkita myös toisin. Saarnaaja vaikuttaisi pitävän pahuuden ja kärsimyksen lähteenä ihmisten tietämättömyyttä maailmasta ja siitä, miten maailma toimii. Tätä voi vähentää viisauden ja tiedon kautta, mutta mahdollisesti siis myös tyhmyyden kautta.

5 Yhteenveto

Saarnaaja käyttää tyhmästä ja tyhmyydestä vain muutamaa sanaa. Nämä eivät esiinny yhtä usein muualla Vanhassa testamentissa. Sen sijaan hän ei käytä lainkaan sanoja *ʾiwwälät* ja *pāti*, jotka taas ovat muualla yleisiä. Saarnaaja siis kaventaa sanastoa, mutta laajentaa käyttämiensä sanojen merkityskenttää antamalla poistettujen sanojen merkityksiä niille, joita hän käyttää. Eräs näistä sanan *kesil* uusista merkityksistä liittyy moraalittomuuteen.

Tyhmyyden Saarnaajan kirjassa voi hyvin tiivistää niihin luokkiin, joihin eri kohdat lajittelin. Tyhmyys on ensi sijaisesti viisauden vastakohta. Tämän lisäksi se liittyy moraalittomuuteen ja mielettömyyteen. Iloitseminen, laiskuus, puheliaisuus ja kuuntelemattomuus ovat myös piirteitä, jotka ovat tyhmälle ominaisia. Tyhmyyteen liittyy monia erittäin negatiivisia asioita, kuten pimeys, pahuus ja viha. Tyhmyyden sisältö tuokin mieleen seitsemän kuoleman syntiä, joihin kuuluu hyvin samankaltaisia asioita. Kuitenkin voi olla mahdollista, että tyhmyyden avulla voi oppia ymmärtämään maailmaa paremmin.

Kuten edellisessä luvussa totesin, Saarnaajan kirjassa käytetään vain yhtä tyhmyyteen viittaavaa sanaa, vaikka hepreassa oli muitakin sanoja tyhmyydelle. Mielenkiintoista olisikin laajentaa tutkimusta koko Vanhan testamentin viisaukirjallisuuteen ja tarkastella minkälaisia merkityseroja näillä eri tyhmyys-sanoilla kenties on. On toki mahdollista, että se mitä sanaa tyhmyydestä käytetään, on riippuvainen tekstin kirjoitusajankohdasta. Yhtä lailla mahdollista on myös se, että näiden sanojen välillä on merkityseroja, jotka katoavat silloin, kun ne käännetään ainoastaan tyhmyydeksi. Esimerkiksi egyptinkielisistä teksteistä on mahdollista nähdä eri sanojen viittaavan erilaisiin tyhmyyden asteisiin ja ilmenemismuotoihin. Tällaisen koko Vanhan testamentin viisaukirjallisuuteen ulottuvan tutkimuksen voisi hyvin toteuttaa digitaalisilla metodeilla. Digitaalisten metodien hyödyntäminen voisi paljastaa asioita, jotka jäisivät huomaamatta perinteisillä metodeilla. Tutkimuksessa voisi hyödyntää esimerkiksi sellaisia ohjelmia kuin Word2vec/FastText ja Pointwise Mutual Information, samaan tapaan kuin esimerkiksi Svärd et al. ovat tehneet artikkelissaan *Fear in Akkadian Texts*.²⁸⁶ Digitaaliset metodit eivät kuitenkaan yksistään riitä, vaan niiden rinnalla on käytettävä myös perinteisiä tekstintutkimuksen metodeja.

Tyhmyyttä ei ole tutkittu muinaisen Lähi-idän kontekstissa vielä kovinkaan paljon. Tämän tutkielman puitteissa monien mielenkiintoisten kohtien tarkastelu jäi välttämättä pintapuoliseksi. Yksittäisiä sanoja tai tekstikohtia voisi analysoida syvemmminkin. Aiheen tutkimusta on mahdollista laajentaa joko muihin Vanhan testamentin teksteihin tai

---

²⁸⁶ Svärd et al 2021.

laajemmalti muihin muinaisen Lähi-idän teksteihin. Ei siis ole mitään syytä sille, että tyhmyyden pitäisi jäädä viisaustutkimuksen sivuhuomioksi. Tutkielmani todistaa sen, että aihe voi kertoa opettaa paljon uutta muinaisen Lähi-idän ihmisten ajattelusta ja arvoista. Tyhmyydellä ja sen tutkimuksella on siis vielä paljon annettavaa!

6 Lähteet ja kirjallisuus

6.1 Lähteet ja apuneuvot

Aspinen, Mika (2011). *Raamatun heprean kielioppi*. Helsinki: Finn Lectura.

Biblia Hebraica Stuttgartensia (1997). Toim. K. Elliger & W. Rudolph. 5. painos. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft.

A Concise Dictionary of Akkadian. (2000). Toim. Jeremy Black, Andrew George & Nicholas Postgate. 2. painos. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

A Concise Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament (1971). Toim. William L. Holladay. Leiden: Brill.

Heprea-suomi aramea-suomi. Vanhan testamentin sanakirja. Toim. Matti Liljeqvist. Helsinki: Aikamedia.

Liddell and Scott's Greek-English Lexicon, Abridged: The Little Liddell (2007). Toim. Henry George Liddell & Robert Scott. [Kustannuspaikka ei tiedossa]: Simon Wallenberg Press.

Raamattu. (1933/38). XI/XII yleisen Kirkolliskokouksen vuonna 1933/38 käyttöön ottama suomennos. Turku & Helsinki: Suomen Pipliaseura.

Raamattu (1992). Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Suomen Pipliaseura.

Septuaginta I-II: Id est Vetus Testamentum Graece iuxta LXX interpretes (1935). Toim. A. Rahlfs. Stuttgart: Privilegierte Württembergische Bibelanstalt.

Academic Bible (s.a.) www.academic-bible.com (luettu 6.3.2021)

Bible Hub (s.a.) <https://biblehub.com/> (luettu 4.3.2021)

Scholars' Gateway (s.a.) <https://scholarsgateway.com/search/> (luettu 15.9.2020)

6.2 Kirjallisuus

Beaulieu, Paul-Alain (2007). The social and Intellectual Setting of Babylonian Wisdom Literature. *Wisdom Literature in Mesopotamia and Israel*. Toim. Richard J. Clifford. Atlanta: Society of Biblical Literature, 3–19.

Beaulieu, Paul-Alain (2018). *A history of Babylon, 2200 BC – AD 75*. Chichester: John Wiley & Sons

Berlejung, Angelika (2015). Sin and Punishment: The Ethics of Divine Justice and Retribution in Ancient Near Eastern and Old Testament Texts. *Interpretation: A Journal of Bible and Theology* 69(3), 272–287.

Blenkinsopp, Joseph (1983). *Wisdom and Law in the Old Testament. The Ordering of Life in Israel and Early Judaism*. Oxford: Oxford University Press.

Crenshaw, James L. (2005). A Proverb in the Mouth of a Fool. *Seeking out the wisdom of the ancients: Essays offered to honor Michael V. Fox on the occasion of his sixty-fifth*

- birthday*. Toim. Kelvin G. Friebe, Dennis Robert Magary & Ronald L. Troxel. Winona Lake, IN: Eisenbrauns, 103–115.
- Crenshaw, James L. (1988). *Ecclesiastes: a commentary*. Old Testament Library. London: SCM Press.
- Deist, Ferdinand & Robert Carroll (2000). *The material culture of the Bible: an introduction*. Sheffield Academic Press.
- Donald, Trevor (1963). The Semantic Field of "Folly" in Proverbs, Job, Psalms, and Ecclesiastes. *Vetus Testamentum*, 13(1), 285–291.
- Eriksen, Thomas Hylland (2010). *Small Places, Large Issues: An Introduction to Social and Cultural Anthropology*. London: Pluto.
- Forti, Tova (2005). The Fly and the Dog: Observations on Ideational Polarity in Qohelet. *Seeking Out the Wisdom of the Ancients. Essays Offered to Honor Michael V. Fox on the Occasion of His Sixty-Fifth Birthday*. Toim. Kelvin G. Friebe, Dennis Robert Magary & Ronald L. Troxel. Winona Lake, IN: Eisenbrauns, 235–256.
- Fox, Michael V. (1989). *Qohelet and His Contradictions*. Sheffield: The Almond Press.
- Fox, Michael V. (1993). Words for Wisdom. *Zeitschrift für Althebraistik* 6(2), 149–169.
- Fox, Michael V. (1997). Words for Folly. *Zeitschrift für Althebraistik* 10(1), 4–15.
- Fox, Michael V. (1999). *A Time to Tear Down and a Time to Build Up. A Rereading of Ecclesiastes*. Grand Rapids, Michigan / Cambridge, UK: William B. Eerdmans Publishing Company.
- Fox, Michael V. (2004). *The JPS Bible Commentary: Ecclesiastes*. Jewish Publication Society.
- Fox, Michael V. (2009). *Proverbs 10-31*. New Haven: Yale University Press.
- Haupt, Paul. (1905). *Ecclesiastes*. Uudelleen julkaisu, Analecta Gorgiana 382, 2013, Piscataway, NJ: Gorgias Press.
- Hurvitz, Avi (2014). *A Concise Lexicon of Late Biblical Hebrew: Linguistic innovations in the Writings of the Second Temple Period*. Boston: Brill.
- Kellenberger, Edgar (2016). Mesopotamia and Israel. *Disability in Antiquity*. Toim Christian Laes. London: Routledge, 47–60.
- Koosed, Jennifer L. (2006). *(Per)mutations of Qohelet: Reading the Body in the Book*. New York: T & T Clark.
- Kotzé, Zacharias (2004). A cognitive linguistic approach to the emotion of anger in the Old Testament. *Hervormde theologiese studies* 60(3), 843–863.
- Knight, Douglas A. (2014). Perspectives on Aging and the Elderly in the Hebrew Bible. *Interpretation: A Journal of Bible and Theology* 68(2), 136–149.

- Krüger, Thomas, Klaus Baltzer & O.C. Dean (2004). *Qoheleth: a commentary*. Minneapolis: Fortress Press.
- Lambert, W. G. (1960) *Babylonian Wisdom Literature*. Oxford: Oxford University Press.
- Lillas, Rosmari (2012). *Hendiadys in the Hebrew Bible. An Investigation of the Application of the Term*. Doctoral dissertation in Religious Studies at the University of Gothenburg.
- Loader, J.A. (1979). *Polar Structures in the Book of Qohelet*. Berlin: De Gruyter.
- Longman, Tremper III (1998). *The book of Ecclesiastes*. Grand Rapids, MI: Eerdmans.
- Lyons, John (1977). *Semantics*. Cambridge, U.K.; New York: Cambridge University Press.
- Murphy, Roland E. (1992). *Ecclesiastes*. World Biblical Commentary. Dallas, TX: Word Books.
- Nel, Philip Johannes (1982). *The Structure and Ethos of the Wisdom Admonitions in Proverbs*. Berlin: De Gruyter.
- Newsom, Carol (1995). Job and Ecclesiastes. *Old Testament Interpretation: Past, Present, and Future. Essays in Honour of Gene M. Tucker*. Toim. James Luther Mays, David L. Petersen & Kent Harold Richards. New York: T & T Clark, 177–194.
- Newsom, Carol (2012). Models of the Moral Self: Hebrew Bible and Second Temple Judaism. *Journal of Biblical literature* 131(1), 5–25.
- Olyan, Saul M. (2008). *Disability in the Hebrew Bible: Interpreting Mental and Physical Differences*. New York: Cambridge University Press.
- Pinker, Aron (2011). A Reevaluation of the Kesil's Image in the Book of Qohelet. *Scandinavian Journal of the Old Testament*, 25:1, 49–74.
- Pinker, Aron (2008). Qohelet 4,13-16. *Scandinavian Journal of the Old Testament*, 22:2, 176–194.
- Riekkinen, Vilho & Timo Veijola (1986). *Johdatus Eksegetiikkaan. Metodiotoppi*. Helsinki: Suomen Eksegeettinen Seura.
- Ruokanen, Miikka (1987). *Hermeneutica moderna. Teologinen hermeneutiikka historialliskriittisen raamatuntutkimuksen aikakaudella*. Helsinki: Gaudeamus.
- Saeed, John I. (2016). *Semantics* (Fourth edition.). Chichester, England: Wiley Blackwell.
- Schoors, Antoon (1992). *The Preacher Sought to Find Pleasing Words. A Study of the Language of Qohelet. Part I Grammar*. Leuven: Peeters.
- Schwienhorst-Schönberger, Ludger. (1996). “Nicht im Menschen gründet das Glück” (Koh 2,24) : *Kohelet im Spannungsfeld jüdischer Weisheit und hellenistischer Philosophie* (2. Aufl.). Freiburg: Herder.
- Seow, Choon-Leong (1995). Qohelet's Autobiography. *Fortunate the Eyes that See. Essays in Honor of David Noel Freedman in Celebration of His Seventieth Birthday*. Toim. Astrid

- B. Beck, Andrew H. Bartelt, Paul R Raabe & Chris A. Franke. Grand Rapids, MI/
Cambridge, U.K.: Eerdmans, 275–287
- Seow, Choon-Leong (1996). Linguistic Evidence and the Dating of Qohelet. *Journal of Biblical Literature* 115(4), 643–666.
- Seow, Choon-Leong (2008). The Social World of Ecclesiastes. *Scribes, Sages, and Seers. The Sage in the Eastern Mediterranean World*. Toim. Leo G. Perdue. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 189–217.
- Shields, Martin A. (2006). *The End of Wisdom. A Reappraisal of the Historical and Canonical Function of Ecclesiastes*. Winona Lake, IN: Eisenbrauns.
- Svärd, Saana, Tero Alstola, Heidi Jauhiainen, Aleksi Sahala & Krister Lindén (2021). Fear in Akkadian Texts: New Digital Perspectives on Lexical Semantics. *The Expression of Emotions in Ancient Egypt and Mesopotamia*. Toim. Shih-Wei Hsu & Jaume Llop-Raduà. Leiden: Brill, 470–502.
- Thiselton, Anthony C. (2009). *Hermeneutics. An Introduction*. Grand Rapids, Michigan/
Cambridge, U.K.: Eerdmans.
- Tilford, Nicole L. (2017). *Sensing world, sensing wisdom: The cognitive foundation of biblical metaphors*. Atlanta: SBL Press.
- Waltari, Mika (1981). *Sinuhe egyptiläinen*. 16. painos. Porvoo: WSOY
- Weeks, Stuart (2016). Is "Wisdom Literature" a Useful Category? *Tracing Sapiental Traditions in Ancient Judaism*. Toim. Hindy Najman, Jean-Sébastien Rey, Eibert J.C. Tigchelaar. Leiden: Brill, 3–23.
- Weeks, Stuart (2018). Why is it So Difficult to Read Ecclesiastes? “*When the Morning Star Sang*” *Essays in Honor of Choon Leong Seow on the Occasion of his Sixty-Fifth Birthday*. Toim. Scott C. Jones & Christine Roy Yoder. Berlin/Boston: DeGruyter, 163–176.
- Whybray, Roger N. (1982). Qoheleth, Preacher of Joy. *Journal for the Study of the Old Testament*, 23, 87–98.
- Whybray, Roger N. (1989a). *Ecclesiastes*. Sheffield: JSOT Press.
- Whybray, Roger N. (1989b). *Ecclesiastes*. New Century Bible Commentary. Grand Rapids: B. Eerdmans.
- Wolde, Ellen J. v. (2009). *Reframing biblical studies: When language and text meet culture, cognition, and context*. Winona Lake, IN: Eisenbrauns.

Liite 1

Viisauden vastakohtana

1:17 Minä sallin sydämeni tuntea viisauden ja tiedon ja mielettömän tyhmyyden.	2:3 Tutkin (sydämelläni) samalla virkistäen viinillä ruumistani, tarttuen tyhmyyteen, kuitenkin sydämeni ohjatessa viisaudella, kunnes näin mitä ihmisen on hyvä tehdä auringon alla kaikkina elämänsä päivinä.	2:12 Minä käännyin katsomaan viisautta ja mielettöntä tyhmyyttä. Mitä sellaista voi kuninkaan jälkeen tuleva ihminen tehdä, jota ei olisi jo tehty?
2:13 Minä huomasin, että viisaudesta on enemmän hyötyä kuin tyhmyydestä, kuten on valosta hyötyä enemmän kuin pimeydestä.	2:14 Viisaalla on silmät päässänsä, mutta tyhmä kulkee pimeydessä. Havaitsin myös, että yksi ja sama kohtalo tapahtuu kaikille.	2:15 Sanoin sydämessäni: sama kohtalo tapahtuu niin tyhmälle kuin minullekin; miksi minä siis olen näin viisas? Totesin sydämessäni myös tämän olevan turhuutta.
2:16 Totisesti, ei jää viisasta ikuista muistoa kuten ei tyhmästäkään, tulevina päivinä tulevat kaikki unohdetuiksi. Ja niin kuin kuolee viisas, kuolee tyhmäkin.	2:19 Kuka tietää onko hän viisas vai tyhmä. Hän tulee hallitsemaan koko omaisuuttani, jonka olen vaivalla ja viisaudella hankkinut auringon alla ja myös tämä on turhuutta	4:13 Parempi köyhä ja viisas poika kuin vanha, mutta tyhmä kuningas, joka ei ymmärrä kuunnella varoituksia
6:8 Totisesti, mitä etua on viisaalla enemmän kuin tyhmällä? Tai köyhällä, joka muiden edessä osaa elää oikein?	7:4 Viisaiden sydän on surun talossa ja tyhmien sydän talossa ilon.	7:5 Parempi on kuunnella nuhteita viisaan kuin ihmisen kuunnella tyhmien laulua
7:7 Totisesti väärin hankittu omaisuus tekee taitavan/viisaan tyhmäksi, lahja ajaa sydämen tuhoon.	7:17 Älä toimi liikaa moraalisesti väärin, äläkä ole tyhmä, miksi kuolisit ennen aikaasi	7:25 Minä käänsin sydämeni selvittämään, tutkimaan ja etsimään viisautta sekä pohdinnan tuloksia. Ymmärsin moraalisesti väärän toiminnan olevan tyhmyyttä, ja tyhmyyden olevan mielettömyyttä.
9:17 Parempi viisaiden hiljaisten sanojen tulla kuulluiksi, kuin tyhmien hallitsijain huutojen.	10:1 Kuolleet kärpäset saavat arvostetun voiteentekijän öljyn haisemaan ja pilaantumaan, samoin kuin vähäinen määrä tyhmyyttä viisauden ja arvokkuuden.	10:2 Sydän viisaan (vie) oikealle, tyhmän sydän vasemmalle.

10:6 tyhmyys on asetettu korkeisiin asemiin ja rikkaat istuvat alhaisissa asemissa	10:12 Viisaan suusta tulevat sanat tuottavat mielihyvää, mutta tyhmän huulet tuhoavat hänet.	
--	--	--

Mielettömyys

2:12 Minä käännyin katsomaan viisautta ja mieletöntä tyhmyyttä. Mitä sellaista voi kuninkaan jälkeen tuleva ihminen tehdä, jota ei olisi jo tehty?	7:25 Minä käänsin sydämeni selvittämään, tutkimaan ja etsimään viisautta sekä pohdinnan tuloksia. Ymmärsin moraalisesti väärän toiminnan olevan tyhmyyttä, ja tyhmyyden olevan mielettömyyttä.	10:13 Jo heti alussa hänen sanansa ovat tyhmyyttä, ja lopussa hänen sanansa pahaa mielettömyyttä.
--	--	---

Moraalittomuus

4:17 Ole huolellinen (askelistasi), kun menet Jumalan huoneeseen. Mieluummin kuuntele kuin anna uhri tyhmien tavoin, sillä he eivät tiedä tekevänsä pahaa	5:3 Kun annat lupauksen Jumalalle, älä viivytele lupauksesi täyttämistä, sillä ei hän ole mieltynyt tyhmiin; minkä olet luvannut, maksa	7:7 Totisesti väärin hankittu omaisuus tekee taitavan/viisaan tyhmäksi, lahja ajaa sydämen tuhoon.
7:17 Älä toimi liikaa moraalisesti väärin, äläkä ole tyhmä, miksi kuolisit ennen aikaasi	7:25 Minä käänsin sydämeni selvittämään, tutkimaan ja etsimään viisautta sekä pohdinnan tuloksia. Ymmärsin moraalisesti väärän toiminnan olevan tyhmyyttä, ja tyhmyyden olevan mielettömyyttä.	10:6 tyhmyys on asetettu korkeisiin asemiin ja rikkaat istuvat alhaisissa asemissa

Puheliaisuus

4:17 Ole huolellinen (askelistasi), kun menet Jumalan huoneeseen. Mieluummin kuuntele kuin anna uhri tyhmien tavoin, sillä he eivät tiedä tekevänsä pahaa	5:2 sillä paljosta työstä tulee unia ja tyhmän ääni paljoista sanoista.	9:17 Parempi viisaiden hiljaisten sanojen tulla kuulluiksi, kuin tyhmien hallitsijain huutojen.
10:3 Myös tiellä kulkiessaan tyhmän ymmärrys (kirj.	10:12 Viisaan suusta tulevat sanat tuottavat mielihyvää,	10:13 Jo heti alussa hänen sanansa ovat tyhmyyttä, ja

sydämensä) vähenee, ja kaikille hän kertoo olevansa tyhmä	mutta tyhmän huulet tuhoavat hänet.	lopussa hänen sanansa pahaa mielettömyyttä.
10:14 Tyhmä lisää puhettaan, mutta ei tiedä ihminen mitä on olemassa, eikä mitä tulee olemaan hänen jälkeensä. Kuka sen hänelle kertoisi?		

Laiskuus

4:5 Tyhmä ristii kätensä ja syö/tuhoaa lihaansa	10:15 Tyhmän työnteko väsyttää hänet, sillä ei hän tiedä miten kulkea kaupunkiin.	
---	---	--

Iloitseminen

7:4 Viisaiden sydän on surun talossa ja tyhmien sydän talossa ilon.	7:5 Parempi on kuunnella nuhteita viisaan kuin ihmisen kuunnella tyhmien laulua	7:6 Sillä kuten on ääni piikkipensaiden alla kattilan, niin on myös tyhmän nauru, ja se myös on turhuutta.
---	---	--

Negatiiviset

2:13 Minä huomasin, että viisaudesta on enemmän hyötyä kuin tyhmyydestä, kuten on valosta hyötyä enemmän kuin pimeydestä.	2:14 Viisaalla on silmät päässänsä, mutta tyhmä kulkee pimeydessä. Havaitsin myös, että yksi ja sama kohtalo tapahtuu kaikille.	4:17 Ole huolellinen (askelistasi), kun menet Jumalan huoneeseen. Mieluummin kuuntele kuin anna uhri tyhmien tavoin, sillä he eivät tiedä tekevänsä pahaa
7:9 Älä kiirehdi henkeäsi vihaan, sillä viha asettuu tyhmien syliin.	7:17 Älä toimi liikaa moraalisesti väärin, äläkä ole tyhmä, miksi kuolisit ennen aikaasi	10:2 Sydän viisaan (vie) oikealle, tyhmän sydän vasemmalle.
10:13 Jo heti alussa hänen sanansa ovat tyhmyyttä, ja lopussa hänen sanansa pahaa mielettömyyttä.		